

AZ OKTATÁS EGYES TERÜLETEI

KÖZNEVELÉS

SZEMÉLYI SZABADSÁGJOGOK ÉRVÉNYESÜLÉSE

Az emberi méltósághoz való jog mindenkit – így az oktatás valamennyi szereplőjét – megillető, Magyarország Alaptörvénye (a továbbiakban: Alaptörvény) által lefektetett alapjog. Az Alaptörvény II. cikke szerint az emberi méltóság sérthetetlen. Minden embernek joga van az élethez és az emberi méltósághoz, a magzat életét a fogantatástól kezdve védelem illeti meg. A III. cikk (1) bekezdése alapján senkit nem lehet kínzásnak, embertelen, megalázó bánásmódnak vagy büntetésnek alávetni, valamint szolgaságban tartani. Tilos az emberkereskedelem.

A nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXC. törvény (a továbbiakban: köznevelési törvény) 46. § (2) bekezdése szerint a gyermek, a tanuló személyiségét, emberi méltóságát és jogait tiszteletben kell tartani, és védelmet kell számára biztosítani fizikai és lelki erőszakkal szemben. A gyermek és a tanuló nem vethető alá testi és lelki fenyegetésnek, kínzásnak, kegyetlen, embertelen, megalázó büntetésnek vagy bánásmódnak.

Egy szülő gyermeke testnevelés tanárának bánásmódját kifogásolta. Előadta, hogy az egyébként társai által kiközösített tanulót a pedagógus megalázta, szilvás gombócnak, túrógombócnak nevezte. A tanuló nem teljesítette időre az előírt feladatot, emiatt az egész osztályt azzal büntette a pedagógus, hogy mindenkinek újra kellett kezdenie a feladatot, a tanulót kiállította az osztály elé, és külön számolta a négyütemű fekvőtámaszait. A szülő felkereste az érintett pedagógust, továbbá az osztályfőnököt is. Hivatalunkhoz azzal a kérdéssel fordult, meddig mehet el egy pedagógus, hol van a határ ilyen esetekben. A panaszost jogorvoslati lehetőségeiről tájékoztattuk. (OJBH/55/2023)

Egy szülő azzal a panasszal fordult hivatalunkhoz, hogy gyermekét a ballagás főpróbáján egy pedagógus megrángatta, megfenyegette.

A csatolt dokumentumok alapján megállapítható volt, hogy a panaszolt ügyben az érintett intézmény vezetője a sérelmes esetet kivizsgálta, és a sérelem orvoslása érdekében intézkedett. Ezt az érintett fenntartói képviselő, az illetékes tankerületi központ is megerősítette válaszában.

Minden panaszolt ügyben az a legfőbb feladat, hogy az intézmény vezetősége az ügyet megfelelően kivizsgálja, továbbá az orvoslás érdekében tegyen a sérelem orvoslására hivatott lépést. A mellékelt dokumentumok alapján az látszott, hogy a szülő által panaszolt ügyben az intézmény vezetősége részéről az ügy kivizsgálásra került, a panaszt megalapozottnak minősítették, továbbá az érintett pedagógus felelősségre vonása is megtörtént. A jogsérelem orvoslása érdekében tehát az intézmény megfelelően járt el.

Beadványában jelezte továbbá a szülő, hogy az ügyben feljelentés megtételét látja indokoltnak az intézmény, a fenntartó, végül hivatalunk részéről. Ezzel kapcsolatban tájékoztattuk, hogy a hivatal feladatairól és működésének szabályairól szóló rendelet értelmezése nem megfelelően történt, a szülő által hivatkozott 9.§ (3) bekezdés a hivatalból indított vizsgálatok körére vonatkozik. Ezen kívül tájékoztattuk, hogy a beadványban és azok mellékleteiben leírt egyik cselekmény sem olyan súlyú, hogy annak következményeként feljelentés megtételét lássuk indokoltnak, így az ügyben rendőrségi feljelentést nem tettünk. Az ügyet a fentiek alapján lezártuk. (OJBH/353/2023)

A 46. § (3) bekezdés f) pontja alapján a gyermeknek, a tanulóknak joga, hogy személyiségi jogait, így különösen személyiségének szabad kibontakoztatásához való jogát, önrendelkezési jogát, cselekvési szabadságát, családi élethez és magánélethez való jogát a nevelési-oktatási intézmény tiszteletben tartsa. E jogának gyakorlása azonban nem korlátozható másokat ugyanezen jogainak érvényesítésében, továbbá nem veszélyeztetheti a saját és társai, a nevelési-oktatási intézmény alkalmazottai egészségét, testi épségét, valamint a művelődéshez való jog érvényesítéséhez szükséges feltételek megteremtését, fenntartását.

Egy szülő beadványa szerint gyermeke egy orvosi szűrés miatt több társával együtt késett az óráról, mely következtében az érintett pedagógus nem engedte be őket a tanterembe, majd miután a tanuló jelezte, hogy az igazgatóhoz fordul, kinyitotta az ajtót és hangos, agresszív viselkedéssel a lépcső felé lökte a diákot, továbbá sértő megjegyzésekkel illette a tanulókat.

Az esetet követően az érintett pedagógussal szemben fegyelmi eljárást indított az intézmény. Az érintett tanár a tanulótól a történetek miatt bocsánatot kért.

A panaszban foglaltakra tekintettel hivatalunk az alábbi álláspontot alakította ki. A szülő által előadottak alapján megállapítható volt, hogy a pedagógus bánásmódja a tanulóval szemben jogsértő volt.

Megállapítható volt továbbá az is, hogy a történetekkel összefüggésben az érintett intézmény minden olyan szükséges lépést megtett, amire egy ilyen jellegű eset kapcsán lehetősége van. A pedagógussal szemben fegyelmi eljárást indítottak, továbbá a pedagógus közvetlenül is bocsánatot kért a tanulótól.

A következmények tekintetében az intézményvezető hatáskörébe tartozik a pedagógussal szemben történő szankció kiszabása, hivatalunk ebben a körben nem élhet javaslattal.

Hivatalunk a jogsértés megállapításában tud állást foglalni, azonban az ügyben a jogsértés tényére vonatkozóan a felek között nem volt vita, a szülő, illetve az intézmény álláspontja szerint is jogsértés történt, mely következtében az intézmény lépéseket is tett. Tekintettel arra, hogy a jogsérelem orvoslása az intézményvezető döntésével születik meg, az ügyet lezártuk. (OJBH/51/2023)

Egy beadványozó több szülő képviselőjében kereste fel hivatalunkat, és az iskolaór szerepével kapcsolatban fogalmazta meg aggályait. Előadta, hogy szerinte nem az lenne a feladata, hogy gumibottal, gázsprayjel járjon az iskolán belül, mert ezzel a kiskorúak személyes szféráját veszélyezteti, negatív példát mutat. Kifogásolta, hogy ha egy tanuló az órát zavarja, az iskolaörnek kötelessége egy külön osztályteremben elhelyezni a diákot, külön pedagógus társaságában. Ez a szülő szerint kiközösítés, és megalázó az érintett tanuló és a szülők számára. Állítása szerint máshogyan kellene kezelni az ilyen helyzeteket, mert a szülők közt is konfliktusokat szül az eljárás. A szülőt hivatalunk eljárásáról, annak feltételeiről, továbbá a fenntartó pontos elérhetőségeiről tájékoztattuk. (OJBH/101/2023)

Egy szülő tizenegyedikes gyermekét ért bánásmóddal kapcsolatban kérte hivatalunk segítségét. A beadvány szerint egy műszaki középiskolában az osztályfőnök az alábbi kifejezéseket használta a diák sérelmére: „hülye gyerek”, „szerencsétlen”, „félkegyelmű”, „fog be a pofád”, „szamár”, „buta”, „jövőre nem fog ide járni”, „ezt nagyon megbánod”. A szülő szerint a pedagógus ilyen jellegű megnyilvánulása nem egyszeri, hanem ismétlődő, éves szintre nyúlik vissza. A történetek intézményvezetői kivizsgálásával a szülő nem volt elégedett, kérdése a további eljárási lehetőségeire vonatkozott. A beadványozót az intézmény fenntartói képviselőjének elérhetőségeiről tájékoztattuk. (OJBH/100/2023)

A köznevelési törvény 62. § (1) bekezdés h) pontja szerint a pedagógus kötelessége különösen, hogy a gyermekek, a tanulók és a szülők, valamint a munkatársak emberi méltóságát és jogait maradéktalanul tiszteletben tartsa.

Több méltóságsérelemmel kapcsolatos panasz is érkezett hivatalunkhoz, melyekben az óvodai bánásmódot kifogásolták a szülők. Egy beadvány szerint az óvónő „háborút indított ellenük”, folyamatosan traumatizálja, büntette és mindennel megvádolta a gyermeket, a szülőket „feljelentette”. Egy másik esetben a szülő azt kifogásolta, hogy óvodás gyermeke fura tartalmú mondatokat mondogatott, és amikor ezt a szülő jelezte az intézményben, másnap sírva ment be a gyermek az óvodába. Érzékeltem olyan szülői panasz is, hogy az óvónő mindennel piszkálta a gyermekeit. (OJBH/456/2023, OJBH/177/2023, OJBH/168/2023)

Az iskola világából is jelentős panasz érkezett hivatalunkhoz. Egy csendes, jó tanuló diáknak a pedagógus visszaadta a felvételi lapját, és közölte vele, hogy a jobbnak számító iskolákat ne írja be, mert úgysem veszik fel oda. Emellett több tanárnak is szólt, hogy ne adja meg a jobb jegyeket több diáknak, ez hirtelen lerontotta a tanuló átlagát is. Egy másik panasz szerint rendszeresen sértegette a tanulót az osztályfőnök, fényképeket csinált róla. A tanuló már sírt, ha meglátta az iskolát. Kifogásolták többek között azt is egy intézményben, hogy minden gyermekkel kiabál a tanító. (OJBH/12/2023, OJBH/504/2023, OJBH/390/2023)

Egy általános iskolás, negyedik osztályos sajátos nevelési igényű tanulónak osztályfőnöke rendszeresen azt mondta, hogy hülye, és úgy sem lesz belőle semmi, emiatt a tanuló sírt, jegyei romlani kezdtek. Olyan panasszal is fordultak hivatalunkhoz, hogy az intézményvezető-helyettes az egész osztály előtt közölte a tanulóval, hogy úgy viselkedik és öltözködik, mint egy prostituált. Két nyolcadik évfolyamos tanuló közti konfliktus pedagógus általi sértő elintézése kapcsán is felkeresték hivatalunkat. (OJBH/256/202, OJBH/193/2023, OJBH/227/2023)

Rasszizmusra, megalázásra is panaszokdtak egy általános iskolában, ahol lefényképezték a gyereket, ha nem volt testnevelés felszerelése, és feltették a Facebookra. Jelezték hivatalunknak azt is, hogy egy általános iskolában nyolcadik évfolyamon németet tanító pedagógus rendszeresen megalázta a tanulókat a csoport előtt, kigúnyolta őket, degradálta teljesítményüket. A tanulók rettegtek. Egy további panaszban azt sérelmezték, hogy az osztályfőnök napi szinten megalázta a negyedik osztályos tanulókat, kinevette, ha valamit nem jól írtak a dolgozatban. Előfordult olyan panasz is, mely szerint szexuális tartalmú megjegyzéseket tett a testnevelő tanár a lányoknak az órán. Sérelmezték többek között azt is, hogy az osztályfőnök

folyamatosan ordított az órákon, butának, hülyének mondta az egész osztályt, „ti nem tudtok semmit”, és soha nem dicsérte a tanulókat. (OJBH/52/2023, OJBH/484/2023, OJBH/486/2023, OJBH/497/2023, OJBH/229/2023)

A méltóságsérelemmel összefüggő panaszok nem csak az általános iskolában jelentek meg. Egy kilencedik évfolyamos gimnazista tanulót az osztályfőnöke rendszeresen megalázta az egész osztály előtt: nem normálisnak nevezte, megfenyegette, hogy mindent el fog követni, hogy kirúgják az intézményből. Egy gimnáziumban kifogásolták továbbá az osztályfőnök negatív megjegyzéseit is. (OJBH/234/202, OJBH/178/2023)

A fenti esetekkel kapcsolatban hivatalunk első körben a jogorvoslati út kimerítésének szükségességéről tájékoztatta a hozzánk fordulókat. A panaszolt ügyek vizsgálatára ugyanis nem kerülhet sor abban az esetben, ha a panaszosok nem éltek jogorvoslati jogukkal, és nem jelezték panaszukat a fenntartó irányába, mely révén fenntartói vizsgálat indulhatott volna az ügyekben.

A köznevelési törvény az értelmező rendelkezések között rögzíti a gyermek, tanuló felügyeletének fogalmát a nevelési-oktatási intézményben. A felügyelet jelentése ezek szerint a gyermek, tanuló testi épségének megóvásáról és erkölcsi védelméről való gondoskodás, a nevelési-oktatási intézménybe történő belépéstől a nevelési-oktatási intézmény jogszerű elhagyásáig terjedő időben, továbbá a pedagógiai program részeként kötelező, a nevelési-oktatási intézményen kívül tartott foglalkozások, programok ideje alatt. A köznevelési törvény 25. § (5) bekezdése előírja, hogy a nevelési-oktatási intézménynek gondoskodnia kell a rábízott gyermekek, tanulók felügyeletéről, a nevelés és oktatás egészséges és biztonságos feltételeinek megteremtéséről.

Számos szülői bejelentést kapott hivatalunk egy vidéki városban, több intézményben, több alkalommal előforduló bombariadókkal kapcsolatban. A szülők előadása szerint az elsöre diákcsoportoknak gondolt bombafenyegetés később komoly riadalmat, félelmet keltett mind bennük, mind a tanulóknál. A gyermekeiket, sőt az őket tanító pedagógusokat sem érezték biztonságban, a tanulókat otthon tartották, amíg az elkövetőt meg nem találták az illetékesek.

A szülőket tájékoztattuk arról, hogy az iskolákat érintő többszöri bombafenyegetés miatt kialakult szülői aggodalmuk teljesen érthető, az ilyen helyzetben kialakult riadalom elfogadható és teljesen jogos. A tanulók testi épségének védelme rendkívüli fontossággal bír, így helyes szülői cselekmény volt az, ha a gyermekeket otthon tartották, hiszen az ilyen és ehhez hasonló helyzetekben a kialakult félelem nem alaptalan.

A beadványokból látszott, hogy megkereséssel éltek az illetékes tankerületi központ irányába is. Az intézménnyel kapcsolatos panaszok esetén a szülőnek joga és lehetősége, hogy a fenntartói képviselőt megkeresse, ezen szülői lépést kiemelten támogatjuk.

A hírekből, továbbá a rendőrség hivatalos közleményéből megállapítható volt, hogy a rendőrök beazonosították a feltételezett elkövetőt, aki kihallgatásán a bűncselekmény elkövetését elismerte.

A fentiek kapcsán ajánlatosnak tartottuk, hogy – akár szülők, akár diákok által – szervezett formában kerüljön sor a történetek megbeszélésére, értékelésére az intézmény keretein belül. (OJBH/128/2023, OJBH/127/2023, OJBH/126/2023, OJBH/125/2023)

A személyi szabadságjogok terén gyakran találkoztunk olyan ügyekkel, melyben a tanulók között kialakult konfliktusos helyzettel kapcsolatban kértek segítséget a hozzánk fordulók.

Több olyan beadvány is érkezett hivatalunkhoz, ahol a szülők jelezték, hogy gyermekeiket az osztálytársaik bántották, bántalmazták, csúfolták, fellökték. Volt, hogy ez általános iskola első osztályában esett meg, de verbális és fizikai bántalmazást sérelmeztek egy technikum tizedik évfolyamán is. Előfordult olyan eset is, hogy sokak előtt, az iskola folyosóján húzták le valaki nadrágját. (OJBH/505/2023, OJBH/249/2023, OJBH/265/2023, OJBH/496/2023, OJBH/508/2023)

Panasz érkezett hivatalunkhoz azzal kapcsolatban is, hogy egy ötödik osztályos, ADHD-s tanulót nem fogadtak be a társai. Többször fojtogatták, gúnyolták, egyszer ököllel úgy ütötték a fejét, hogy a füle mögött feldagadt a feje. Az osztályfőnök az osztály előtt szégyenítette meg, ha bármi gond adódott, őt okolták. A fenti esetekben a jogorvoslati út kimerítésének hiányában a panaszosokat első körben a fenntartóhoz irányítottuk. Más esetben egy intézményvezető-helyettes fordult hozzánk, két hatodik osztályos, sajátos nevelési igényű tanuló (egyikük autizmus-spektrumzavarral diagnosztizált tanuló) közti konfliktussal kapcsolatban. A beadványozót az alábbiakban kifejtett hivatali állásfoglalásunkról tájékoztattuk. (OJBH/519/2023, OJBH/82/2023)

A nevelési-oktatási intézményben előforduló gyermekek, tanulók közötti konfliktusok, bántalmazások esetén mindig felmerül az intézmény felügyeleti kötelezettségének kérdése. A gyermekek, tanulók egészségét és biztonságát minden veszélyeztető tényezővel szemben védelemben kell részesíteni. A köznevelési törvény 62. § (1) bekezdés g) pontja szerint a pedagógus kiemelt kötelessége, hogy gyermek testi-lelki egészségének fejlesztése és megóvása érdekében tegyen meg minden lehetséges erőfeszítést: felvilágosítással, a munka- és balesetvédelmi előírások betartásával és betartatásával, a veszélyhelyzetek feltárásával és elhárításával, a szülő – és szükség esetén más szakemberek – bevonásával.

A felügyeletre vonatkozó jogszabályi rendelkezésekből eredő kiemelt pedagógusi kötelesség, hogy megtegyenek mindent az olyan jellegű konfliktusok megakadályozása érdekében, amelyek a gyermekek, tanulótársak közötti bántalmazásokhoz vezetnek.

A nevelési-oktatási intézmények működéséről és a köznevelési intézmények névhasználatáról szóló 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet (a továbbiakban: 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet) 131. § (3) bekezdése kimondja azt is, hogy abban az esetben, ha a pedagógus a gyermek, a tanuló bántalmazását vagy más deviáns viselkedésformákat észlel, az adott osztály vagy tanulócsoport nevelésében, oktatásában közreműködők bevonásával esetmegbeszélést kezdeményez, majd a pedagógusokkal közösen feltárja azokat a lehetséges okokat, amelyek a

viselkedés sajátos formájához vezethettek. A konfliktusban érintett gyermekek, tanulók az iskolapszichológus kiemelt segítségével részesülnek. Ilyen konfliktusok esetén azonban mindig kiemelten fontos a kirívó tanulói magatartás okainak – akár külső segítség bevonásával történő – feltárása és megfelelő kezelése is.

Egy szülő azzal kapcsolatban élt panasszal, hogy lánygyermekét egy fiú osztálytársa a nemi szervén megrúgta. Korábban többször is lökdöste a tanulót, szándékosan nekiment, testnevelés órán szándékosan a tanuló fejére célzott a labdával. A szülő jelezte a sérelmet az osztályfőnöknek. Arról utóbb nem volt tudomása, hogy a bántalmazó osztálytárs milyen szankcióban részesült.

Később a szülőt az osztályfőnök a lányuk magatartása miatt hívatta be. Iskolához nem méltó szavak használata miatt figyelmeztetést kapott a tanuló. A pedagógus és szülők közti személyes megbeszélésen a sérelmek rendezése nem történt meg, a szülő állítása szerint iskolaváltást sugallt az osztályfőnök. A szülő ezután többi szülőtársát kereste fel, akik igazolták, hogy gyermekét kiközösítették, bántalmazták. A panaszos a számonkérések megvalósulását is kifogásolta az intézményben. Jelezte továbbá, hogy az érintett pedagógus becsmérő, megalázó beszédstílusával, ingerült hangnemével nem csak gyermekét, de őt is bántotta, már a köszönését sem fogadta és nem köszön vissza.

A beadványozót első körben a jogorvoslati lehetőségéről tájékoztattuk. A szülő a nyári szünetet követően fordult a fenntartói képviselőhöz, tekintettel arra, hogy az új tanévben a kellemetlen helyzetek ismétlődtek: a fiú osztálytárs rendszeresen bántalmazta a tanulót, a többieket is ellene hangolta.

Az illetékes tankerületi központ vizsgálata során részletesen kitért a szülői, továbbá a pedagógusi állításokra. Megállapításaik szerint a jelzett sérelmek nagy része félreértés eredménye, melyben közrejátszhatnak kommunikációs problémák, esetlegesen az is, hogy a tanuló máshogy interpretálja otthon a napközben lezajlott eseményeket. Nehezítheti a tanuló beilleszkedését a szülő által beadványában is jelzett tény, miszerint az osztállyal már az óvodában is voltak gondjaik.

A hivatalunkhoz beérkezett panaszt, illetve annak mellékleteit minden elemében megvizsgáltuk. A csatolt dokumentumok elének tárták az ügy összes körülményét. A beérkezett dokumentációra tekintettel az alábbiakat állapítottuk meg.

A fenntartói válaszlevél tartalmából megismertük a jogorvoslati út körében történt eseményeket, az abban foglalt érintettek álláspontjait. A tankerületi központ által folytatott vizsgálat körében megtörtént az érintett intézmény vezetőjének, továbbá az érintett pedagógusoknak az ügygel kapcsolatos álláspontjainak beszerzése. A fenntartói vizsgálat lefolytatásra került, mely alapján a fenntartói képviselő mérlegelte a körülményeket. Jelezte többek között azt is, hogy kommunikációs problémák jelenthettek nehézséget, továbbá, hogy a pedagógusok a sérelem orvoslása érdekében a rendelkezésre álló eszközöket igénybe vették, illetve, hogy a pedagógus elnézést kért magatartása miatt.

A fenntartó által tett megállapítással, miszerint a szülő és intézmény együttműködése a gyermek eredményes tanulmányai érdekében elengedhetetlen, egyetértettünk. Elfogadtuk azon – a feleknek szánt – jövőbeni irányutatót, miszerint a kommunikációs hiányokat a jövőben kezelni lehet, és ehhez mindkét fél részéről együttműködésre van szükség. Az ügyet a fentiekre tekintettel lezártuk. (OJBH/263/2023)

A 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet 129. § (2)-(3) bekezdései szerint a nevelési-oktatási intézmény közreműködik a gyermekek, tanulók veszélyeztetettségének megelőzésében és megszüntetésében, ennek során együttműködik a gyermekjóléti szolgálattal, a gyermekjogi képviselővel, valamint a gyermekvédelmi rendszerhez kapcsolódó feladatot ellátó más

személyekkel, intézményekkel és hatóságokkal. Ha a nevelési-oktatási intézmény a gyermeket, tanulót veszélyeztető okokat pedagógiai eszközökkel nem tudja megszüntetni, vagy a gyermekközösség, a tanulóközösség védelme érdekében indokolt, megkeresi a gyermek- és ifjúságvédelmi szolgálatot vagy más, az ifjúságvédelem területén működő szervezetet, hatóságot, amely javaslatot tesz további intézkedésekre.

Az intézményvezető hatáskörébe tartozik, hogy amennyiben a gyermeknél magatartási zavart, a beilleszkedési képesség sérülését vagy állapotváltozást észlel, akkor felhívja a szülőt, hogy forduljon gyermekével a pedagógiai szakszolgálathoz. A köznevelés rendszerében a szakértői bizottság által kiállított szakértői vélemények az irányadóak a különleges bánásmódra való jogosultság tekintetében.

Egy általános iskola negyedik osztályos tanulójának szülője azzal fordult hivatalunkhoz, hogy gyermeke rendszeresen bullying áldozata volt az intézményben. Az alacsony és vékony testalkatú gyermeket felsőbb éves tanulók és osztálytársai sorozatosan ököllel, rúgásokkal összeverték, megalázták és gúnyolták. A szülő kifogásolta, hogy az esetek rejtve maradtak a tanárok előtt, akik saját bevallásuk szerint is „éppen nem voltak jelen” a történetknél. A szülő konkrét eseteket is bemutatott beadványában, és jelezte, hogy a pedagógusi felügyelet sokadjára sem valósult meg. Az iskola vezetőségével eredménytelenül egyeztetett, iskolaváltást tervezett.

A panaszost tájékoztattuk hivatalunk általános állásfoglalásáról, továbbá arról, hogy az általa jelzettek felvetik az oktatási jogsérelem gyanúját, amivel kapcsolatban eljárhatunk, azonban ennek feltétele a jogorvoslati út kimerítése. A szülőt tájékoztattuk a fenntartó elérhetőségeiről. (OJBH/121/2023)

A bántalmazás, a fizikai fenyegetés, az agresszió jelenségét mutató ügyek kiemelt súlyúak az oktatási jogsérelmek között. Következésképpen képviselt álláspontunk szerint a legsúlyosabb jogsértés, ami nevelési-oktatási intézményben előfordulhat, a tanulók testi fenyegetése, fizikai bántalmazása. Az emberi, állampolgári, gyermeki és tanulói jogok nem vonhatóak el, azok nem mérlegelés függvényei. Érvényesülésük nem függ attól sem, hogy a gyermek, illetve a tanuló teljesíti-e a kötelességeit az iskolában, tehát a tanulókat megillető alapvető emberi jogok nem állíthatók összefüggésbe a kötelességek teljesítésével.

Egy szülő azzal kereste fel hivatalunkat, hogy gyermekét az osztályfőnöke hátra ütötte, mert nem állt sorba. A tanuló fájlalta a hátát, folt is lett rajta. A szülő az igazgatónak jelezte a sérelmét, majd hivatalunkhoz fordult segítségért. Tájékoztattuk, hogy hivatalunk eljárására a jogorvoslati út kimerítését követően van lehetőség, továbbá megküldtük részére a fenntartó elérhetőségeit. (OJBH/440/2023)

A személyi szabadságjogok közé tartozik a tulajdonhoz fűződő alkotmányos alapjog, mely az Alaptörvénynek a Szabadság és felelősség cím XIII. cikkében rögzített. Eszerint mindenkinek joga van a tulajdonhoz és az örökléshez. A tulajdonjog gyakorlásával kapcsolatban az alábbi beadvány érkezett hivatalunkhoz. (OJBH/462/2023)

Egy szülő nyolcadik osztályos gyermekét ért sérelemmel kapcsolatban kereste meg hivatalunkat. A szülő tájékoztatása szerint gyermeke iskolatáskáját az intézményvezető a tanuló tudta és beleegyezése nélkül

átkutatta, olyan eszközt keresve, amely az intézménybe nem vihető be, és amely veszélyeztetné más testi épségét.

A szülő az esetet követően panaszával felkereste az intézmény fenntartói képviselőjét. Beadványában sérelmezte, hogy a tankerületi központ által tett megállapítások szerint a pedagógus magatartása indokolt volt, továbbá kifogásolta, hogy a sérelem orvoslásáról, a felelősség megállapításáról, intézkedésről nem kapott tájékoztatást. A tankerületi központ vizsgálatáról szóló válaszlevelét beadványához mellékelte.

A hivatalunkhoz beérkezett dokumentumokat áttekintettük, azok tartalmát megismertük.

A tankerületi központ vizsgálata során megállapította, hogy az érintett tanuló neve elektromos cigaretta használatával összefüggésben már többször, több pedagógus és diák társ részéről is felmerült. A fenntartói válaszlevelén azonban arra is kitér, hogy az intézményvezetőnek ugyan nem ilyen formában kellett volna intézkednie, de cselekedeteit az intézmény valamennyi pedagógusa és diákja egészségének védelme indokolta, mivel a gyermekek egészségének megőrzése a pedagógus jogszabályban rögzített kötelessége. Fenntartói szinten megállapításra került az érintett intézményvezető magatartásának jogsértő volta, továbbá rögzítették, hogy az iskolatáska ilyen módon történő átkutatására nincs lehetősége a pedagógusnak.

A fenntartói vizsgálat által tett megállapításokkal alapvetően egyetértettünk, azonban fontosnak tartottuk kiemelni, hogy a köznevelési törvény 62. § (1) bekezdés g) pontja szerinti pedagógusi kötelesség teljesítése nem történhet jogsértő módon az intézményekben. Az a pedagógusi kötelesség tehát, miszerint a gyermek testi-lelki egészségének fejlesztése és megóvása érdekében tegyen meg minden lehetséges erőfeszítést: felvilágosítással, a munka- és balesetvédelmi előírások betartásával és betartatásával, a veszélyhelyzetek feltárásával és elhárításával, a szülő – és szükség esetén más szakemberek – bevonásával, kizárólag a jogszabályi keretek között, jogsértő magatartás elkerülésével valósulhat meg az intézményekben.

A fentiekkel kapcsolatban felkerestük az intézmény fenntartói képviselőjét. Kértük együttműködésüket abban, hogy a jövőben a panaszolt ügyhöz hasonló esetekben hívják fel az intézményvezetők figyelmét arra, hogy a fent részletezett pedagógusi kötelesség teljesítése nem történhet jogsértő módon. (OJBH/326/2023)

A tulajdonjog gyakorlásával kapcsolatban egy szülő azzal kereste fel hivatalunkat, hogy gyermekétől elvehetik-e akár több napra is a mobiltelefonját amiatt, mert órán használta azt. A család számára fontos kapcsolattartási eszközt jelent a telefon, egyetértett azzal, hogy órán nem használhatják a tanulók, azonban úgy vélte, az órát követően a mobilt a tanulónak vissza kell kapnia, nem vehetik el tőle több mint egy napra. A szülőt az alábbiak alapján a mobiltelefonok elvételével kapcsolatban kialakított állásfoglalásunkról, illetve jogorvoslati lehetőségéről tájékoztattuk. (OJBH/26/2023)

Álláspontunk szerint amennyiben a tanuló az iskolában magánál tart egy tárgyat, akkor tulajdonjogából eredő egyik részjogosítványát gyakorolja. A tanuló által elkövetett kötelességszegés alapos gyanúja sem függesztheti fel e jogokat. Az Alaptörvény a Szabadság és felelősség című I. cikk (3) bekezdésében mondja ki, hogy az alapvető jogokra és kötelezettségekre vonatkozó szabályokat törvény állapítja meg. Alapvető jog más alapvető jog érvényesülése vagy valamely alkotmányos érték védelme érdekében, a feltétlenül szükséges

mértékben, az elérni kívánt céllal arányosan, az alapvető jog lényeges tartalmának tiszteletben tartásával korlátozható.

Kizárólag tehát néhány, törvény által szabályozott szűk körben (például jogos védelem, végszükség) van lehetőség ideiglenesen, arányosan és a szükséges mértékben korlátozni a tanuló jogait, ha mások személye, javai vagy a közérdek sérül.

Ilyen törvényi korlátozást fogalmaz meg a köznevelési törvény 25. §-ának (3) bekezdése is, mely szerint a házirend előírhatja az óvodába, iskolába, kollégiumba a gyermekek, tanulók által bevitt dolgok megőrzőben, öltözőben való elhelyezését vagy a bevitel bejelentését. A házirend az óvodába járáshoz, a tanulói jogviszonyból, kollégiumi tagsági viszonyból származó kötelezettségek teljesítéséhez, jogok gyakorlásához nem szükséges dolgok bevitelét megtilthatja, korlátozhatja vagy feltételhez kötheti. Ha az előírt szabályokat megszegik, a bekövetkezett kárért a nevelési-oktatási intézmény nem felel.

Az említett korlátozás azonban nem jelent teljes körű, általános felhatalmazást. Fontos látni, hogy e jogszabályhely alapján az iskolák nem tilthatnak ki tetszőlegesen mindenféle, a tanuláshoz nem szükséges tárgyat. Annak a döntésnek, hogy valamit kitiltanak, ésszerűnek kell lennie, soha nem lehet önkényes. Általánosságban elmondható, hogy azok a tárgyak, amelyeket az emberek az adott helyre általában magukkal visznek, nem tilthatók ki, mert ez indokolatlanul széles mértékben korlátozná a tulajdonhoz fűződő alkotmányos alapjogot. Álláspontunk szerint napjainkban a mobiltelefon olyan használati eszköz, amelyet az emberek – így a tanulók is – rendszeresen hordanak, folyamatosan használnak, és maguknál tartanak szinte mindig.

A tanulói jogviszonyból származó jogok és kötelezettségek gyakorlásához, teljesítéséhez nem szükséges dolgok bevitelének megtiltása, korlátozása vagy feltételhez kötése két jogkövetkezményében élesen elkülönülő csoportra bontható. Egyrésztől kitilthatóak az olyan dolgok, amelyek valamely a jogszabályban előírt tanulói jogot sértenek, illetve nevesített tanulói kötelezettséggel ellentétesek. Például a tanulók egészségére, illetve testi épségére veszélyes dolognak az oktatási intézménybe való behozatalát megtilthatja az iskola házirendje. Egy ilyen dolognak az intézménybe való bevitele ugyanis többek között sérti a tanulóknak a köznevelési törvény 46. § (3) bekezdés b) pontjában külön nevesített jogát, hogy a nevelési és a nevelési-oktatási intézményben biztonságban és egészséges környezetben neveljék és oktassák őket. Emellett a tanuló cselekményével megsérti a köznevelési törvény 46. § (1) bekezdés e) pontjában előírt kötelezettségét, hogy óvja saját és társai testi épségét. Ha a pedagógus ilyen tárgy behozatalát észleli, akkor azt természetesen elveheti a tanulótól, ami egyébként a törvény 62. § (1) bekezdés g) pontjából is adódik, miszerint a pedagógusnak kötelessége, hogy a gyermek testi-lelki egészségének fejlesztése és megóvása érdekében tegyen meg minden lehetséges erőfeszítést: felvilágosítással, a munka- és balesetvédelmi előírások betartásával és betartatásával, a veszélyhelyzetek feltárásával és elhárításával, a szülő – és szükség esetén más szakemberek – bevonásával.

A fentiek értelmében tehát a pedagógus az egészségre, illetve a testi épségre veszélyes dolgokat a tanulóól elveheti és azokat a dolog jellegéből adódóan csak a szülőnek, illetve hatósági személynek adhatja ki. Továbbá az ilyen esetekben, mivel a tanuló kötelességzegést követett el, vele szemben fegyelmező intézkedés alkalmazása, illetve fegyelmi eljárás megindítása is indokolt lehet.

Ettől teljesen elkülönülő, másik esetkör, amikor az iskola a köznevelési törvény fent idézett 25. § (3) bekezdése alapján azért tiltja vagy korlátozza, illetve köti feltételhez egy tárgynak az iskolába történő behozatalát, hogy ezzel saját kárfelelősségét csökkentse. Ha egy dolognak az iskolában történő birtoklása nem sért, illetve nem veszélyeztet törvényben nevesített jogot, illetve a pedagógus nem kapott törvényi felhatalmazást a tulajdonjog ilyen mértékű korlátozására, akkor a tárgyat a tanulóól nem veheti el. A köznevelési törvény előbb említett (25. § (3) bekezdés) rendelkezése csupán az intézmény kárfelelősségének mérséklésére hivatott. A jogszabály céljából következik, hogy amennyiben a tanuló a házirend előírásának ellenére a tárgyat az iskolába beviszi, annak bevitelét nem jelenti be, illetve a dolgot nem kívánja a megőrzőben elhelyezni, attól még nem sújtható a dolog elvételével vagy bármely más fegyelmező intézkedéssel. Ilyen jellegű szabályozás ugyanis túlzott mértékben korlátozná a tulajdonjogból eredő és a tulajdonost illető rendelkezési jogosultságot. A törvény azért nevesíti külön a jogkövetkezményt, a kárfelelősségnek a szándékos károkozásra történő korlátozását, mert ebben az esetben csak ilyen szinten szeretné az alapjogot korlátozni.

Ennek megfelelően az intézmény házirendjében kitilthatóak például a feltűnően nagy értékű mobiltelefonok, csakúgy mint a nagy értékű ékszerek. Azonban, ha a pedagógus azt észleli, hogy a tanuló ennek a szabálynak a megszegésével tart magánál ilyen tárgyat, akkor a tanulóól nem veheti el a dolgot, a pedagógusnak csupán fel kell hívnia a gyermek figyelmét, ha a fenti szabályt nem tartja be, akkor a dologban keletkezett kárért az intézmény csak szándékos károkozás esetén felel. A pedagógus emellett felhívhatja a kiskorú tanuló törvényes képviselőjének a figyelmét is, hogy a gyermeknél az iskolából kitiltott tárgyat láttak. Azonban a törvény csak a szülőöt hatalmazza fel arra, hogy a kiskorú gyermek tulajdona felett rendelkezessen, ezért ha a szülő nem kívánta megakadályozni, hogy a gyermek az adott tárgyat az iskolába elvigye, ennek felülbírálatára a pedagógus nem jogosult.

Lényeges továbbá megemlíteni, a fentiek nem jelentik azt, hogy a tanulók ne lennének felelősségre vonhatóak, ha a tanórán nem a tananyaggal, hanem bármi mással, így a mobiltelefonjukkal foglalkoznak. A nevelési-oktatási intézményekben ugyanis a pedagógus kötelezettsége, hogy a tanítás zavartalanságát biztosítsa. Ennek keretében, amennyiben a rend másképpen nem biztosítható, elveheti a tanulóóktól azt a zavaró eszközt, amely megakadályozza, hogy a tanuló vagy társai a tanulásra koncentrálhassanak. Ez az intézkedés a tulajdonjog jogszerű korlátozásának minősül. Figyelemmel kell lenni azonban a jogkorlátozás céljára. Mivel a cél az volt, hogy a tanuló ne mással, hanem az órai anyaggal foglalkozzon, a korlátozás – a dolog elvétele – is csak addig terjedhet, amíg ez a cél fennáll.

Ez a gyakorlatban azt jelenti, mihelyt az órának vége, a cél megszűnt, a dolgot vissza kell adni, ilyenkor a pedagógus a tanuló tulajdonában lévő tárgyat nem tarthatja többé magánál. Amennyiben tehát a tanuló mobiltelefonjával akadályozza a tanítást, tőle a mobiltelefon elvehető, azonban amikor a foglalkozásnak vége, a pedagógus köteles azonnal visszaadni a dolgot tulajdonosának. A pedagógus tehát jogszerűen nem zárhatja el a tanuló mobiltelefonját. Más szankcióval, úgymint fegyelmező intézkedésekkel és fegyelmi eljárással kell a tanulót a jogkövető magatartásra rábírni. A tanulót ugyanis a dolog jogos birtokosának kell tekinteni, akít a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (a továbbiakban: Polgári Törvénykönyv) szerint megillet a birtokvédelem azokkal szemben, akik őt birtokától jogalap nélkül megfosztják. A tanórát zavaró helyzet megszüntetése és a többi tanuló tanuláshoz való jogának védelme jogalapot biztosít a dolog elvételére. Azonban amint ez az állapot megszűnt (azaz a legkésőbb a tanóra végén) a pedagógus jogalap nélkül birtokolja a dolgot és a Polgári Törvénykönyv szerint köteles azt a birtoklásra jogosultnak, ebben az esetben a tanulónak kiadni. Amennyiben ezt nem teszi meg a pedagógus, rosszhiszemű birtokossá válik, és felelős lesz minden olyan, a dolgot érintő kárért, ami a jogosultnál nem következett volna be.

Az Alaptörvény Szabadság és felelősség című fejezetének VII. cikke szól a lelkiismereti és vallásszabadságról. Eszerint mindenkinek joga van a gondolat, a lelkiismeret és a vallás szabadságához. Ez a jog magában foglalja a vallás vagy más meggyőződés szabad megválasztását vagy megváltoztatását és azt a szabadságot, hogy vallását vagy más meggyőződését mindenki vallásos cselekmények, szertartások végzése útján vagy egyéb módon, akár egyénileg, akár másokkal együttesen, nyilvánosan vagy a magánéletben kinyilvánítsa vagy kinyilvánítását mellőzze, gyakorolja vagy tanítsa. Ezen jog alapján a köznevelési törvény lehetőséget teremt arra, hogy a magyar köznevelési rendszerben egyházi köznevelési intézmények működjenek, melyek a köznevelési törvény által megengedett esetekben sajátos szabályok alapján működhetnek.

Egy beadványozó azzal az általa tapasztalt jelenséggel fordult hivatalunkhoz, hogy egy-egy településen kizárólag egyházi fenntartású köznevelési intézmény található. Kérdése volt, hogy hogyan fordulhat elő több településen, hogy a szülők nem választhatják az állami oktatást lakóhelyükön. A szülőt az alábbiakról tájékoztattuk.

A köznevelési törvény 45. § (1) bekezdése rögzíti, hogy Magyarországon – az e törvényben meghatározottak szerint – minden gyermek köteles az intézményes nevelés-oktatásban részt venni, tankötelezettségét teljesíteni.

A köznevelési törvény a vallási meggyőződéssel kapcsolatban kifejezetten rendelkezik a szülői, illetve tanulói jogokról. A 72. § (2) bekezdése szerint a szülő gyermeke adottságainak, képességeinek, érdeklődésének megfelelően, saját vallási, világnézeti meggyőződésére, nemzetiségi hovatartozására tekintettel szabadon választhat óvodát, iskolát, kollégiumot. A gyermek – ha nem cselekvőképtelen – tizenegyedik életévének betöltésétől a szülő ezt a jogát gyermekével közösen gyakorolhatja. A 46. § (6) bekezdés h) pontja alapján a tanuló joga különösen, hogy vallási, világnézeti vagy más meggyőződését, nemzetiségi önazonosságát tiszteletben tartsák, és azt kifejezésre juttassa, feltéve, hogy e jogának gyakorlása nem ütközik jogszabályba, nem sérti másoknak ezt a jogát, és nem korlátozza a társai tanuláshoz való jogának gyakorlását.

A köznevelési törvény a köznevelés közfeladataival, továbbá a feladatellátásra kötelezettekkel kapcsolatban a 74. § (3) bekezdésében az alábbiakról rendelkezik.

Ha a köznevelési közfeladat ellátása vallási, világnézeti szempontból elkötelezett nevelési, nevelési-oktatási intézmény fenntartójával kötött köznevelési szerződés útján történik, a szerződés megkötése nem mentesít a feladatellátási kötelezettség alól azon gyermekek tekintetében, akiknek a szülei nem akarják vallási, világnézeti szempontból elkötelezett óvodába, iskolába járatni gyermeküket. Az illetékes tankerületi központ, óvoda átadása esetében a települési önkormányzat, gondoskodik arról, hogy ezekre a szülőkre, gyermekekre, tanulókra a köznevelési szerződés miatt a vallási, világnézeti szempontból el nem kötelezett nevelésben, nevelésben-oktatásban való részvételhez fűződő joguk érvényesítésében aránytalan teher nem hárulhat. Akkor adható át nevelési, nevelési-oktatási intézmény vallási, világnézeti szempontból elkötelezett nevelést, oktatást folytató fenntartó számára, ha az intézménybe beíratott kiskorú gyermekek, tanulók esetén a szülők, nagykorúság elérése esetén a tanulók több mint fele azt támogatja. Az illetékes tankerületi központ akkor tehet javaslatot a köznevelésért felelős miniszternek, hogy az intézmény átadásával egyidejűleg kössön köznevelési szerződést a vallási, világnézeti tekintetben elkötelezett nevelést-oktatást folytató fenntartóval, ha az iskola állami tulajdonban van, vagy a tulajdonos települési önkormányzat az átadásról döntött, és a nevelést-oktatást a vallási, világnézeti szempontból el nem kötelezett nevelést-oktatást igénylő tanulók számára változatlan színvonalon biztosítja.

A fentiek alapján tehát megállapítható, hogy nem ellentétes jogszabállyal az, ha egy településen kizárólag egy egyházi fenntartású köznevelési intézmény működik. E téren tehát nem találkozunk feltétlen tilalommal, ugyanakkor a fenntartó jogszabályban előírt kötelezettsége, hogy a nevelést-oktatást a világnézeti szempontból el nem kötelezett nevelést-oktatást igénylő tanulók számára változatlan színvonalon biztosítsa. Fontos kiemelni, hogy a kötelezettség a fenntartói szintet érinti, nem az egyes intézmények a címzettek.

A gyakorlatban például eleget tesz fenti kötelezettségének a fenntartó, ha egy szomszédos település világnézeti szempontból el nem kötelezett intézményében biztosítja a tanulás feltételeit az azt igénylő tanulóknak.

A felmerülő kérdéses helyzetekben elsősorban a fenntartótól szükséges tájékozódni, hogy hogyan kívánja ellátni a vallási, világnézeti szempontból el nem kötelezett nevelést-oktatást igénylő tanulók oktatását, konkrét esetekben ez képezheti vizsgálat tárgyát. (OJBH/115/2023)

A megjelenés, az öltözködés, a külső megválasztása az ember önrendelkezési jogához, a személyiség szabad kibontakoztatásához tartozik, melyet az Alaptörvény a szabadságjogok körében biztosít. Ugyanakkor a legtöbb alapjoghoz hasonlóan, ez az alapjog sem korlátozhatatlan. Az Alaptörvény Szabadság és Felelősség című fejezetének I. cikk (3) bekezdése értelmében az alapvető jogokra és kötelezettségekre vonatkozó szabályokat törvény állapítja meg, azok korlátozása is csak törvényben történhet. A köznevelési intézményekben folyó élet speciális viszonyait törvényi szinten a köznevelési törvény szabályozza. Az iskola világában érintett alapjogok korlátozására vonatkozó rendelkezések tehát nagyrészt itt találhatóak.

A tanulók ruházatával, külső megjelenésével kapcsolatban a következő az álláspontunk. A köznevelési törvény 25. § (2) bekezdése szerint az iskola és a kollégium házirendje állapítja meg a köznevelési törvényben, továbbá a jogszabályokban meghatározott tanulói jogok

gyakorlásának és – a tanulmányi kötelezettségek teljesítésén kívül – a kötelezettségek végrehajtásának módját, továbbá az iskola, kollégium által elvárt viselkedés szabályait. A házirend tartalmazhat tehát a diákok kötelességeiről szóló rendelkezéseket. E fejezet rendelkezései azonban csak a jogszabályokban előírt kötelességeket részletezhetik, azok teljesítésének módját határozhatják meg. Nincs arra lehetőség, hogy a jogszabályokban rögzített kötelességeken túl az iskola házirendje további tanulói kötelességeket írjon elő.

A köznevelési törvény szabályai szerint – ahogy a fentiekben is kitértünk rá – a nevelési-oktatási intézménynek az is kötelessége, hogy felügyeletet biztosítson a kiskorú tanulók felett, melynek keretében óvnia kell azok testi épségét, egészségét, vigyáznia kell értékeikre, gondoskodnia kell a tanulók erkölcsi védelméről.

Mindebből következik, hogy az oktatás világában azok a külső megjelenésre, öltözködésre vonatkozó iskolai előírások jogszerűek, amelyek a tanuló testi épségét kívánják megőrizni, illetve a tanuló ruháját hivatottak védeni. Ilyen előírás lehet például, hogy bizonyos ékszerek nem hordhatók testnevelés órán, mert balesetveszélyesek, vagy az az előírás, hogy műhelygyakorlatokon védőöltözetet kell használni. Jogszerűek továbbá azok az előírások is, amelyek nem feltétlenül a testi épséget, hanem a tanuló ruháját hivatottak védeni, ezek sok esetben nem is különíthetők el a balesetvédelmi előírásoktól.

Nem tekinthető azonban megalapozottnak az olyan megjelenéssel, öltözködéssel kapcsolatos előírás, amely a tanulók „egyneműsítésére”, vagy valamely mögöttes fegyelmezési cél elérésére szolgál. A tanulók külső megjelenésére, viseletére vonatkozó kérdésekbe az iskola nem avatkozhat be, ez a tanulók személyiségi jogainak csorbítása lenne. Így ugyancsak jogszerűtlen, ha az öltözködési szabályok célja esztétikai követelmények, ízlésbeli elvárások kikényszerítése. A fentiek értelmében sem a házirend, sem a pedagógus nem írhat elő jogszerűen az iskolában való megjelenés követelményeként hajviselettel, öltözködéssel, ékszerviseléssel kapcsolatos esztétikai elvárásokat. A pedagógus természetesen nevelési tevékenysége közben kifejezheti ezzel kapcsolatos rosszallását, megpróbálhatja meggyőzni a tanulót, ám kötelező érvénnyel, szankció kilátásba helyezésével nem hathat a tanuló életének ezen területére.

Egy szülő azzal kereste fel hivatalunkat, hogy általános iskolában negyedik osztályos gyermeke hajszínezőt használt farsangi beöltözés kapcsán. A szülő a hivatalunk honlapján elérhető állásfoglalására hivatkozott, az intézményvezető ennek ellenére nem változtatott tiltó és ellenséges álláspontján, melynek következtében iskolaváltásra került sor. Tanulói jogviszony hiányában az ügyben hivatalunk vizsgálatára nem kerülhetett sor. (OJBH/425/2023)

Egy nyolcadik osztályos tanuló az alábbiak miatt kérte segítségünket. Haját szőkére festette, emiatt az osztályfőnöke írásban figyelmeztette, arra hivatkozva, hogy megsértette a házirendet. Ismételt hajfestését követően a pedagógus felkereste a tanuló szüleit, majd személyesen beszélgetett el a tanulóval. A tanuló beadványa szerint nem szeretett volna vitába keveredni a tanárával, így hivatalunkhoz fordult. A tanulót az önrendelkezési joggal kapcsolatban kialakított, a külső megjelenésre vonatkozó állásfoglalásunkról tájékoztattuk. (OJBH/153/2023)

Egy pedagógus általános iskolai tilalmakkal kapcsolatban fordult hivatalunkhoz. Beadványában hasat el nem takaró felsőruházat, túlzott rövid szoknya és rövidnadrág, testhez simuló, nemiséget hangsúlyozó, mély dekoltázsú felső, piercing fejen és szájbán, tetoválás, műköröm és körömfestés kapcsán bevezetendő tilalmakat sorolt fel. Indoklásként a nevelési célzatot, példamutatást az alsóbb évfolyamoknak, továbbá a pedagógusok védelmét is megfogalmazta. Kérdése kitért kifejezetten a testnevelés órákra is, példának hozta fel azt az esetet, amikor valaki műkörömmel a másik szemébe kap, egy esetben a köldökpiercing is kiesett a tanulóból. A pedagógust hivatalunk fenti állásfoglalásáról tájékoztattuk. (OJBH/245/2023)

AZ OKTATÁSSAL KÖZVETLENÜL ÖSSZEFÜGGŐ JOGOK ÉRVÉNYESÜLÉSE

Tanszabadságból eredő jogok

Az Alaptörvény Szabadság és felelősség című fejezetének a XI. cikke alapján minden magyar állampolgárnak joga van a művelődéshez. Magyarország az állampolgárok művelődéshez való jogát a közművelődés kiterjesztésével és általánossá tételével, az ingyenes és kötelező alapfokú, az ingyenes és mindenki számára hozzáférhető középfokú, valamint a képességei alapján mindenki számára hozzáférhető felsőfokú oktatással, továbbá az oktatásban részesülők törvényben meghatározottak szerinti anyagi támogatásával biztosítja. A művelődéshez való jog önmagán túlmutató jelentőségét adja, hogy az más alapvető emberi jogok érvényesülésének feltétele és eszköze is egyben.

A köznevelési alapfeladatok között első helyen jelenik meg a köznevelési törvényben az óvodai nevelés, melyben megvalósul a köznevelési intézményekben folyó pedagógiai munka első szakasza. Az óvodai nevelés – főszabály szerint – a gyermek hároméves korában kezdődik, és addig az időpontig tart, ameddig a gyermek a tankötelezettség teljesítését meg nem kezdi.

A köznevelési törvény 8. § (2) bekezdése szerint a gyermek abban az évben, amelynek augusztus 31. napjáig a harmadik életévét betölti, a nevelési év kezdő napjától legalább napi négy órában óvodai foglalkozáson vesz részt.

A 8. § (1) bekezdés értelmében az óvoda a gyermek hároméves korától a tankötelezettség kezdetéig nevelő intézmény, amely a gyermeket fokozatosan, de különösen az utolsó évében az iskolai nevelés-oktatásra készíti fel. Az óvoda felveheti azt a gyermeket is, aki a harmadik életévét a felvételétől számított fél éven belül betölti, feltéve, hogy minden, a településen, fővárosi kerületben, vagy ha a felvételi körzet több településen található, az érintett településeken lakóhellyel, ennek hiányában tartózkodási hellyel rendelkező hároméves és annál idősebb gyermek óvodai felvételi kérelme teljesíthető.

Egy szülő beadványában a gyermekének óvodai felvételével kapcsolatban fordult hivatalunkhoz, azonban a beadvány megfogalmazásából nem volt megállapítható egyértelműen, hogy a gyermek jelenleg pontosan hány éves. Tájékoztattuk, hogy a kérdéses helyzetet a köznevelési törvény 8. § (1) bekezdése rendezi, és a gyermek hároméves korának betöltésétől függően rögzíti az irányadó szabályokat. A gyermek hároméves korától kötelezően óvodába jár, ugyanis a köznevelési törvény szerint az óvoda a gyermek hároméves korától a tankötelezettség kezdetéig nevelő intézmény, amely a gyermeket fokozatosan, de különösen az utolsó évében az iskolai nevelés-oktatásra készíti fel.

Abban az esetben, ha a gyermek még nem töltötte be a harmadik életévét, a köznevelési törvény egy lehetőséget teremt az óvodai felvételre. Intézményi oldalról tehát nem keletkeztet felvételi kötelezettséget, csupán annak lehetőségét teremti meg, ahogy arra a következőkben foglalt „felveheti” kifejezés is utal.

A köznevelési törvény rendelkezése szerint az óvoda felveheti azt a gyermeket is, aki a harmadik életévét a felvételétől számított fél éven belül betölti, feltéve, hogy minden, a településen, fővárosi kerületben, vagy ha a felvételi körzet több településen található, az érintett településeken lakóhellyel, ennek hiányában tartózkodási hellyel rendelkező hároméves és annál idősebb gyermek óvodai felvételi kérelme teljesíthető. (OJBH/511/2023)

A köznevelési törvény 49. §-a rendelkezik a gyermekek óvodai felvételéről. Az (1) bekezdés értelmében az óvodai felvétel, átvétel jelentkezés alapján történik. A gyermek az óvodával jogviszonyban áll. A (3) bekezdés kimondja, hogy a települési önkormányzat közzéteszi az óvoda felvételi körzetét, valamint az óvoda nyitva tartásának rendjét. Az óvoda köteles felvenni, átvenni azt a gyermeket, aki életvitelszerűen az óvoda körzetében lakik (a továbbiakban: kötelező felvételt biztosító óvoda). A (3a) bekezdés szerint az óvodai jogviszony a beiratás napján jön létre. A gyermek az óvodai jogviszonyon alapuló jogait a beiratás napjától kezdve gyakorolhatja. Jogszabály, továbbá az óvoda házirendje egyes jogok gyakorlását az első nevelési év megkezdéséhez kötheti.

A köznevelési törvény 25. § (7) bekezdése alapján az óvodai csoportok, iskolai osztályok, kollégiumi csoportok minimális, maximális és átlagléttségét a 4. melléklet határozza meg. Az óvodai csoportra, iskolai osztályra, kollégiumi csoportra megállapított maximális létszám a nevelési év, illetve a tanítási év indításánál a fenntartó engedélyével legfeljebb húsz százalékkal átléphető, továbbá függetlenül az indított osztályok, csoportok számától, akkor is, ha a nevelési év, tanítási év során az új gyermek, tanuló átvétele, felvétele miatt indokolt. A minimális létszámtól csak akkor lehet eltérni, ha azt az óvodai, tanulói jogviszony nevelési, tanítási év közben történő megszűnése indokolja.

Egy szülő beadványában óvodai helyhiánnyal, illetve általános iskola első osztályát érintő zsúfoltsággal kapcsolatban fordult hivatalunkhoz. Beadványában leírta, hogy fiatalabbik gyermekét a települési óvoda helyhiányra hivatkozva valószínűleg nem fogja felvenni, illetve, hogy idősebbik gyermeke, aki az első osztály megkezdése előtt áll, 31 másik diákkal együtt fogja megkezdeni a tanévet. Kifejezte aggodalmát az általános iskolai túlzásfóltóság miatt. A beadványozót tájékoztattuk a jogorvoslati út kimerítésének szükségességéről, jeleztük, hogy jogorvoslati kérelmét a fenntartónak küldje el. Tájékoztattuk emellett hivatalunk eljárásának lényegéről is. (OJBH/59/2023)

A köznevelési törvény 74. § (1) bekezdése pedig kimondja, hogy az állam gondoskodik – az óvodai nevelés, a nemzetiséghez tartozók óvodai nevelése, a többi gyermekkel együtt nevelhető, sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelése kivételével – a köznevelési alapfeladatok ellátásáról. A (2) bekezdés értelmében a köznevelési feladatokat az állam intézmény alapításával és fenntartásával, továbbá az egyházi köznevelési intézmény, a nemzetiségi önkormányzat fenntartásában álló vagy a magán köznevelési intézmény útján látja el, a fenntartóval az állam köznevelési szerződést köthet. Az óvodai nevelésről, a nemzetiséghez tartozók óvodai neveléséről, a többi gyermekkel, tanulóval együtt nevelhető, oktatható sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai neveléséről a települési önkormányzat vagy társulása intézmény alapítása és fenntartása vagy köznevelési szerződés révén gondoskodik. Az (5) bekezdés rendelkezése alapján a lakóhely, ennek hiányában a tartózkodási hely szerint illetékes települési önkormányzat megtéríti a kötelező felvételt biztosító óvodába való utazás költségeit, továbbá szükség esetén gondoskodik kísérő személyről a gyermek részére, ha az óvoda a településen kívül található, és az óvodába való utaztatást az önkormányzat nem biztosítja. A kötelező felvételt biztosító iskolába való utaztatásról a fenntartó gondoskodik.

Egy szülő azzal kapcsolatban élt panasszal hivatalunknál, hogy gyermekének felvételét a körzetes óvoda helyhiány miatt elutasította. A döntéssel szemben a panaszos fellebbezett a város jegyzőjéhez, aki a felülvizsgálati kérelmét elutasította, azonban tájékoztatta, hogy a településsel határos fővárosi önkormányzat az érintett gyerekek elhelyezéséről köznevelési szerződés keretén belül gondoskodik. A szülő érdeklődésére az érintett kerület polgármesteri hivatala azonban arról tájékoztatta, hogy jelenleg nincs érvényes köznevelési szerződésük. A szülő becsatlolta mindkét önkormányzattal az ügyben folytatott levelezését.

A hivatal feladatairól és működésének szabályairól szóló 40/1999. (X. 8.) OM rendeletben biztosított hatáskörrel élve vizsgálatot indítottunk az ügyben. Ennek keretében az érintett óvoda fenntartói képviselőjéhez fordultunk, hogy nyilatkozzon a panaszban foglaltakról.

A polgármester tájékoztatása szerint az óvodai felvételt elutasító határozat ellen felülbírálati kérelem érkezett a szülőktől. Az óvoda intézményvezetője az elutasítást azzal indokolta, hogy a felvett gyermekek létszáma eléri a jogszabályok és a fenntartó döntése által megengedett – az alapító okiratban rögzített maximálisan felvehető – gyereklétszám 120 %-át, ezért a gyermeknek nem tud férőhelyet biztosítani.

A felülbírálati kérelem beérkezése után az önkormányzat felvette a kapcsolatot az óvoda intézményvezetőjével, aki megerősítette a határozatban foglaltakat, miszerint a férőhely hiánya miatt nem tud helyet biztosítani a gyermeknek, továbbá tájékoztatta a polgármestert arról, hogy a gyermeknek fennálló óvodai jogviszonya van a településen működő másik, egyházi fenntartású óvodával. A szülő mindkét gyermeke esetében kérelmezte az óvodaváltást. Az óvoda intézményvezetője tájékoztatta a szülőt 2023/2024. nevelési évre történő óvodai beíratás időszakáról és kérte, hogy amennyiben fenntartja szándékát, hogy az egyházi óvodából elhozza kisebb gyermekét, akkor az óvodai beíratás alkalmával jelentkezzen, és 2023 szeptemberétől helyet tudnak biztosítani a kisebbik gyermekének.

Fentiekre tekintettel a szülő felülvizsgálati kérelmét a jegyző elutasította. Elutasításában a jegyző tájékoztatta a szülőt, hogy a településsel határos fővárosi önkormányzattal együttműködve esetleg lehetőség lenne biztosítani a gyermekek óvodai ellátását.

Az elutasító határozat kézhezvételét követően a szülő telefonon megkereste az önkormányzatot és jelezte, hogy a fővárosi óvodai ellátás is megfelel számára, valamint, hogy gyermekei az egyházi fenntartású óvodával jelenleg jogviszonyban állnak, szándéka szerint legfeljebb 2023 június hónapjának végéig venné igénybe másik intézményben az óvodai ellátást. Jelezte továbbá, hogy nagyobbik gyermeke 2023 szeptemberétől iskolát kezd, az ő esetében alig két hónap időtartamra történne meg az óvodaváltás. Fentiekre tekintettel felkeresték a fővárosi kerületi önkormányzatot azzal a kéréssel, hogy mérjék fel a fenntartásukban lévő óvodák közül valamelyik tudna-e helyet biztosítani a két gyermeknek. Többszöri telefonos egyeztetés és e-mail váltás után a fővárosi kerületi önkormányzat azt válaszolta, hogy azonnal nem tud helyet biztosítani egyik fenntartásukban működő óvodában sem a két gyermeknek, tekintettel arra, hogy intézményeikben 2023. május 10. napjától történik a beiratás, kérték, hogy a beiratkozási időszak után keresse meg őket a szülő, akkor tudnak információval szolgálni.

Az önkormányzat telefonon tájékoztatta a szülőt a fővárosi kerületi önkormányzat válaszáról, miszerint a megkeresés időpontjában egyik kerületi óvoda sem tudja fogadni gyermekeit.

A polgármester tájékoztatta hivatalunkat, hogy a két érintett önkormányzat között nincs hatályos köznevelési megállapodás, azonban a településen óvodaköteles gyermekek ellátása céljából folyamatban van egy erre vonatkozó megállapodás megkötése.

Időközben a szülő egyik gyermekét a beiratkozási időszakban beíratta a települési óvodába, ahová a 2023/2024. nevelési évre felvételt nyert.

A szülő panaszát, a polgármester nyilatkozatában foglaltakat és a hivatalunk rendelkezésére bocsátott egyéb dokumentumokat összevetettük a fentiekben részletezett, vonatkozó jogszabályi rendelkezésekkel, és az alábbi állásfoglalást alakítottuk ki.

Az óvodai ellátást a körzetébe tartozó gyermekekre vonatkozóan az önkormányzat óvoda alapításával és fenntartásával vagy köznevelési-szerződés kötésével el kell, hogy lássa. Tekintettel azonban arra, hogy a panaszos egyik gyermeke 2023 szeptemberében iskolát kezd, másik gyermeke pedig felvételt nyert az óvodába, a 2023/2024. nevelési évre, ezért az ügyet lezártuk.

Ugyanazon települést érintve más szülő is panasszal élt a körzetes óvoda felvételt elutasító döntése miatt. Az ügyben a polgármester arról tájékoztatta hivatalunkat, hogy az önkormányzatnál több lehetséges megoldást vizsgáltak meg, felvették a kapcsolatot budapesti kerületi önkormányzatokkal, illetve konténeróvoda létrehozásáról döntöttek a településen. Rendkívüli szülői értekezletet is tartottak, ahol az érintett szülők nyilatkozatot tehettek a számukra megfelelő megoldásról. Az önkormányzat döntött arról is, hogy havonta 10.000 Ft támogatásban részesíti a gyermekek óvodáztatásával kapcsolatban azon szülőket, akiknek gyermeke nem a települési óvodában fog nevelkedni.

A polgármesternek az ügyben küldött válaszát áttekintettük, és azt olyanak tekintettük, hogy az önkormányzat saját hatáskörön belül orvosolta a kialakult helyzetet. Mindezekre figyelemmel elfogadtuk a polgármester nyilatkozatában foglaltakat, és az ügyet lezártuk.(OJBH/158/2023, OJBH/230/2023)

A Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény (a továbbiakban: Möt.) 13. § (1) bekezdés 6. pontja kimondja, hogy a helyi közügyek, valamint a helyben biztosítható közfeladatok körében ellátandó helyi önkormányzati feladatok különösen az óvodai ellátás. A Möt. 41. § (6) bekezdése alapján a képviselő-testület a feladatkörébe tartozó közszolgáltatások ellátására – jogszabályban meghatározottak szerint – költségvetési szervet, a polgári perrendtartásról szóló törvény szerinti gazdálkodó szervezetet (a továbbiakban: gazdálkodó szervezet), nonprofit szervezetet és egyéb szervezetet (a továbbiakban együtt:

intézmény) alapíthat, továbbá szerződést köthet természetes és jogi személlyel vagy jogi személyiséggel nem rendelkező szervezettel.

Egy szülő a gyermekének egy magánóvodával való jogviszonyának megszüntetéséről érdeklődött. A szülő az általános iskola előtt álló gyermekét a nyár folyamán ki szeretne volna íratni a magánóvodából, azonban az óvoda intézményvezetője ezt elutasította. A szülő jelezte, hogy a települési jegyzőtől szeretne engedélyt kérni a jogviszony megszüntetésére, beadványában abban kérte hivatalunk állásfoglalását, hogy gyermekének fakadhat-e problémája jogviszonyának nem folyamatos voltából. A szülőt tájékoztattuk arról, hogy hivatalunk hatáskörébe nem tartozik bele a jogszabályok értelmezése, állásfoglalások készítése, illetve jeleztük, hogy kérdéseivel az érintett település jegyzőjét keresse fel, mert ő tud tájékoztatást nyújtani. (OJBH/106/2023)

Egy szülő azért fordult hivatalunkhoz, mert gyermekének óvodájában az egyetlen óvodapedagógus váratlanul felmondott, munkaszervezési okok miatt. A szülőt tájékoztattuk a jogorvoslati út kimerítésének szükségességéről, jeleztük, hogy panaszával az intézmény fenntartójához, a település önkormányzatához kell írásban fordulnia. Emellett a beadványozót tájékoztattuk hivatalunk eljárásának lényegéről is. (OJBH/78/2023)

A köznevelési intézményekben folyó pedagógiai munka óvodát követő szakasza az iskolákban valósul meg. A köznevelési törvény 45. § (2) bekezdése szerint a gyermek abban az évben, amelynek augusztus 31. napjáig a hatodik életévét betölti, tankötelessé válik. A tankötelezettség teljesítése a tanév első tanítási napján kezdődik.

Egy osztályfőnök első osztályos tanulója iskolai helyzetével kapcsolatban kereste fel hivatalunkat. A beadvány alapján a tanuló nemrég telepedett le Magyarországon, magyar nyelvtudása szerény, nem rendelkezik a sikeres iskolakezdéshez szükséges ismeretekkel, készségekkel, képességekkel. A szülők kérvényezték, hogy gyermekük még egy évet óvodai nevelésben vehessen részt, azonban kérelmük elkésztettségé miatt ezt nem engedélyezték. A pedagógus véleménye szerint a gyermek érdekeit szolgálná, ha még egy évet óvodás lehetne, ezzel a szülők is egyetértettek. A beadványozót arról tájékoztattuk, hogy az ügyben felvetett problémakör nem jogi jellegű, olyan pedagógiai típusú probléma, amelyre hivatalunk nem tud választ nyújtani, ilyen jellegű eset rendezésében nincs lehetőségünk eljárni. Javasoltuk, hogy az ügyben az illetékes tankerületi központhoz forduljanak, ahol segítségükre lehetnek megtalálni a tanuló számára megfelelő nevelési-oktatási módot. (OJBH/378/2023)

A köznevelési törvény 50. § (1) bekezdése szerint a tanuló – beleértve az egyéni munkarenddel rendelkezőt is – az iskolával tanulói jogviszonyban áll. A tanulói jogviszony felvétel vagy átvétel útján keletkezik. A felvétel és az átvétel jelentkezés alapján történik. A felvételtől vagy átvételtől az iskola igazgatója dönt. A tanulói jogviszony a beíratás napján jön létre. A tanuló a tanulói jogviszonyon alapuló jogait az előbbi időponttól kezdve gyakorolhatja. Jogszabály, továbbá az iskola házirendje egyes jogok gyakorlását az első tanév megkezdéséhez kötheti. (OJBH/324/2023, OJBH/392/2023)

Egy szülő gyermekének intézményváltásával kapcsolatban fordult hivatalunkhoz. Beadványában leírta, hogy negyedik osztályos, sajátos nevelési igényű gyermekét egy magánintézménybe íratta be, ahol az ígéretekkel ellentétben nem zajlott megfelelő oktatás, gyógypedagógus csak később kapcsolódott be a gyermek oktatásába, elmaradt az ígért differenciálás, a megfelelő segítség nyújtása a diák részére. Ezért a szülő gyermekének átvételét kérte egy másik iskolába, ahonnan befogadó nyilatkozatot is kaptak, azonban az eredeti intézmény a tanuló kijelentő papírját nem írta alá, ezzel egy hónapig akadályozta az intézményváltást. A szülő jelezte továbbá, hogy az intézmény a pedagógiai szakvélemény kiadásában sem működött közre, amire a pedagógiai szakszolgálatnál történő felülvizsgálathoz lett volna szükség. Az intézményváltás sikeres megvalósulása érdekében hivatalunk vizsgálatot indított, amelynek keretei között felhívtuk az érintett általános iskola intézményvezetőjét álláspontja közlésére. Kértük, hogy jelölje meg, és jogszabályi rendelkezéssel támassza alá, mi a jogalapja annak, hogy az érintett tanuló intézményváltását az iskola akadályozza. Egyúttal kértük, hogy tegye meg a szükséges intézkedéseket annak érdekében, hogy az intézményváltáshoz szükséges dokumentumok mihamarabb a szülő rendelkezésére álljanak.

Az intézményvezető tájékoztatása szerint a gyermek átvételhez szükséges dokumentációját elintézték, a gyermek intézményváltását semmilyen szinten sem akadályozták meg: a befogadó nyilatkozat érkezése után négy nappal a tanulót kijelentették a KIR rendszerből. A tanuló megkezdte tanulmányait az új iskolában. Emellett az intézményvezető a szülő által sérelmezett intézményi gyakorlatokkal kapcsolatban is ismertette álláspontját, ezek létezését nem ismerte el. Előadta, hogy beiratozáskor a szülők minden esetben kaptak tájékoztatást, hogy ugyan az intézménynek van gyógypedagógusa, a speciális fejlesztéseket iskolán kívül kell megoldani a szülőknek. Az intézményvezető jelezte továbbá, hogy a szakértői vélemény felülvizsgálata a következő tanévben esedékes, így nem érthető, mivel kapcsolatban hiányol a szülő pedagógiai szakvéleményt.

A szülőt tájékoztattuk az intézményi válaszról, továbbá jeleztük, hogy amennyiben a tanuló az új intézményben tanulói jogviszonnal rendelkezik, továbbá a KIR rendszerben való ki- és bejelentés rendeződött, úgy az ügyet a magánintézmény részére történő kezdeményezés megfogalmazása nélkül lezárjuk.

A szülő válaszlevelében cáfolta azon intézményi állításokat, melyek a tanulók megfelelő ellátását érintették. A beadványozót tájékoztattuk, hogy a magánintézménnyel fennálló tanulói jogviszony hiánya – az intézményben tapasztalt bánásmód tekintetében – hivatalunk eljárásának akadályát képezi. Hivatalunk az oktatási jogsértések érdekében jár el, amikor vizsgálatot folytat adott ügyben, adott intézménnyel szemben. Az esetleges jogsértések orvoslására nincs mód, amennyiben az érintett intézménnyel a tanulónak már nem áll fenn tanulói jogviszonya, ugyanis hivatalunk egy esetleges jogsértés esetén a jövőre vonatkozóan fogalmaz meg kezdeményezést a sérelmes helyzet megszüntetésének érdekében. A magánintézményben tapasztalt bánásmódot illetően tehát hivatalunk vizsgálatára nem volt mód. Mivel az intézményváltás sikeresen megvalósult, hivatalunknak a továbbiakban nem volt lehetősége eljárni. A beadványozót emellett tájékoztattuk arról is, hogy az ügygel összefüggésben kezdeményeztük az illetékes kormányhivatalok vizsgálatát az érintett intézménynek és telephelyeinek törvényes működésére vonatkozóan. (OJBH/202/2023)

Ahogy az óvodák esetében, úgy az iskolákat tekintve is rendelkezik a jogszabály a kötelező felvételt biztosító intézményről. Ugyanezen szakasz (6) bekezdése alapján az általános iskola köteles felvenni, átvenni azt a tanköteles tanulót, aki életvitelszerűen az általános iskola

körzetében lakik (a továbbiakban: kötelező felvételt biztosító iskola). Ha a településen több általános iskola működik, az egyes általános iskolai körzetet úgy kell meghatározni, hogy kialakíthatóvá váljon a hátrányos helyzetű gyermekek egyenletes aránya a nevelési-oktatási intézményekben.

Egy szülő gyermeke körzetes intézményből történő elutasításával kapcsolatban fordult hivatalunkhoz. A beadvány szerint az érintett általános iskola helyhiányra hivatkozva utasította el a beadványozó gyermekének felvételét. A szülőt tájékoztattuk a jogorvoslati út kimerítésének szükségességéről, jeleztük, hogy jogorvoslati kérelmét a fenntartónak küldje el. Tájékoztattuk emellett hivatalunk eljárásának lényegéről is. (OJBH/201/2023)

A 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet 22. § (7) – (8) bekezdései alapján életvitelszerű ott lakásnak minősül, ha a tanuló a kötelező felvételt biztosító iskola körzetében található ingatlant otthonául használja, és az ilyen ingatlan a polgárok személyi adatainak és lakcímének nyilvántartásában a tanuló lakóhelyeként vagy tartózkodási helyeként az iskolai beiratkozás első határnapját megelőző három hónapnál régebb óta szerepel. Ha ez nem teljesül, vagy ha bármely körülmény alapján arra lehet következtetni, hogy a tanuló a nyilvántartásban szereplő lakóhelyén vagy tartózkodási helyén nem életvitelszerűen lakik, akkor az iskola igazgatója jogosult felszólítani az iskolába jelentkező tanuló szülőjét, hogy az életvitelszerű körzetben lakás tényét akként igazolja, hogy a felszólítás kézhezvételétől számított 15 napon belül bemutatja a területileg illetékes védőnőtől származó, a védőnői ellátás igénybevételét igazoló nyilatkozatot.

Ha az iskola igazgatója felszólítása ellenére a szülő a védőnői nyilatkozatot nem mutatja be, akkor az iskola igazgatója, illetve az általa vagy a fenntartó által szervezett bizottság jogosult az életvitelszerűen körzetben lakást családlátogatás kezdeményezésével ellenőrizni. Ha az iskola igazgatója az általa, illetve a fenntartó által szervezett bizottság által javasolt legalább két időpont közül a tanuló szülője vagy törvényes képviselője egy alkalommal sem teszi lehetővé a családlátogatást, akkor vélelmezni kell, hogy a tanuló nem életvitelszerűen lakik a kötelező felvételt biztosító iskola körzetében, és ennek alapján az iskolai felvétel megtagadható.

Egy szülő gyermeke tagintézményi elhelyezésével kapcsolatban kereste fel hivatalunkat. A beadvány alapján az iskola több kilométeres távolságban elhelyezkedő épületei közül a szülők gyermeküket az egyikben szeretnék volna elhelyezni, azonban az intézmény a gyermekek létszáma hivatkozva a másikban helyezte el őt. A beadványozó sérelmezte, hogy több, körzeten kívüli gyermeket is elhelyeztek az ő gyermekét megelőzően. A szülőt tájékoztattuk a jogorvoslati út kimerítésének szükségességéről, jeleztük, hogy jogorvoslati kérelmét a fenntartónak küldje el. Tájékoztattuk emellett hivatalunk eljárásának lényegéről is. (OJBH/204/2023)

A köznevelési törvény 51. § (1) alapján, ha az általános iskola a felvételi kötelezettsége teljesítése után további felvételi, átvételi kérelmeket is teljesíteni tud, a további felvételi kérelmek teljesítésénél előnyben kell részesíteni a hátrányos helyzetű gyermekeket, tanulókat.

A további felvételi kérelmekről az intézmény pedagógiai programjában foglaltak szerint kell dönteni. (OJBH/233/2023)

A tankötelezettség teljesítése során előfordulnak olyan esetek – például hosszan tartó betegség miatti mulasztás –, amikor a tanuló, és a szülője úgy érzik, az adott évfolyam ismétlése jelent garanciát arra, hogy a gyermek megfelelően haladjon tanulmányaival. A köznevelési törvény 57. § (1) bekezdése szabályozza a szülő kérésére engedélyezhető évfolyamismétlés esetköreit. A tanuló az iskola magasabb évfolyamába akkor léphet, ha – az e bekezdésben foglalt kivétellel – az előírt tanulmányi követelményeket sikeresen teljesítette. Az egyéni előrehaladású nevelésben és oktatásban részt vevő tanuló esetében az előírt tanulmányi követelményeket az e törvény felhatalmazása alapján kiadott miniszteri rendeletben meghatározott évfolyam végéig kell teljesíteni. Az iskola igazgatója a szülő kérésére legfeljebb egy alkalommal engedélyezheti az iskola első évfolyamának megismétlését, akkor is, ha a tanuló az előírt tanulmányi követelményeket sikeresen teljesítette. Ebben az esetben csak a megismételt évfolyamról kap bizonyítványt a tanuló. Középfokú iskolai tanulmányok folytatása esetén a sikeresen teljesített kilencedik évfolyam megismétlését az iskola igazgatója a tanuló, kiskorú tanuló esetén a szülő kérésére legfeljebb egy alkalommal akkor engedélyezheti, ha arra a gimnáziumi, szakgimnáziumi, szakiskolai nevelés-oktatásba való bekapcsolódás vagy másik szakképesítés megszerzésére irányuló tanulmányok folytatása vagy másik tanulmányi terület választása miatt van szükség. (OJBH/232/2023)

A köznevelési intézményekben tanuló diákok számára jelentős mérföldkőnek számít a középiskolába történő átlépés folyamata, hivatalunkhoz ez ügyben is több beadvány érkezett. Volt olyan panaszos, aki a rangsorolási szempontokat kifogásolta, azonos pontszám esetén. A hozzánk fordulót telefonon tájékoztattuk lehetőségeiről. (OJBH/173/2023)

Egy anya ikergyermekeinek nyolc osztályos gimnáziumi felvételi eljárásával kapcsolatban kereste fel hivatalunkat. Beadványában leírta, hogy a gyermekek szülei külön élnek, ő a kizárólagos szülői felügyeletet gyakorló szülő. Gyermekeinek felvételi eljárása során abba a problémába ütközött, hogy a különélő apa aláírása, illetve az illetékes gyámhivatal döntése hiányában az érintett gimnázium nem engedélyezte a felvételi eljárásban való részvételt. Ezért az iskola fenntartójához, illetve az Oktatási Hivatalhoz fordult, amely szervek végül engedélyezték, hogy gyermekei részt vegyenek az iskola felvételi eljárásában. Az érintett gimnázium lehetőséget biztosított a szóbeli felvételi vizsgán való részvétellel, azonban később, mint a többi, felvételi eljárásban résztvevő gyermek számára tette. A beadványozó gyermekei nem érték el a sikeres felvételhez szükséges ponthatárt, így nem nyertek felvételt az érintett gimnáziumba.

A szülő beadványában sérelmezte a szóbeli felvételi vizsga körülményeit, azt, hogy gyermekei később vehettek részt ezen, mint a többi jelentkező. Véleménye szerint így már gyermekei szóbeli vizsgája előtt összeállhatott a rangsor, gyermekei nem kaptak valódi lehetőséget az érintett gimnáziumba való bejutásra. Sérelmezte emellett, hogy érdeklődése ellenére az iskola nem nyújtott tájékoztatást arról, hogy mi alapján töltötte fel az eljárás végére az osztályokban fennmaradó helyeket, így előfordulhatott, hogy olyan tanulók is felvételt nyertek az érintett gimnáziumba, akik az ő gyermekeinél kevesebb pontot értek el. Beadványában hivatalunk vizsgálatát kérte a fenti kérdésekben.

A beadványozót tájékoztattuk hivatalunk hatásköréről, illetve arról, hogy eljárásunkban a beadvány alapjául szolgáló tényeket a kérelmezőnek kell bizonyítania. Tájékoztattuk, hogy a felvetett kérdés csak akkor vizsgálható, ha a hivatalunk rendelkezésére tud bocsátani olyan dokumentumokat, amelyek kétséget kizáróan bizonyítják, hogy az érintett gimnáziumba olyan tanulók is felvételt nyertek, akik a kérelmező gyermekeinél kevesebb pontot értek el. A beadványozó ilyen dokumentumot nem juttatott el hivatalunkba, így az ügyet lezártuk. (OJBH/36/2023)

Egy szülő gimnazista gyermeke intézményváltásával kapcsolatban fordult hivatalunkhoz. Gyermeke tanköteles, a kilencedik osztályt fejezte be, azonban közösségi problémák miatt szeretne iskolát váltani. Több iskolát is felkerestek, azonban mindenhol elutasították. A beadványozót arról tájékoztattuk, hogy keresse fel az illetékes tankerületi központokat, szakképzési centrumokat a megfelelő intézmény megtalálása érdekében. (OJBH/321/2023)

A tankötelezettség teljesítése során felmerülhetnek olyan egyedi életkörülmények, amelyekhez a tanulóknak és családjának szükségszerűen alkalmazkodniuk kell, azonban ilyen esetekben is a tanulmányok sikeres folytatása érdekében kell igazítaniuk magatartásukat.

Egy szülő osztályozó vizsgával kapcsolatban kérte hivatalunk segítségét. Előadta, hogy 2023-ban az Amerikai Egyesült Államokba költözött családjával, gyermeke osztályozó vizsgával kívánta lezárni a kilencedik évfolyamos tanulmányait a 2022/2023. tanévben, azonban nem tudott hazautazni a vizsga időpontjára, az intézmény pedig nem engedélyezte az online vizsgázást.

Tájékoztatásunkban felhívtuk a figyelmét hivatalunk hatásköri szabályaira, így a jogorvoslat kimerítésének szükségességére, és javasoltuk, hogy keresse meg az érintett gimnáziumot fenntartó tankerületi központot.

A szülő egy újabb beadványához mellékelte az illetékes tankerületi központ válaszát, amely megvizsgálta a szülő felvetéseit és megállapította, hogy a jogszabályok nem teszik lehetővé jelenleg az osztályozó vizsga online lebonyolítását.

A fenntartó hivatkozott továbbá egy törvényszéki ítéletre is, amely a művelődéshez való alapjoggal kapcsolatban is vizsgált egy hasonló helyzetet, és ennek keretében megállapította, hogy az oktatáshoz való hozzáférés az érintett gyermek számára biztosított volt, az elé objektív akadályt az iskola nem állított azzal, hogy a jogszabályok alapján arra kötelezte a gyermeket, hogy az osztályozó vizsgát személyesen tegye le. Az állammal szemben az a kötelezettség, hogy biztosítsa az oktatáshoz, neveléshez való jog érvényesülését és az elé objektív akadályt ne gördítsen. Nem kötelezettsége viszont minden egyedi élethelyzetre megfelelő megoldást találni. A gyermek szülei maguk választották azt, hogy Magyarországtól távol eső országban telepednek le, mint ahogy azt is, hogy a jelentős távolság ellenére a gyermeket Magyarországon taníttatják tovább. A gyermek személyes megjelenésének biztosítása tehát a szülők feladata és nem az állam kötelessége a távolságból adódó nehézségek leküzdése.

A járvány alatti online vizsgázás lehetőségére is reagált a bíróság, amely e körben rögzítette, hogy a köznevelési törvény 27.§ (1) bekezdése alapján az iskolában a nevelést-oktatást a nappali oktatás munkarendje szerint kell megszervezni, amely értelemszerűen mind a tanuló, mind pedig az oktató részéről személyes jelenlétet igényel. A jogszabályi rendelkezés alapján a digitális munkarend egy kivételes lehetőség, amely jogalkotás (miniszteri rendelet) útján írható elő, megfelelő indokkal. A COVID járvány terjedésének megelőzése egy egész országot érintő cél volt, a korábbi digitális munkarendet ez

indokolta. Ugyanakkor a digitális munkarend meghatározása nem egyedi élethelyzetekre vonatkozó előírás, lehetőség. A felperes tehát nem hivatkozhat alappal arra, hogy ez korábban működött, mert akkor egy egész országot érintő magasabb szintű érdek indokolta a digitális oktatást a személyes jelenléttel szemben. Az oktatás jellegéből adódik, hogy a tudás átadása, elsajátítása és annak ellenőrzése a tanár-diák közvetlen kapcsolatában lehetséges elsődlegesen. A digitális forma azonos hatékonysággal a személyes jelenléttel nem helyettesítheti, tetszőlegesen nem választható lehetőség.

Mindezekre figyelemmel elfogadtuk a fenntartó levelében foglaltakat, a beadványban foglaltakkal kapcsolatban oktatási jogsérelmet nem tudunk kimutatni, ezért az ügyet lezártuk. (OJBH/345/2023)

Értékelés, minősítés

A köznevelési törvény 62. § (1) bekezdés j) pontja szerint a pedagógus alapvető feladata a rábízott gyermekek, tanulók nevelése, oktatása, óvodában a gyermekek Óvodai nevelés országos alapprogramja szerinti nevelése, iskolában a kerettantervben előírt törzsanyag átadása, elsajátításának ellenőrzése, sajátos nevelési igényű tanuló esetén az egyéni fejlesztési tervben foglaltak figyelembevételével. Ezzel összefüggésben kötelessége különösen, hogy a kerettantervben és a pedagógiai programban meghatározottak szerint érdemjegyekkel vagy szövegesen, sokoldalúan, a követelményekhez igazodóan értékelje a tanulók munkáját.

A köznevelési törvény 54. § (1) bekezdése kimondja, hogy a pedagógus a tanuló teljesítményét, előmenetelét tanítási év közben rendszeresen érdemjeggyel értékeli, félévkor és a tanítási év végén osztályzattal minősíti. A félévi és az év végi osztályzatot az érdemjegyek alapján kell meghatározni.

Ezt a rendelkezést egészíti ki a 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet 64. § (1) bekezdése, mely szerint a tanuló osztályzatait évközi teljesítménye és érdemjegyei vagy az osztályozó vizsgán, a különbözeti vizsgán, valamint a pótló és javítóvizsgán nyújtott teljesítménye (a felsorolt vizsgák együtt: tanulmányok alatti vizsga) alapján kell megállapítani. A kiskorú tanuló érdemjegyeiről a szülőt folyamatosan tájékoztatni kell.

A tanulók munkájának értékelésekor, minősítésekor a pedagógust széleskörű szabadság illeti meg, ennek során kialakíthat egyedi módszereket, alkalmazhat sajátos értékelési, számonkérési technikákat, a félévi, év végi osztályzat meghatározásánál az érdemjegyeket akár eltérő súllyal is figyelembe veheti.

A pedagógus értékelési autonómiája azonban nem korlátlan. A jogszabályi környezet alapján a pedagógus az értékelés során a pedagógiai program rendelkezéseinek keretén belül bír szabadsággal. A 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet 7. § (1) bekezdés bo) pontja szerint az iskola pedagógiai programja meghatározza az iskola helyi tantervét, ennek keretén belül

a tanuló jutalmazásával összefüggő, a tanuló magatartásának, szorgalmának értékeléséhez, minősítéséhez kapcsolódó elveket.

Ugyanezen bekezdés bi) pontja alapján az iskola pedagógiai programja határozza meg az iskola helyi tantervét, ennek keretén belül a tanuló tanulmányi munkájának írásban, szóban vagy gyakorlatban történő ellenőrzési és értékelési módját, diagnosztikus, szummatív, fejlesztő formáit, valamint a magatartás és szorgalom minősítésének elveit. Ugyanezen szakasz (5) bekezdése szerint pedig az iskola pedagógiai programjában meg kell határozni az iskolai írásbeli, szóbeli, gyakorlati beszámoltatások, az ismeretek számonkérésének rendjét, valamint az otthoni, napközis, tanulószobai felkészüléshez előírt írásbeli és szóbeli feladatok meghatározásának elveit és korlátait. (OJBH/112/2023, OJBH/143/2023, OJBH/144/2023, OJBH/176/2023, OJBH/196/2023, OJBH/203/2023, OJBH/235/2023, OJBH/240/2023, OJBH/267/2023, OJBH/268/2023, OJBH/278/2023, OJBH/280/2023, OJBH/284/2023, OJBH/287/2023, OJBH/296/2023, OJBH/389/2023, OJBH/408/2023, OJBH/414/2023, OJBH/502/2023)

Több szülő általános iskolában tapasztalt értékelési gyakorlattal kapcsolatban élt panasszal.

A szülőket hivatalunk hatásköri szabályain és a jogorvoslat kimerítésének szükségességén túl az értékelésre vonatkozó állásfoglalásunkról informálta. (OJBH/231/2023, OJBH/246/2023)

Egy másik szülő a gyermekét tanító pedagógus értékelési módszerével kapcsolatban kérte hivatalunk állásfoglalását. Elmondása szerint a panaszolt pedagógus az év végéig minden matematika órán röpdolgozatot írat a tanulókkal, amelynek értékelése során a pedagógiai programtól eltérő értékelési módszert alkalmaz.

Az értékelésre vonatkozó állásfoglalásunkon túl a szülőt tájékoztattuk hivatalunk eljárási szabályairól, továbbá a jogorvoslati lehetőségekről. (OJBH/242/2023)

A szakképzésben tanulók értékelésére a szakképzési jogszabályokban foglaltak szerint kerülhet sor. A tanuló értékeléséről és minősítéséről a szakképzésről szóló 2019. évi LXXX. törvény (a továbbiakban: szakképzési törvény) 60. § (1) bekezdés első mondata rendelkezik. Eszerint a tanuló teljesítményét az oktató a tanítási év közben rendszeresen érdemjeggyel értékeli, félévkor és a tanítási év végén osztályzattal minősíti.

Ezt egészíti ki a javítóvizsgák vonatkozásában a szakképzésről szóló törvény végrehajtásáról szóló 12/2020. (II. 7.) Korm. rendelet (a továbbiakban: 12/2020. (II. 7.) Korm. rendelet) 2. § (1) bekezdés d) pontja, amely szerint az állami szakképző intézmény és az együttműködési megállapodással rendelkező fenntartó által fenntartott nem állami szakképző intézmény annak, aki a szakképzésben ingyenes részvételre jogosult, ingyenesen biztosítja – többek között – az osztályozó vizsgát, a különbözeti vizsgát, valamint az ezekhez kapcsolódó javító- és pótlóvizsgát (a továbbiakban együtt: tanulmányok alatti vizsga). A 180. § (2) bekezdése szerint a tanuló félévi és év végi osztályzatait évközi teljesítménye és érdemjegyei vagy a tanulmányok alatti vizsgán nyújtott teljesítménye alapján kell megállapítani. Ugyanezen § (7) bekezdés a) pontja szerint javítóvizsgát tehet a vizsgázó, ha a tanév végén – legfeljebb három tantárgyból –

elégtelen osztályzatot kapott. A (8) bekezdés szerint javítóvizsga letételére az augusztus tizenötödikétől augusztus hónap utolsó napjáig terjedő időszakban az igazgató által meghatározott időpontban van lehetőség.

A szakképzésben is igaz, hogy a tanulók munkájának értékelésekor, minősítésekor a pedagógust széleskörű szabadság illeti meg, ennek során kialakíthat egyedi módszereket, alkalmazhat sajátos értékelési, számonkérési technikákat, a félévi, év végi osztályzat meghatározásánál az érdemjegyeket akár eltérő súllyal is figyelembe veheti.

A pedagógus értékelési autonómiájának az alábbi korlátai vannak. A 12/2020. (II. 7.) Korm. rendelet 14. § (1) bekezdése szerint a szakmai programot a szakképző intézmény, illetve az általa szervezett részsakmára történő felkészítés tekintetében a felnőttképző dolgozza ki, és a szakképző intézmény, illetve a felnőttképző honlapján teszi közzé. Ugyanezen § (2) bekezdés 2. pont b) és d) alpontjai szerint a szakképző intézmény szakmai programja meghatározza – többek között – a szakképző intézmény közismereti oktatásra és ágazati alapoktatásra vonatkozó oktatási programját, ennek keretén belül a közismereti kerettantervben meghatározott pedagógiai feladatok helyi megvalósításának részletes szabályait, valamint a tanuló, illetve a képzésben részt vevő személy teljesítményének írásban, szóban vagy gyakorlatban történő ellenőrzési és értékelési módját, diagnosztikus, szummatív, fejlesztő formáit.

A pedagógusnak az értékeléssel kapcsolatos széleskörű szabadságából eredően a jogalkotó szűk körben biztosít jogorvoslatot az értékeléssel kapcsolatos panaszok esetében. A szakképző intézmény döntésének fenntartó általi felülvizsgálatáról a szakképzési törvény 37. § (1) bekezdése rendelkezik, amely szerint a szakképző intézmény döntése, intézkedése vagy annak elmulasztása ellen a tanuló, kiskorú tanuló esetén a kiskorú tanuló törvényes képviselője a tanuló érdekében, illetve a képzésben részt vevő személy – a közléstől, ennek hiányában a tudomására jutásától számított tizenöt napon belül – eljárást indíthat. A tanulmányok minősítése ellen eljárás akkor indítható, ha a minősítés nem a szakképző intézmény szakmai programjában meghatározottak alapján történt, a minősítéssel összefüggő eljárás jogszabályba vagy a tanulói jogviszonyra, illetve a felnőttképzési jogviszonyra vonatkozó rendelkezésekbe ütközik. A tanulmányok értékelése ellen eljárás nem indítható.

Egy szülő gyermekének matematika javítóvizsga feladatsorával, az arra adott értékeléssel összefüggésben kérte hivatalunk segítségét egy szakképző intézményt érintve.

A szakképzésben tanulókra vonatkozó értékeléssel kapcsolatban a fentiekről tájékoztattuk a hozzánk forduló szülőt.

Tájékoztattuk a szülőt továbbá, hogy a szakképzést érintő jogorvoslat igénybevétele esetén panaszával az intézmény fenntartójához kell fordulnia. A szakképzési centrum részeként működő szakképző intézmény esetében a fenntartó másodfokú döntéshozatalhoz köthető feladat- és hatásköreit az érintett szakképzési centrum főigazgatója gyakorolja. (OJBH/384/2023)

Mulasztás

A köznevelési törvény 46. § (1) bekezdés a) és b) pontjai alapján a tanuló kötelessége, hogy részt vegyen a kötelező és a választott, továbbá általános iskolában a tizenhat óráig tartó egyéb foglalkozásokon és szakmai gyakorlatokon, továbbá eleget tegyen – rendszeres munkával és fegyelmezett magatartással, képességeinek megfelelően – tanulmányi kötelezettségének. (OJBH/32/2023, OJBH/181/2023, OJBH/289/2023, OJBH/395/2023, OJBH/472/2023, OJBH/476/2023)

Egy beadványozó mulasztásokkal összefüggésben, az orvosi igazolás elfogadásával kapcsolatban kérte hivatalunk segítségét.

Beadványával kapcsolatban a fentiekén túl a panaszost a mulasztásokra, illetve azok igazolására vonatkozó általános szabályokról tájékoztattuk. A 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet 5. § (1) bekezdés a) pontja szerint a nevelési-oktatási intézmény házirendjében kell szabályozni a gyermek, tanuló távollmaradásának, mulasztásának, késésének igazolására vonatkozó előírásokat. A jogszabály tehát a mulasztások igazolásának tekintetében keretet biztosít, a részletszabályokat az intézmény házirendjében van lehetőség rendezni.

Tekintettel arra, hogy a nevelőtestület a nevelési-oktatási intézmény legfontosabb tanácskozó és döntéshozó szerve, így a házirend elfogadásáról a nevelőtestület dönt. Ezt a köznevelési törvény 70. § (2) bekezdés g) pontja egyértelműen rögzíti. A köznevelési törvény 72. § (5) bekezdés d) pontja szerint a szülő joga ugyanakkor, hogy írásbeli javaslatát a nevelési-oktatási intézmény vezetője, a nevelőtestület megvizsgálja, és arra érdemi választ kapjon.

A fentiek alapján tehát a mulasztások igazolására vonatkozó rendelkezések az érintett intézmény belső dokumentumában, házirendjében kerülnek rögzítésre. Felhívtuk a panaszos figyelmét, hogy amennyiben szülőként nem ért egyet a szabályozással, a fentieknek megfelelően lehetősége van módosítást kezdeményezni. (OJBH/80/2023)

A 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet 51. §-a rögzíti a hiányzások igazolásával összefüggő szabályokat. Ha a gyermek, tanuló beteg, az orvos határozza meg, mely időszakban nem látogathatja a nevelési-oktatási intézményt. Ha a gyermek, tanuló betegsége okán a nevelési-oktatási intézményben előírt megjelenési kötelezettségét nem tudja teljesíteni, azt a jogszabály szerint lehet igazolni. Az orvosi igazolásnak tartalmaznia kell a betegség miatt bekövetkezett távollét pontos vagy – ha az orvosi igazolás a betegség befejezését megelőzően került kiállításra – várható időtartamát is.

Az Oktatási Jogok Biztosának Hivatalához több szülőtől, intézményvezetőtől érkezett panasz a tanulók betegsége miatti mulasztásának igazolásával összefüggésben.

Az egyik panaszos előadta, hogy gyermekei házi orvosának és iskolájának jogértelmezése eltér egymástól a mulasztásokkal kapcsolatban. A házi orvos nem kíván igazolást kiadni, az iskola viszont nem fogadja el a szülői igazolást. A házi orvos az iskolai házirend módosítását várja el, és egyeztetett erről a tankerülettel is, azonban az orvosi körzet által ellátott terület és a panaszos gyermekeinek iskolája nem esik egybe, így

a helyi egyeztetés eredménye nincs hatással az érintett intézményre. Tudomása szerint vannak olyan tankerületek, ahol a mulasztás igazolása kapcsán módosították a házirendet az egyeztetések hatására, de vélhetően az érintett iskola, illetve az azt fenntartó tankerület elzárkózik ettől. A kialakult helyzetben csak a gyermek és a szülő járhat rosszul, mert az orvos nem ad ki igazolást, az iskola pedig betegség esetén nem fogadja el a szülő igazolását.

Egy másik szülő arról írt beadványában, hogy a szülői értekezleteken került szóba a mulasztások igazolása. Igazolást a szülő három alkalomra írhat, de betegséget nem igazolhat. Sok esetben azonban kisebb betegségek esetén nem vitték orvoshoz a gyermeket, hanem a koronavírus-járvány alatt elterjedt csatornákon (e-mailben, telefonon) konzultáltak a gyermekorvossal, és kértek tőle igazolást. A gyermekorvosok panaszkodnak, hogy naponta több órájuk megy el banális betegségek igazolására.

Több intézményvezető is hivatalunk segítségét kérte. Az érintett város gyermekorvosai tájékoztatásban közölték az intézményvezetőkkel, hogy a továbbiakban hiányzásokat igazoló dokumentumokat nem állítanak ki. Kérésük, hogy a gyermekek betegség miatti igazolásait a jövőben a szülői nyilatkozat alapján tekintsék igazoltnak az intézmények. A gyermekorvosok álláspontja szerint a 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet nem vonatkozik rájuk, és nincs olyan jogszabály, amely kötelezi őket orvosi igazolás kiadására; az intézményeknek kell szabályozniuk a szülő által igazolható napok számát, melynek megnövelését javasolják a házirendben; az orvos a szülő által mondott időtartamra adja ki az igazolást, és mivel se indoka, se lehetősége nincs a szülő szavát kétségbe vonni, akár legalizálhatja is az indokolatlan hiányzást; továbbá az orvos nem vállalhat felelősséget olyan információért, amit a szülőtől kap, ennek értelmében a szülő közvetlenül az intézmény felé is nyilatkozhat a gyermek tünetmentes állapotáról. A gyermekorvosok fentieket az alábbiakkal indokolták: az orvosi igazolás orvos-szakmai szempontból teljesen értelmetlen a betegségek lappangási ideje alatt, emellett aggályos olyan dolgokért felelősséget vállalni, melyek valóságtartalmáról nem tudnak meggyőződni; a betegségeket a szülő észleli, ő dönti el, hogy fordul-e orvoshoz vagy sem, sok esetben már vissza is engedi gyermekét a közösségbe és utólag kéri az igazolást; a személyes és a telemedicinális ellátás során részben a szülő észlelésére és a felelősségére hagyatkoztak, hiszen sok tünet az orvosi vizsgálat alkalmával nem észlelhető, ezekről, illetve a tünetek megszűnéséről a szülő elmondásából értesülnek; a hiányzás pontos időtartamát kizárólag a szülő és az intézmény ismerheti, az orvos a szülő elmondása alapján tud a hiányzási napok számáról. Fenti tájékoztatás megküldését követően személyes egyeztetésre került sor a városi gyermekorvosok, intézményvezetők és a fenntartói képviselők között, amelyet követően a fenntartó az alábbi eljárásrendet küldte meg az intézményvezetőknek és gyermekorvosoknak. A hatályos jogszabályi rendelkezések alapján a házi gyermekorvosnak kötelessége az általa kezelt betegségből való felgyógyulást követően az igazolást kiadni, mely a betegség tényét és időtartamát is tartalmazza. Így csak orvosi igazolással tekinthető a mulasztás igazoltnak, ettől eltérő szabályozást az intézményi házirend sem állapíthat meg. Az intézményvezetők tapasztalatai alapján azonban a város gyermekorvosai közül többen továbbra sem adnak ki igazolást, így az intézményben ideiglenesen a nem minősített hiányzásokról nyilvántartó lapot vezetnek.

A köznevelési törvény 46. § (1) bekezdés a) és b) pontjai szerint a tanuló kötelessége, hogy részt vegyen a kötelező és a választott, továbbá általános iskolában a tizenhat óráig tartó egyéb foglalkozásokon és szakmai gyakorlatokon, eleget tegyen – rendszeres munkával és fegyelmezett magatartással, képességeinek megfelelően – tanulmányi kötelezettségének.

A 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet 51. §-a rögzíti a hiányzások igazolásával összefüggő részletszabályokat. E § (1) bekezdése szerint a beteg gyermek, tanuló az orvos által meghatározott

időszakban nem látogathatja a nevelési-oktatási intézményt. Ha a pedagógus megítélése szerint a gyermek, a tanuló beteg, gondoskodik a többi gyermektől, tanulótól való elkülönítéséről, és kiskorú gyermek, tanuló esetén a lehető legrövidebb időn belül értesíti a gyermek, a tanuló szüleit. Az orvosi igazolásnak tartalmaznia kell a betegség miatt bekövetkezett távollét pontos időtartamát is. Ugyanezen § (2) bekezdés a)-b) pontjai szerint, ha a gyermek az óvodai foglalkozásról, a tanuló a tanítási óráról és egyéb foglalkozásról, valamint a kollégiumi foglalkozásról távol marad, mulasztását igazolnia kell. A mulasztást igazoltnak kell tekinteni, ha a gyermek, a tanuló – gyermek, kiskorú tanuló esetén a szülő írásbeli kérelmére – a házirendben meghatározottak szerint engedélyt kapott a távolmaradásra; a gyermek, a tanuló beteg volt, és azt a házirendben meghatározottak szerint igazolja.

A 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet 5. § (1) bekezdés a) pontja szerint a nevelési-oktatási intézmény házirendjében kell szabályozni – többek között – a gyermek, tanuló távolmaradásának, mulasztásának, késésének igazolására vonatkozó előírásokat.

A köznevelési törvény 70. § (1) és (2) bekezdései szerint a nevelési-oktatási intézmény legfontosabb tanácskozó és döntéshozó szerve a nevelőtestület, és dönt – többek között – a házirend elfogadásáról. A köznevelési törvény 72. § (5) bekezdés d) pontja szerint a szülő joga ugyanakkor, hogy írásbeli javaslatát a nevelési-oktatási intézmény vezetője, a nevelőtestület megvizsgálja, és arra érdemi választ kapjon.

A felvetett témában hivatalunk több jó gyakorlatról, tapasztalatról hallott. Számos olyan intézményi döntés született, melyben megemelték a szülők által igazolható napok számát. Volt olyan általános iskola, ahol tíz napra, és olyan általános iskola és gimnázium is, ahol tizenöt napra emelték a keretet. Több budapesti iskolában is tíz-tizenöt napot igazolhatnak a szülők. A tapasztalatok szerint a fenti intézkedések következtében a hiányzások és indokolatlan távollétek száma nem emelkedett meg.

Fenti beadványokra figyelemmel arra kértük a köznevelésért felelős államtitkárt, hogy a kérdéskörrel kapcsolatban kezdeményezzen egyeztetést az egészségügyért felelős szakterülettel, mert a hivatalunkhoz érkezett panaszok mennyiségéből és tartalmából az látszik, hogy rendszerszerű nehézséggé válik a betegség miatti mulasztások igazolása, amely helyzetnek egyaránt károsultjai a pedagógusok, a szülők, a tanulók és az orvosok.

A megkeresésben foglalt kérésünkkel kapcsolatban az államtitkár az alábbiakról tájékoztatta hivatalunkat. A minisztérium köznevelési szakterülete is értesült arról, hogy egyes gyermek házi orvosok mind a szülők, mind a gyermekek, tanulók intézményei felé jelzéssel éltek, hogy nem kívánnak gyermek, tanuló betegségével kapcsolatos hiányzásokat igazoló dokumentumokat kiállítani.

A problémával megkeresték az egészségügyért felelős szakterületet, melynek eredményeként a 23/2023. (VI. 30.) BM rendelettel módosításra kerültek nem csak az idézett 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet – a gyermek, tanuló betegségével kapcsolatos hiányzások igazolásával összefüggő – 51. § rendelkezései, hanem kiegészült a házi orvosi, házi gyermekorvosi és fogorvosi tevékenységről szóló 4/2000. (II. 25.) EüM rendelet 4. §-a is a (9) bekezdéssel. Eszerint, ha betegség vagy annak gyanúja miatt az óvodai foglalkozásról, tanuló esetében a tanítási óráról és egyéb foglalkozásról, valamint a kollégiumi foglalkozásról történő távolmaradás igazolásához orvosi igazolás szükséges, vagy jogszabály alapján orvosi igazolás szükséges arról, hogy a gyermek, illetve a tanuló ismét egészséges, és látogathatja a nevelési-oktatási intézményt, részt vehet a foglalkozásokon, úgy ezen tényeket a szülő vagy 14. életévét betöltött tanuló esetén a szülő vagy a tanuló kérésére a házi orvos vagy házi gyermekorvos igazolja, ha a gyermek vagy a tanuló e körülmények fennállásáról a kezelőorvosától igazolást nem kapott. A 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet 51. § (1a) bekezdése szerint, ha a nevelési-oktatási intézmény kérésére a gyermek, tanuló betegség gyanúja miatt orvosi vizsgálaton vesz részt, a szülő vagy a tanuló kérésére

ennek megtörténtét, valamint – ha a gyermek, tanuló esetében az (1) bekezdés szerintiék nem állnak fent – azt, hogy a gyermek, tanuló a nevelési-oktatási intézményt látogathatja, az orvos igazolja. Tekintettel a jogszabályok módosítására az ügyeket lezártuk, a fentiekéről pedig tájékoztattuk a hozzánk forduló beadványozókat. (OJBH/38/2023, OJBH/45/2023, OJBH/77/2023, OJBH/114/2023)

Az oktatási szereplők jogainak garanciái

A köznevelési törvény garanciális rendelkezései között kiemelt jelentőséggel bírnak a nevelési-oktatási intézmények működését garantáló rendelkezések.

Az oktatási-nevelési intézmények működésével kapcsolatban e körbe tartoznak a csoportbeosztásokra vonatkozó előírások, illetve a tanügyi dokumentumok kiadására vonatkozó szabályok. Hivatalunkhoz érkezett olyan beadvány, amelyben azt sérelmezték, hogy évisméltó diákokkal egy osztályba sorolták a gyerekeket, és az intézménytől nem kaptak tájékoztatást, egyeztetésre sem volt lehetőségük. Egy másik esetben 18 fős második osztály került összevonásra a harmadik évfolyamos osztállyal. Sérelmezték azt is, hogy gimnáziumi átiratkozás esetén nem adták ki időben a tanuló részére a bizonyítványát. A panaszosok részére hivatalunk eljárásának feltételeiről nyújtottunk tájékoztatást. (OJBH/367/2023, OJBH/370/2023, OJBH/351/2023, OJBH/421/2023)

Az oktatási szereplők jogainak garanciái között a következőkben a tanulók által elkövetett köteleességszegő magatartásokkal kapcsolatos jogszabályi környezetet, és a lehetséges következményeket mutatjuk be.

A tanulók köteleességszegő magatartásának szankcionálására a pedagógiai módszereken felül az intézmény házirendjében meghatározott fegyelmező intézkedések állnak rendelkezésre, melyek nem lehetnek ellentétesek a jogszabályi előírásokkal. Az iskolai házirend szabályai a köznevelési törvény felhatalmazása alapján kötelező erejűek, azok megszegése hátrányos következményekkel jár mindazokra nézve, akikre a házirend vonatkozik. Súlyosabb esetekben fegyelmi eljárás indítására van lehetőség.

Olyan fegyelmező eszköz, mely nem szerepel a házirendben, nem alkalmazható szankcióként. Annak eldöntése, hogy a tanuló cselekménye mely szankcionálási forma alkalmazását vonja maga után, az intézmény feladata.

Egy szülő azzal a panasszal élt, hogy gyermeke nem vehetett részt egy külföldi iskolai kiránduláson. Előadta, hogy gyermeke nehézségekkel küzd, szorong, depressziós, beilleszkedési nehézségei vannak. Kórházi tartózkodás miatt sokat hiányzott, az iskola a pótlásokra hivatkozva döntött úgy, hogy nem mehet kirándulni a tanuló.

A szülő beadványához csatolta az illetékes tankerületi központ, mint fenntartó válaszát. Az intézményvezető vizsgálatot folytatott le az ügyben, és a jövőre vonatkozóan felhívta a pedagógusok figyelmét az empatikusabb kommunikációra, valamint az osztálykirándulásokra vonatkozóan részletesebb szabályokat dolgozni ki az iskola alapidokumentumaiban, így ezen intézkedésekre figyelemmel elkerülhetőek lesznek a hasonló helyzetek a jövőben.

Hivatalunk álláspontja szerint az érintett intézmény vezetője a sérelmes helyzet megszüntetésének érdekében megtette a szükséges intézkedéseket, így az ügyet lezártuk. (OJBH/315/2023)

Egy szülő azt sérelmezte, hogy általános iskolában a nem megfelelő órai viselkedést rendszeresen elégtelen osztályzattal értékelik, az e-Krétába „órai munka” megjelöléssel kerültek be a jegyek. A szülő érdeklődött a pedagógusnál, hogy vigye-e korrepetálásra a gyermekét, mivel elégtelen a tudása, azonban a válasz az volt, hogy erre nincs szükség, csak kérje meg a gyermekét, hogy viselkedjen megfelelően. A szülőt a vonatkozó jogszabályi rendelkezésekről, továbbá hivatalunk eljárásának feltételeiről tájékoztattuk. (OJBH/189/2023)

A tanulókat érintő fegyelmező intézkedések körében rendkívül különböző tartalmú beadványok érkeztek hivatalunkhoz. Volt olyan intézmény, ahol pontrendszert alkalmaztak a magatartás szankcionálására, volt, ahol elbocsátották a tanulót a napköziből, vagy a tanítási órát meghosszabbítva tartották bent a tanulókat a tanteremben szintén magatartás problémák miatt. Utóbbi egy szülő azért sérelmezte, mert a jó magatartású gyermekek az egész osztályt érintő szankciók miatt lekésték a külön foglalkozásaikat.

Előfordult olyan eset, amikor a tanulót a nyolcadik osztályos keringőn való részvételtől tiltották el az érdemjegyei miatt, vagy alkoholmentes sör fogyasztása miatt kapott valaki szigorú megrovást egy szakképzési kollégiumban.

Érkezett rossz pedagógusi bánásmód, kiabálás, fegyelmezés miatt is panasz, továbbá érdeklődtek afelől is, hogy egy igazgatói intézmeddig tartható nyilván.

Előfordult az is, hogy az intézményi ablakokat a tanulók kalapáccsal betörték. Szankcionáltak továbbá egyes tanulókat olyan okok miatt is, hogy nem ment el egy osztálykirándulásra, vagy testnevelésből felmenttként zavarta az órát.

A felsorolt ügyekben a panaszosokat első körben az intézmény fenntartójához irányítottuk, tekintettel arra, hogy a jogorvoslati lehetőséget a hivatalunkhoz forduláskor még nem merítették ki. (OJBH/293/2023, OJBH/185/2023, OJBH/501/2023, OJBH/248/2023, OJBH/69/2023, OJBH/117/2024, OJBH/448/2023, OJBH/14/2023, OJBH/260/2023, OJBH/500/2023)

A köznevelési törvény 58. §-ának (3) bekezdése alapján, ha a tanuló a kötelességeit vétkeesen és súlyosan megszegi, fegyelmi eljárás alapján, írásbeli határozattal fegyelmi büntetésben részesíthető.

A tanulók kötelességszegő magatartásának szankcionálására az iskolának tehát rendelkezésére állnak a jogszabályokban rögzített lehetőségek, indokolt esetben fegyelmező intézkedéseket is alkalmazhatnak, fegyelmi eljárást is indíthatnak. Abban az esetben, ha a tanuló fegyelmezetlen, nem tesz eleget kötelezettségeinek, indokolt lehet, hogy a pedagógus vele szemben fegyelmező eszközt alkalmazzon. A fegyelmezés során azonban csak olyan eszközöket vehet igénybe, amelyek alkalmazásával nem követ el jogsértést. Nem alkalmazható így olyan fegyelmezési eszköz, amellyel a pedagógus megsérti a gyermek alapvető jogait, a méltósághoz és a testi épséghez való jogát.

Amennyiben a tanuló kötelességszegése miatt fegyelmi eljárás indul, az alábbi, garanciális rendelkezések keretén belül történhet a felelősségre vonás. A 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet 56. § (5) bekezdése alapján a fegyelmi tárgyalást a nevelőtestület saját tagjai közül választott legalább háromtagú bizottság folytatja le. A bizottság az elnökét saját tagjai közül választja meg.

E rendelkezés alapján a fegyelmi döntést egy bizottság hozza meg. Hivatalunk álláspontja szerint a bizottság előtti eljárás lefolytatása az esetleges elfogultságot megalapozatlanná teszi. Független, külső bizottság igénybevitelére fegyelmi eljárás esetén nem adnak lehetőséget a jogszabályok.

A kötelességszegő cselekmény oka a fegyelmi eljárás körülményeinek vizsgálata során vizsgálható. A 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet 57. §-a alapján a fegyelmi jogkör gyakorlója köteles a határozathozatalhoz szükséges tényállást tisztázni. Ha ehhez a rendelkezésre álló adatok nem elegendők, hivatalból vagy kérelemre bizonyítási eljárást folytat le. Bizonyítási eszközök a tanuló és a szülő nyilatkozata, az irat, a tanúvallomás, a szemle és a szakértői vélemény. A fegyelmi eljárás során törekedni kell minden olyan körülmény feltárására, amely a kötelességszegés elbírálásánál, a fegyelmi büntetés meghozatalánál a tanuló ellen vagy a tanuló mellett szól. A fegyelmi büntetés megállapításánál a tanuló életkorát, értelmi fejlettségét, az elkövetett cselekmény súlyát figyelembe kell venni. A fegyelmi büntetést a nevelőtestület hozza. Az iskolai, kollégiumi diákönkormányzat véleményét a fegyelmi eljárás során be kell szerezni. Ha a fegyelmi eljárás során a kiskorú tanuló veszélyeztetettsége felmerül, a nevelési-oktatási intézmény vezetője jelzi azt a tanuló lakóhelye, ennek hiányában tartózkodási helye szerint illetékes gyermekjóléti szolgálatnak, indokolt esetben a gyámhatóság számára is.

Garanciális jelentőséggel bírnak, így különösen fontosak a tanulói jogviszony megszűnésére, megszüntetésére vonatkozó szabályok, melyeket a köznevelési törvény 53. § (2) bekezdése rögzíti. A jogszabály taxatívén tartalmazza ennek eseteit, amely azt jelenti, hogy csak a jogszabályban meghatározott esetben és módon szűnhet, illetve szüntethető meg a tanulói jogviszony. A tanulói jogviszony megszűnésének, megszüntetésének ezen meghatározott esetei között nem szerepel, hogy az iskola eltanácsolás keretében javasolja a tanulóknak a jogviszony megszüntetését. A törvényi felsorolás kimerítő jellegű, tehát az itt nem szereplő esetek mind jogszerűtlennek minősülnek.

A fentiek értelmében különösen jogsértőnek tartjuk az eltanácsolás esetét, amikor az intézmény a tanulót magatartási nehézségei miatt nyomásgyakorlással, kényszerrel veszi rá a tanulói jogviszony megszüntetésére. Álláspontunk szerint jogsértően jár el az iskola abban az esetben, ha a tanulót magatartási vagy egyéb problémái miatt az intézményből eltanácsolja, azaz a szülőt a tanulói jogviszony megszüntetésére kényszeríti. A tanulói jogviszony megszűnésének, megszüntetésének taxatív esetei között nem szerepel, hogy az iskola eltanácsolás keretében javasolja a tanulónak a jogviszony megszüntetését. A törvényi felsorolás kimerítő jellegű, tehát az itt nem szereplő esetek mind jogszerűtlennek minősülnek, így az eltanácsolás is. Az eltanácsolás, bár semmiféle jogi kötőerővel nem bír, mégis komoly hatást tud gyakorolni a szülőre. A szülő és az iskola képviseletében eljáró igazgató helyzete ugyanis rendkívül eltérő. A szülő ilyenkor nincs alkupozícióban, hiszen nem kíván gyermekének rosszat, nem akarja, hogy egy esetleges ellenséges környezetben legyen kénytelen tanulni. Az iskola részéről érkező hasonló felszólítás nyomán látszólag a szabad iskolaválasztás jogával él, amikor elviszi gyermekét más intézménybe, valójában azonban nyomásnak enged, mert úgy érzi, nincs más lehetősége.

Egy szülő azzal a panasszal kereste fel hivatalunkat, hogy gyermekét egy egyházi fenntartású általános iskola elbocsátotta. Előadta, hogy először március elején jelezték az iskolából egy megbeszélésen, hogy a gyermeke nehezen illeszkedik be, ezért a szülők megkeresték a nevelési tanácsadót. Ezt követően, nyáron behívták a szülőt egy beszélgetésre, amelyben arra hivatkozott az iskola vezetősége, hogy a gyermek magatartása nem megfelelő, konfliktusai vannak az osztálytársaival, ezért a következő tanévre keressen másik iskolát, ellenkező esetben fegyelmi eljárást helyeztek kilátásba. Ezt követően telefonon egyeztetett az igazgatóhelyetttel, aki arról tájékoztatta, hogy már nem rendeltek az új tanévre tankönyvet a tanulónak, amit a szülő azért kifogásolt, mert nyáron nehéz új intézményt találni.

A szülő által jelzett ügyben vizsgálatot indítottunk, ennek megfelelően az iskola fenntartójához fordultunk, és nyilatkozattételre kértük fel.

A fenntartói képviselő válaszához mellékelte a szülők részére küldött panaszbejelentés kivizsgálásáról szóló levél másolatát, amely szerint többször jelezték a szülők felé gyermekük magatartási problémáit, és pszichológiai segítséget tartottak szükségesnek. Az osztályvezető szerint az iskola vezetésével történt személyes egyeztetések a probléma feltárására és megoldására irányultak, nem hangoztak el fenyegetések. A tájékoztatás alapján a gyermek tanulói jogviszonyának megszüntetésére az iskola semmiféle intézkedést nem tett, így a levél írásának időpontjában az továbbra is fennállt az intézménnyel. A tankönyvekkel kapcsolatban az intézményvezető-helyettes arról tájékoztatta az osztályvezetőt, hogy a jogszabályi kötelezettségének eleget téve az iskola minden vele jogviszonyban álló tanulónak automatikusan megrendeli a tankönyveket a következő tanévre.

Mindezekre figyelemmel a beadványban foglaltakkal kapcsolatban oktatási jogsérelmet nem tudtunk kimutatni, ezért az ügyet lezártuk. (OJBH/318/2023)

Álláspontunk szerint az eltanácsolás kényszerrel párosuló megoldásának nem szabad előfordulnia a köznevelési intézményekben. Ezzel a megoldási móddal az iskola ugyanis jogilag szabályozott eljárásokon kívüli útra tereli az ügyet, amelynek pedig jogilag szigorúan kötött rendben kellene zajlania. Így megfosztják a tanulót azokról a garanciáktól, amelyek a fegyelmező intézkedések alkalmazásához, illetve a fegyelmi eljárás lefolytatásához

kapcsolódnak. A tanulók kötelességszegő magatartásának szankcionálására az iskolának ugyanis rendelkezésére állnak a jogszabályokban rögzített lehetőségek, a korábban hivatkozott rendelkezések alapján indokolt esetben fegyelmező intézkedéseket is alkalmazhatnak, fegyelmi eljárást is indíthatnak.

Egy gimnazista gyermek szülei panaszukkal keresték meg hivatalunkat és kérték segítségünket. A szülők tájékoztatása szerint 2022 áprilisában gyermeküknel mentális problémák kezdődtek, szorongás, fejfájás, depresszió és álmatlanság jelentkezett, ezért többször hiányzott az iskolából. A szülők több alkalommal vitték gyermeküket sürgősségi osztályra, továbbá neurológiai vizsgálatra is. A vizsgálatok után kapott gyógyszer végül túl erősnek bizonyult, így annak szedését abba kellett hagyni. A tanulót időközben magán úton pszichológushoz is elvitték a szülők, az osztályfőnököt többször tájékoztatták a hiányzás okairól és a tanuló állapotáról. A tanuló a hiányzás ellenére sikeres nyelvvizsgát tett.

A szülők sérelmezték, hogy a pszichológus álláspontja ellenére a tanulót nem vitték el egy külföldi osztálykirándulásra. Ekkorra datálják gyermekük állapotának rosszabbá válását. 2022 októberére már a tanuló maga jelezte, hogy állapota súlyosbodott. Pszichiátriai beutalót kapott, azonban időpontot a vizsgálatra nem adtak számukra.

A beadvány szerint 2022 november végén került sor személyes egyeztetésre, melyen az intézményvezető, a tanuló osztályfőnöke és szülei vettek részt. A szülők állítása szerint ekkor figyelmeztették őket arra, hogy ha a hiányzások kapcsán nem lesz változás, elküldik a tanulót az intézményből. A szülők jelezték, hogy pszichiátriai vizsgálatra várnak, azonban még mindig nem kaptak időpontot.

A beadvány szerint 2023 január végén az édesapát azzal keresték meg, hogy vigye el az iskolából a tanulót és írja alá a kilépő papírokat. A tanuló osztályfőnöke tájékoztatta az édesapát, hogy” két választásuk van, vagy elviszik az iskolából önként, azaz aláírja a kilépését (a szülő elmondása szerint a tanuló nem akarta aláírni ezt a papírt), vagy Ők fogják eltávolítani, hivatkozva a rengeteg hiányzásra”. Mivel az édesapa szerette volna a békés megoldást, így ő ment be az intézménybe a szükséges adminisztráció miatt. A tanuló jogviszony megszüntetéséről szóló „Nyilatkozat”-ból az édesapa nem kapott saját példányt, arról 2023 április közepén kért szkennelt másolatot. Helyben, 2023 január végén nem kapott tájékoztatást jogorvoslati lehetőségeiről. Az iskola továbbá elutasította a szülő magántanulói alternatíva javaslatát.

Az édesanya 2023 február közepén kereste meg első alkalommal hivatalunkat, melyre válaszul a jogorvoslati út kimerítésének szükségességéről tájékoztattuk őt. Ezt követően a panasszal az illetékes tankerületi központhoz fordultak, ahol a kérelem elkésett voltára tekintettel érdemi vizsgálat nélkül elutasították azt. Az elutasító döntést követően ismételten megkereste hivatalunkat, végül az édesapa részéről került csatolásra az intézmény által kiállított, a fentiekben megnevezett „Nyilatkozat”. Ebből egyértelműen megállapítható, hogy az érintett tanuló 2022/2023-as tanév I. félévében 5 tantárgyból elégtelen érdemjegyet kapott, 246 óra hiányzása volt, melyből 24 óra igazolatlan.

Az ügyben a hivatal feladatairól és működésének szabályairól szóló 40/1999. (X. 8.) OM rendeletben biztosított jogkörrel élve vizsgálatot indítottunk. Vizsgálatunk keretében megkerestük a gimnázium intézményvezetőjét, hogy közölje az ügyvel kapcsolatos álláspontját. Kértük, jelölje meg és jogszabályi rendelkezéssel támassza alá, hogyan és miért került sor az érintett tanuló tanulói jogviszonyának megszüntetésére.

Válaszlevelében az intézményvezető tájékoztattott a tanuló 2021-2022-es tanévben intézménybe érkezésének körülményeiről, mely abból a szempontból bonyolultabbnak mutatkozott, hogy a tanuló egy magyar-francia két tannyelvű osztályhoz csatlakozott és néhány hónapon belül utol kellett érnie a

többieket. Belejött a munkába és mindannyiuk kellemes meglepetésére sikeresen teljesítette az A2-es nyelvvizsgát. A tanuló nagyon sikeresen beilleszkedett az iskolai közösségi életbe. A szülőkkal való kapcsolatot együttműködőnek jellemezte.

Az igazgató válaszlevelében tájékoztatta hivatalunkat arról, hogy tudomással bírtak a tanuló lélektanilag nehéz időszakáról 2022 májusában-júniusában. Szorongásos, depressziós tünetek jelentkeztek, szülei azonban minden alkalommal jelezték az intézménynek a problémát és beszámoltak a tanuló helyzetéről. Állítása szerint a magántanulóság nem merült fel komolyan, egyrészt amiatt, mert arról nem a vezetőség dönt, másrészt azért, mert a képzési forma sok kontaktórát igényel.

A 2022 júniusában szervezett osztálykirándulásra a tanuló egészségi állapota miatt az osztályfőnök nem vitte el magával, nem tudta vállalni a felelősséget érte. Ezt aényt a szülőkkal két héttel az utazás előtt közölték, a befizetett összeget visszatérítették, a tanuló azonban nem volt hajlandó ezt tudomásul venni, készült az útra, „dührohamot kapott, szüleivel üvöltözött”.

2022 őszétől a tanuló folytatta tanulmányait az intézményben, az igazgató állítása szerint látszólag rendeződni látszottak körülményei, egészségében ideiglenes javulás is beállt. Később azonban újrakezdődtek a hiányzások. Az osztályfőnök számtalan módon figyelmeztette a diákot, 2022 novemberében igazgatói figyelmeztetést kapott arról, hogy elégedetlenek a képességeihez mért teljesítményével és a hozzáállásával.

Az intézményvezető nyilatkozata szerint végül 2022 november végén az intézmény igazgatói irodájában szóban is jelezték a szülőknek, hogy amennyiben nem sikerül változtatni a tanulónak a hozzáállásán, a magatartásán és a teljesítményén, akkor az iskolából távoznia kell. Ezt a szóbeli szerződést a szülők elfogadták.

Az igazgató szerint sajnálatos módon a tanuló egészségi állapotától függetlenül nem tartotta be az írott és íratlan szabályait és megállapodásait. A 2023 januári félévzáró osztályozó konferencián a tantestület részéről a tanuló tanulói jogviszonyának megszüntetésére javaslat született. Az erről szóló feljegyzést az igazgató válaszleveléhez mellékelte.

2023 január végén tanácsolták a szülőknek, hogy közös megegyezés alapján kimaradással szüntessék meg a jogviszonyt, és keressenek a tanulónak egy könnyebben teljesíthető képzési formát, esélyt adva neki, hogy a tanév ismétlését elkerülje, melyet az édesapa elfogadott és aláírásával hitelesítette azt.

A szülők panaszát, az intézményvezető válaszlevelében foglaltakat és a hivatalunk rendelkezésére bocsátott egyéb dokumentumokat összevetettük a vonatkozó jogszabályi rendelkezésekkel, és ennek nyomán az alábbi álláspontot alakítottuk ki.

Az eljárásunk nyomán vizsgált központi kérdés arra vonatkozott, hogy az érintett tanuló tanulói jogviszonyának megszüntetése jogszerű módon valósult-e meg.

Jelen ügyben a tanuló elégtelen osztályzataira, hiányzásaira, továbbá magatartásmódjára vonatkozó indokok alapján került sor az eltanácsolás megfogalmazására. Az intézmény vezetősége 2023 január végén „tanácsolta” a szülőnek a tanulói jogviszony megszüntetését.

Az intézmény a tanuló előmenetelével kapcsolatban jelezte, hogy öt tantárgyból elégtelen osztályzatot kapott, továbbá 246 óra hiányzása van, melyből 24 óra igazolatlan.

A mulasztásokkal kapcsolatban a köznevelési törvény végrehajtási rendelete egyértelműen rendelkezik. A 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet 50. § (4) bekezdése szerint a tanköteles tanuló kivételével megszűnik a tanulói jogviszonya annak, aki egy tanítási éven belül igazolatlanul harminc tanítási óránál – alapfokú művészeti iskolában tíz tanítási óránál – többet mulaszt, feltéve, hogy az iskola a tanulót,

kiskorú tanuló esetén a szülőt legalább két alkalommal írásban figyelmeztette az igazolatlan mulasztás következményeire.

Jelen ügyben az igazolatlan tanítási órák száma 24 volt, így a fenti jogszabályhely sem indokolta volna a tanulói jogviszony megszűnését.

Továbbá, a tanuló igazolt és igazolatlan mulasztásai együttesen a 250 órát sem haladták meg. Amennyiben a mulasztások száma meghaladta volna a 250 tanítási órát, úgy a 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet további jogkövetkezményeket fűz az ilyen esethez, osztályozóvizsga vagy évismétlés tekintetében, a tanulói jogviszony megszüntetését azonban az ilyen mértékű mulasztás sem indokolta.

A tanuló viselkedése kapcsán a köznevelési törvény szintén egyértelműen rendelkezik. A tanulók kötelességszegő magatartásának szankcionálására az intézmény házirendjében meghatározott fegyelmező intézkedések állnak rendelkezésre, melyek nem lehetnek ellentétesek a jogszabályi előírásokkal. A tanuló tanulói jogviszonyának megszüntetésére kötelességszegő magatartása esetén csak fegyelmi eljárás eredményeképp van lehetőség.

Mindezeket figyelembe véve vizsgálatunk alapján megállapítottuk, hogy az intézmény azon intézkedésével, miszerint a tanulót az elégtelen osztályzatai, mulasztásai, és viselkedése alapján az iskolából eltanácsolta, a tanuló oktatási jogainak sérelmét valósította meg.

A fentiekre tekintettel a hivatal feladatairól és működésének szabályairól szóló 40/1999. (X. 8.) OM rendelet 7. § (8) bekezdésében biztosított jogkörnél fogva azzal a kezdeményezéssel fordultunk a panasszal érintett intézmény vezetőjéhez, hogy az érintett tanuló szüleivel együttműködve keresse meg, milyen formában – a szülők jelzése alapján akár egyéni tanulói munkarendben – tudja az érintett tanuló folytatni a tanulmányait a gimnáziumban.

Az ajánlást követően az intézményvezető arról tájékoztatta hivatalunkat, hogy a tanulót 2023 szeptemberben visszavette az intézménybe, és megteremtették a lehetőséget annak, hogy „tisztá lappal” folytathassa tanulmányait a 9. évfolyamon. (OJBH/74/2023)

Kérdés érkezett hivatalunkhoz arra vonatkozóan, hogy közalapítványi iskolából eltanácsolható-e egy tanuló magatartási problémák miatt. A köznevelés terén minden életkori szinten találkoztunk panaszokkal. Óvodában is előfordult eltanácsolás, továbbá egy egyházi fenntartású iskolában is kilátásba helyezték egy első osztályos gyermek eltanácsolását magatartása miatt. Sérelmezték egy sportosztályos gimnazista eltanácsolását is, rossz eredmények, magatartás, telefonján talált képek miatt. (OJBH/468/2023, OJBH/102/2023, OJBH/480/2023, OJBH/428/2023, OJBH/309/2023, OJBH/300/2023, OJBH/257/2023)

Az oktatási szereplők jogainak garanciái közül kiemelkedő jelentőségű a tájékoztatáshoz való jog. Ez a jog biztosítja ugyanis, hogy az oktatási szereplők egyéb jogai is érvényesülni tudjanak. A vonatkozó jogszabályok szerint a tájékoztatáshoz való jog általános jelleggel megilleti a tanulókat, illetve szüleiket. A tájékoztatáshoz való jog egyúttal az intézmény oldalán tájékoztatási kötelezettségként jelenik meg.

A köznevelési törvény 46. § (6) bekezdés e) és g) pontjai egyértelműen rögzítik a tanuló azon jogait, hogy hozzájusson a jogai gyakorlásához szükséges információkhoz, tájékoztassák a jogai gyakorlásához szükséges eljárásokról, továbbá tájékoztatást kapjon személyét és tanulmányait érintő kérdésekről.

A szülő kiemelt joga a köznevelési törvény 72. § (5) bekezdés b) pontja alapján, hogy gyermeke fejlődéséről, magaviseletéről, tanulmányi előmeneteléről rendszeresen részletes és érdemi tájékoztatást, neveléséhez tanácsokat, segítséget kapjon.

A szülőket is megillető tájékoztatáshoz való jog kapcsán hivatalunkhoz több, közel azonos tartalmú beadvány is érkezett. A szülők jellemzően azt panaszták, hogy a pedagógusok egyáltalán nem adnak, vagy nem rendszeresen adnak tájékoztatást a tanulókról. Volt olyan panaszos, aki azt kifogásolta, hogy havonta egyszer frissítik a Kréta rendszert, az iskolai eseményekkel kapcsolatos információkat csupán egy Viber csoportban osztják meg velük. Azt többen is jelezték, hogy a házi feladat nem került rögzítésre a Kréta rendszerben. Egy esetben kifejezetten az intézményvezető jelezte a szülőknek, hogy az ő kérésére a pedagógusok nem pazarolják tájékoztatásra a szabadidejüket. Egy szülő az osztálynapló konkrét tartalmáról kívánt információkhoz jutni.

A hozzánk forduló panaszosokat első körben a jogorvoslati lehetőségről tájékoztattuk, ugyanis kérdéseikkel, panaszaikkal a fenntartói képviselőt nem keresték fel. (OJBH/376/2023, OJBH/180/2023, OJBH/400/2023, OJBH/398/2023, OJBH/95/2023, OJBH/139/2023)

Egy tanuló szülei az intézményben rögzített feljegyzéssel kapcsolatban fordultak hivatalunkhoz. Panaszuk első részében kifogásolták, hogy az általuk meghatalmazott jogi képviselő nem kapott tájékoztatást az intézményvezetőtől a feljegyzéssel kapcsolatban, továbbá az elutasítás indoka sem került megjelölésre.

Ezzel kapcsolatban tájékoztattuk a szülőket, hogy a köznevelési törvény 62. § (1) bekezdés f) pontja szerint a pedagógus alapvető feladata a rábízott gyermekek, tanulók nevelése, oktatása, óvodában a gyermekek Óvodai nevelés országos alapprogramja szerinti nevelése, iskolában a kerettantervben előírt törzsanyag átadása, elsajátításának ellenőrzése, sajátos nevelési igényű tanuló esetén az egyéni fejlesztési tervben foglaltak figyelembevételével. Ezzel összefüggésben kötelessége különösen, hogy a szülőt (törvényes képviselőt) rendszeresen tájékoztassa a tanuló iskolai teljesítményéről, magatartásáról, az ezzel kapcsolatban észlelt problémákról, az iskola döntéseiről, a gyermek tanulmányait érintő lehetőségekről.

Amikor a szülő az intézmény vezetőségéhez fordul a gyermeket érintő óvodai ügyel kapcsolatban, és tájékoztatást, felvilágosítást kér, szülői jogait gyakorolja. Jelen esetben nem egy jogi eljárásban történő jogi képviselőről van szó, hanem egy feljegyzéssel kapcsolatos tájékoztatás kéréséről, melyet a vezetőség felé intéztek. A beadvány alapján jól látszott, hogy ez nem egy eljárás részeként megvalósuló cselekedet volt. Életidegen lenne az is, ha a szülői értekezleten, vagy akár egy óvodai családi napon a szülők által meghatalmazott jogi képviselő venne részt a szülők képviselőjében.

A szülői jogok gyakorlásának átruházására egy jogi eljáráson kívüli esetben nincs mód. Az intézményvezető a szülők számára a személyes tájékoztatás megadását nem tagadta meg, annak lehetőségét a jogi képviselőnek írt válaszlevelében rögzítette. A fenntartói válaszlevél továbbá arról is rendelkezett, hogy a feljegyzés másolatát a jogi képviselő részére megküldik. (OJBH/316/2023)

A korábbi évekről szóló beszámolókbán már jelzett, a különélő szülők jogainak köznevelési törvényben történő rendezésére vonatkozó jogalkotási javaslatunkra tekintettel a nevelési-oktatási intézmények által a szülő részére nyújtott tájékoztatással kapcsolatban a köznevelési törvény 41. §-a az alábbi módosításokkal egészült ki, melyek 2023. szeptember 1-től hatályosak. (OJBH/111/2023, OJBH/133/2023, OJBH/209/2023, OJBH/463/2023, OJBH/498/2023, OJBH/385/2023, OJBH/458/2023)

Ha törvény alapján a kiskorú gyermek, tanuló adatai a szülő részére továbbíthatóak, törvény eltérő rendelkezése hiányában a szülői felügyeleti jog gyakorlásától függetlenül az adatokat mindkét szülőnek továbbítani kell.

Az iménti bekezdés szerinti adatok nem továbbíthatóak azon szülőnek, akinek a bíróság – a Polgári Törvénykönyv 4:175. § (1) bekezdése szerint – a gyermek sorsát érintő lényeges kérdésekben a szülői felügyeleti jogát korlátozta vagy megvonta.

Egy édesapa a szülői Facebook csoportból történő kizárásával kapcsolatban fordult hivatalunkhoz. A beadványban jelzett csoporttal kapcsolatban a panasz tartalmából nem derült ki egyértelműen, hogy az érintett csoportot az intézmény vagy a szülők hozták létre.

Tájékoztatottuk a panaszost, hogy ha az iskola készítette a csoportot, és azon keresztül teljesíti a tájékoztatási kötelezettségét a szülők irányába, úgy a köznevelési törvény 2023. szeptember 1-től hatályos módosítása értelmében az adattovábbításnak mindkét szülő részére meg kell valósulnia. Ugyanis, ha törvény alapján a kiskorú gyermek, tanuló adatai a szülő részére továbbíthatóak, törvény eltérő rendelkezése hiányában a szülői felügyeleti jog gyakorlásától függetlenül az adatokat mindkét szülőnek továbbítani kell. Ezen adatok nem továbbíthatóak azon szülőnek, akinek a bíróság – a Polgári Törvénykönyv 4:175. § (1) bekezdése szerint – a gyermek sorsát érintő lényeges kérdésekben a szülői felügyeleti jogát korlátozta vagy megvonta.

Amennyiben a csoportot a szülők hozták létre, annak kezelésével, az onnan történő kizárással kapcsolatban nem oktatási jellegű sérelem merül fel. Ez esetben az ügy rendezésében hivatalunk hatáskör hiányában nem tud segítségére lenni. (OJBH/458/2023)

Hivatalunkhoz több beadvány is érkezett azzal kapcsolatban, hogy a pedagógusok bizonyos pénzösszeg befizetését kérték a szülőktől. Volt, hogy rajz és technika órára, vagy új asztalokra, festékre, nyomtatóra kértek befizetést az iskolában. Egy beadványozó egy korábbi, 2019-es ügyben kialakított – az osztálypénzre vonatkozó – állásfoglalásunkkal kapcsolatban kérte hivatalunk tájékoztatását. Az ügyben – az alábbiakban bemutatott – változatlan állásfoglalásunkat küldtük meg a beadványozó részére. (OJBH/375/2023, OJBH/334/2023, OJBH/397/2023)

Az Alaptörvény Szabadság és Felelősség című fejezetének XI. cikke kimondja, hogy minden magyar állampolgárnak joga van a művelődéshez. Magyarország ezt a jogot a közművelődés kiterjesztésével és általánossá tételével, az ingyenes és kötelező alapfokú, az ingyenes és mindenki számára hozzáférhető középfokú, valamint a képességei alapján mindenki számára

hozzáférhető felsőfokú oktatással, továbbá az oktatásban részesülők törvényben meghatározottak szerinti anyagi támogatásával biztosítja.

A köznevelési törvény 2. § (2) bekezdése szerint az állami, települési önkormányzati fenntartású intézményekben, továbbá az állami feladatellátásban részt vevő más fenntartású intézményben az óvodai nevelés, az óvodai nevelést és az iskolai nevelés-oktatást kiegészítő pedagógiai szakszolgálatok igénybevétele, valamint a kollégiumi ellátás az ingyenes oktatásban részt vevő, e törvényben meghatározott feltételeknek megfelelő gyermekek, tanulók számára térítésmentes.

A nemzeti köznevelésről szóló törvény végrehajtásáról szóló 229/2012. (VIII. 28.) Kormányrendelet (a továbbiakban: 229/2012. (VIII. 28.) Kormányrendelet) meghatározza a térítésmentesen biztosított köznevelési közfeladatok körét. A rendelet 33. § (1) bekezdése ezen térítésmentesen biztosított köznevelési feladatok között rögzíti általános iskolában és közép fokú iskolában többek között a tanórai foglalkozást, az osztályok heti időkerete terhére megszervezett kötelező és a nem kötelező egyéb foglalkozást, valamint a pedagógiai program végrehajtásához kapcsolódó, a minden tanuló számára előírt tananyag megismerését, feldolgozását, a mindennapi testedzést szolgáló, intézményen kívüli kulturális, művészeti, sport- vagy más foglalkozást, kirándulást, erdei iskolát.

A 229/2012. (VIII. 28.) Kormányrendelet 34. § (1) bekezdés a) pontjának értelmében az állami szerv, a tankerületi központ, az állami felsőoktatás intézmény, az önkormányzat, az önkormányzati társulás által fenntartott köznevelési intézmények nyújtotta olyan egyéb szolgáltatások, melyek a nevezett Kormányrendelet 33.§-ában nem kerülnek felsorolásra, térítési díj ellenében vehetőek igénybe.

A 229/2012. (VIII. 28.) Kormányrendelet 34. § (3) bekezdése szerint az iskolaszék, az óvodaszék, a kollégiumi szék – annak hiányában a szülői szervezet (közösség) az intézményi tanács és iskolában az iskolai diákönkormányzat véleményének kikérésével – meghatározhatja azt a legmagasabb összeget, amelyet a nevelési-oktatási intézmény által szervezett, nem ingyenes szolgáltatások körébe tartozó program megvalósításánál nem lehet túllépni.

A 20/2012. (VIII. 31) EMMI rendelet 83. § (2) bekezdése továbbá kimondja, hogy a tanuló, a gyermek, a kiskorú tanuló szülőjének írásbeli nyilatkozatát be kell szerezni minden olyan óvodai, iskolai, kollégiumi döntéshez, amelyből a tanulóra, gyermek, kiskorú tanuló esetén a szülőre fizetési kötelezettség hárul.

Az osztálypénzzel kapcsolatban az alábbi jogi álláspontot alakítottuk ki. A szülők közösen dönthetnek arról, hogy bizonyos célok érdekében különböző összegeket befizetnek, ez a döntés azonban minden szülő esetében önkéntes. A szülők a befizetett pénz kezelésével megbízhatják a szülői közösség valamely tagját, vagy akár az egyik pedagógust is.

Ebben az esetben a befizetett összegek a befizető szülők közös tulajdonába kerülnek, és mindvégig abban is maradnak. A szülők megbízottja a kezelésében álló pénzt meghatározott célra fordíthatja. A közös tulajdonban lévő pénzüsszeg kezelőjének önkéntes és ingyenes vállalása alapján így közte és a szülők között polgári jogviszony jön létre. A pénzüsszegekről való elszámolást a szülők kérhetik az általuk megbízott szülőtől vagy pedagógustól.

Mivel az osztálypénz fizetése minden egyes szülő önálló döntése, így nem érheti hátrány azon szülők gyermekeit, akik nem fizetnek osztálypénzt. Az osztálypénz felhasználása történhet olyan célra, amely minden gyermek együttes, közös érdekét szolgálja. Így például felhasználható a terem dekorálására, a pedagógus által munkájához használt anyagok bővítésére, és számos olyan dologra, melynek gyümölcsét a gyermekek közösen élvezik. Ebben az esetben nem éri hátrány azon gyermekeket, akinek családja nem vállalta a befizetést.

Felhasználható az osztálypénz olyan formában is, hogy csak azok a gyermekek részesülnek belőle, akiknek a családja befizetéssel hozzájárult ahhoz, ez azonban csak úgy képzelhető el, hogy a nem fizető gyermekek jogai ne sérüljenek. Az osztálypénzből vásárolt, egyenként szétosztott jutalomkönyv – ha a szülők megállapodása esetén csak a befizető gyermekek kapják – nem adható oly módon, hogy a befizetést nem teljesítők is jelen legyenek, és ne kapjanak ajándékot. Ebben az esetben ugyanis ezek a gyermekek családjuk anyagi helyzete miatt olyan helyzetbe kerülnek, mely számukra méltóságsértő, kellemetlen.

Az osztálypénz befizetésének önkéntessége tehát azt jelenti, hogy amennyiben egy szülő nem kíván ennek eleget tenni, nem kötelezhető rá. Így azokon a szabadon választható programokon, amelyeket ebből finanszíroz a közösség, szintén egyéni döntésük alapján, egyéni befizetés útján vehet részt az osztálypénzt nem fizető szülő gyermeke. A szülői közösség által kezelt pénzügyekbe az osztályfőnöknek, intézményvezetőnek nincs beleszólása.

Hivatalunkhoz a tanulók iskolai alkoholfogyasztásával kapcsolatban is érkezett beadvány. A többi tanulótárs jogaira tekintettel, garanciális szempontból ez a témakör is jelentős, hivatalunk az alábbi állásfoglalást alakította ki.

A tanulók alkoholfogyasztásának mérése személyes adatok kezelését valósítja meg, ennél fogva jogi megítélésekor irányadóak az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról szóló 2011. évi CXII. törvény (a továbbiakban: Info. törvény) rendelkezései. Az Info. törvény 3. § 2. pontja szerint a törvény alkalmazása során személyes adatnak minősül az érintetthez vonatkozó bármely információ. Ennek alapján tehát az alkoholfogyasztásra vonatkozó adat személyes adat, amelyet az Info. törvény 5. §-ban foglalt rendelkezései szerint felvenni, gyűjteni, tárolni, felhasználni, stb. csak törvényi előírás alapján vagy akkor lehet, ha az érintettek ehhez előzetesen hozzájárulásukat adták.

Az alkoholfogyasztásra vonatkozó adat kezeléséhez szükséges törvényi felhatalmazással sem az iskola vagy a kollégium, sem a pedagógusok nem rendelkeznek. Az adatkezelést elrendelő törvényi rendelkezés hiányában az adatkezelésre csak az érintett tanulók, illetve szüleik

hozzájárulása nyújthatna megfelelő jogalapot. Az érintett hozzájárulását sem a házirend elfogadása, sem a tanulók vagy szülők többségének egyetértése nem pótolhatja. Az Info. törvény 3. § 7. pontja értelmében az érintett akaratának önkéntes, határozott megfelelő tájékoztatáson alapuló egyértelmű kinyilvánítása ad csak megfelelő jogalapot az adatkezeléshez.

A hozzájárulás abban az esetben tekinthető önkéntesnek, ha a tanulók biztosak lehetnek abban, hogy a szondáztatáson való részvétel megtagadása esetén nem érheti őket hátrány. Amennyiben a tanulók tarthatnak attól, hogy az iskola, kollégium rájuk nézve hátrányos intézkedést hoz, akkor a hozzájárulás nem tekinthető önkéntesnek.

A tanulók az iskolai nevelés és oktatás számos területén az iskolai vezetéstől és a pedagógusoktól függőségi viszonyban vannak. E viszony jellege miatt a tanulók alappal tarthatnak attól, hogy az ellenőrzéshez való hozzájárulás megtagadása esetén az iskolai élet valamely területén – akár a hozzájárulás megtagadásával nem kifejezett, illetve nem közvetlen összefüggésben – hátrány érheti őket. Ilyen körülmények között az adatkezeléshez való hozzájárulás önkéntessége kizárt, vagyis a tanulók, illetve törvényes képviselőik nem képesek az adatkezeléshez megfelelő jogalapot nyújtó, önkéntes, határozott és tájékozott hozzájárulás megadására. Megfelelő jogalap hiányában pedig nem lehet ilyen adatokat kezelni.

Mindezek alapján a tanítási időben a tanulók alkoholfogyasztásának teljes körű vagy szűrőpróbaszerű ellenőrzése jogsértő. Tekintettel arra, hogy a tanulók megszendáztatása a fentiek értelmében jogszerűen nem lehetséges, azzal a kérdéssel összefüggésben, hogy ez esetben a nevelési-oktatási intézménynek milyen törvényes lehetőségei vannak az ittasság bizonyítására, illetve mit tehet az intézmény, ha a tanuló alkoholos állapotban vesz részt a tanítási órán, az alkoholos befolyásoltságra vonatkozó fenti tájékoztatás szerinti eljárás az irányadó.

Egy beadványozó azzal kereste fel hivatalunkat, hogy néhány esetben előfordult, hogy kiskorú tanuló alkoholos állapotban jelent meg a tanórán, illetve szakmai gyakorlati órán, ahol nem csak saját, de társai testi épségét is veszélyeztetheti. A témában hivatalunk 2011. évi beszámolójában talált állásfoglalást, és kérdése arra irányult, ez a szabályozás irányadó-e még.

A beadványozót tájékoztattuk, hogy a 2011. évi állásfoglalásunk továbbra is irányadó, figyelemmel azonban arra, hogy az adatvédelmi szabályokról a jelenleg hatályos, az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról szóló 2011. évi CXII. törvény rendelkezik.

Tájékoztattuk ugyanakkor arról is, hogy a hivatalunk által kialakított állásfoglalást elsősorban a közoktatás világára, az osztálytermi helyzetekre vonatkozóan fogalmaztuk meg. A szakképzés keretében megvalósuló, külső gyakorlat ettől a helyzettől eltérő megítélés alá esik, melyre vonatkozóan az érintett szakterületről kérhet tájékoztatást. (OJBH/377/2023)

A gyermekek, tanulók óvodai, iskolai életével kapcsolatban a szülői közösségek fontossága is kiemelkedő jelentőségű. A köznevelési törvény 73. § (1) bekezdése alapján az óvodában, az iskolában és a kollégiumban a szülők jogaik érvényesítése, kötelességük teljesítése érdekében,

az intézmény működését, munkáját érintő kérdésekben véleményezési, javaslattevő joggal rendelkező szülői szervezetet (közösséget) hozhatnak létre.

A 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet 119. §-a alapján, ha az óvodában, iskolában, kollégiumban több szülői szervezet, közösség működik, az a szülői szervezet, közösség járhat el az óvoda, az iskola, a kollégium valamennyi szülőjének a képviselőjében, amelyiket az óvodába, iskolába, kollégiumba felvett tanulók szüleinek több mint ötven százaléka választott meg. Ilyen szülői szervezet, közösség hiányában a szülői szervezetek, közösségek a nevelési-oktatási intézmény egészét érintő ügyek intézésére közös szervezetet hozhatnak létre, vagy megbízhatják valamelyik szülői szervezetet, közösséget a képviselő ellátására (a továbbiakban: óvodai, iskolai, kollégiumi szülői szervezet).

A szülői szervezet, közösség saját működési rendjéről, munkatervének elfogadásáról, és tisztségviselőinek megválasztásáról szótöbbséggel dönt.

Az iskolai, kollégiumi szülői szervezet, közösség kezdeményezheti az iskolaszék, kollégiumi szék létrehozását, továbbá dönt arról, hogy ki lássa el a szülők képviselőjét az iskolaszékben, kollégiumi székben. (OJBH/8/2023)

Az óvodai, iskolai, kollégiumi szülői szervezet, közösség figyelemmel kíséri a gyermeki, tanulói jogok érvényesülését, a pedagógiai munka eredményességét, a gyermekek, tanulók csoportját érintő bármely kérdésben tájékoztatást kérhet a nevelési-oktatási intézmény vezetőjétől, az e körbe tartozó ügyek tárgyalásakor képviselője tanácskozási joggal részt vehet a nevelőtestület értekezletein. (OJBH/1706/2023)

A fentiekben jelzett jogszabályi rendelkezések alapján tehát a szülői közösség autonómiával rendelkezik. A szülői szervezet egy választott intézmény, saját működéséről, tisztségviselőiről önállóan dönt. Egy hivatalunkhoz érkezett panasz kapcsán jeleztük a hozzánk forduló panaszosnak, hogy ebből adódóan hivatalunknak nincs lehetősége annak működését, döntéseit felülvizsgálni. (OJBH/159/2023)

Egy szülő a szülői szervezet tagjaként az intézmény eljárásával kapcsolatban élt panasszal. Előadása szerint az óvoda nem ismeri el a szülői szervezetet mint önálló, független szervezetet, és nem üdvözlö a részükre továbbított szülői kéréseket, javaslatokat. Az óvoda támadásnak, kritikának, konfliktus generálásnak vette a szervezettől érkező megkereséseket, az azokkal történő foglalkozást plusz feladatként, teherként élte meg. Az óvoda meggyőződése szerint a szervezet feladata csak az óvoda és szülők közti kommunikáció segítése, az óvodai rendezvények szervezésében, lebonyolításában való közreműködés.

A szülő kifogásolta továbbá, hogy az intézmény egy hibás beállítás miatt hozzáfért és rendszeresen olvasta a szervezet teljes belső levelezését a szülői szervezet tudta és beleegyezése nélkül.

A szülői szervezethez olyan kérés érkezett, hogy az óvodavezetőnek legyen véleménynyilvánítási joga a szülői szervezet megválasztásában, továbbá, hogy az óvónőnek legyen véleménynyilvánítási joga a csoportba járó szülőket képviselő szülői szervezet tag jelölésében, elfogadásában.

A szülőt a fentiekben kifejtett, vonatkozó jogszabályi rendelkezésekről, továbbá hivatalunk eljárásának feltételeiről tájékoztattuk. Jeleztük, hogy a szülői szervezet egy választott intézmény, saját működéséről, tisztségviselőiről önállóan dönt. (OJBH/215/2023)

Az oktatási szereplők jogainak garanciája körében több, egyéb ügycsoportot érintő beadvány is érkezett hivatalunkhoz. Ezek közé tartozott olyan kérdés, hogy ha külső helyszínen (pl. uszoda) kezdődik vagy fejeződik be a tanítási nap, köteles-e a szülő oda szállítani a gyermekét. Sérelmezték azt is, hogy testnevelés tanóra alóli felmentést nem engedélyezték, illetve a szülő csak négykor hozhatta el a gyereket az iskolából, nem tudott eljárni a gyermeke boksz edzésre. Kifogásolták azt is, hogy a napi tanítási órák mennyisége túl nagy, az egész napos oktatás keretében lyukasórák vannak, az óvoda területén dohányoznak az óvodapedagógusok, egy kollégiumi lakhatás megszüntetése körében is panasszal fordultak hivatalunkhoz. Kérdésként jelezték többek között azt is, hogy hogyan valósulhat meg egy cukorbeteg óvodás gyermek közétkeztetése, kötelezhetik-e délutáni angol szakkörön történő részvételre a tanulót, adhatnak-e nyári szünetre házi feladatot. Egy betegen pótvizsgázott tanulónak nem engedték újrainni a számonkérést. (OJBH/388/2023, OJBH/395/2023, OJBH/374/2023, OJBH/28/2023, OJBH/369/2023, OJBH/58/2023, OJBH/520/2023, OJBH/454/2023, OJBH/269/2023, OJBH/387/2023, OJBH/225/2023, OJBH/368/2023)

A hozzánk forduló panaszok, kérdések egyikében sem fordultak segítségért, megoldásért az érintett intézmény fenntartói képviselőjéhez. A szülőknek, beadványozóknak hangsúlyoztuk, hogy első körben minden esetben a fenntartót szükséges megkeresni. Ez egyrészt abból a szempontból is fontos, hogy a fenntartók az iskola nem megfelelő működéséről, hiányosságairól tudomást szerezzenek, és együttműködjenek a megoldás érdekében az érintettekkel. Másrészt hivatalunk eljárásának feltétele az, hogy a jogorvoslati út kimerítésre kerüljön, hivatalunk ugyanis rendkívüli jogorvoslati fórumként jár el. A panaszosok számára azért jelentős információ a fenntartóhoz való fordulás lehetősége, mert adott esetben már az iskolához közelebb eső, fenntartói szinten orvoslásra kerülhet a sérelem.

Az intézménybe történő szülői belépéssel kapcsolatban több beadvány is érkezett hivatalunkhoz. Egy esetben a szülő azt panaszolta, hogy nem léphet be az intézménybe és emiatt nem tud segíteni az első osztályos gyermekének összepakolni. Sokszor marad bent véletlenül az iskolában tanszer, ruhanemű, sor került összecszerelésre is. Egy másik szülő azt kifogásolta, hogy az óvodába csak hétfőn és pénteken léphetnek be a szülők, pedig már nincs járványhelyzet.

Az intézményből történő kilépéssel kapcsolatban arra érkezett panasz, hogy egész napra zárva tartják az intézmény kapuit, a tanulók nem mehetnek ki, így ételt sem tudnak venni maguknak.

A panaszosokat hivatalunk eljárásának feltételeiről, jogorvoslati lehetőségéről tájékoztattuk. (OJBH/29/2023, OJBH/426/2023, OJBH/433/2023)

Egy szülő gyermeke osztályfőnökének elbocsátásával kapcsolatban élt panasszal. A szülőt az alábbiakról tájékoztattuk.

Az Alaptörvény XI. cikkének (1) bekezdése kimondja, hogy minden magyar állampolgárnak joga van a művelődéshez. A köznevelési törvény 72. § (1) bekezdése pedig rögzíti azon szülői kötelességet, hogy

biztosítsa gyermeke tankötelezettségének teljesítését. A köznevelési törvény szerint a tanulónak joga, hogy képességeinek, érdeklődésének, adottságainak megfelelő nevelésben és oktatásban részesüljön, továbbá, hogy a nevelési-oktatási intézményben biztonságban és egészséges környezetben neveljék és oktassák. Mindezek feltételezésével elmondható, hogy a tanuló tankötelezettségének megvalósulása több szereplőn áll, ez alatt értve az állami, illetve szülői feladatokat is. Önmagában az, hogy egy tanulónak osztályfőnöke van, jogszerű elvárás. Azonban a tanulónak nem kifejezetten egy személyhez fűződik az osztályfőnökhöz való joga, hanem általános értelemben. Az osztályfőnök személyének megváltozása adott esetben érdeksérelmet okozhat, azonban nem jogsérelmet. Jeleztük a szülőnek, hogy kifejezetten oktatási jogsérelmek esetén van módunk vizsgálgatni, így ebben a körben eljárásunkra, vizsgálatunkra nincs lehetőség.

A szülő kifogásolta továbbá az iskolai diákönkormányzat, illetve a szülői munkaközösség nem megfelelőségét, és a belső szabályozó dokumentumok elérhetlenségét. Ezzel kapcsolatban tájékoztattuk, hogy a köznevelési törvény 73. § (1) bekezdése alapján az óvodában, az iskolában és a kollégiumban a szülők jogaik érvényesítése, kötelességük teljesítése érdekében, az intézmény működését, munkáját érintő kérdésekben véleményezési, javaslattevő joggal rendelkező szülői szervezetet (közösséget) hozhatnak létre.

A 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet 119. § (2) bekezdése alapján a szülői szervezet, közösség a saját működési rendjéről, munkatervének elfogadásáról, továbbá tisztségviselőinek megválasztásáról szótöbbséggel dönt.

A fentiekben jelzett jogszabályi rendelkezések alapján tehát a szülői közösség autonómiával rendelkezik, a kezdeményezés a szülők kezében van, a közösséget nem az intézmény hozza létre.

Ugyanez elmondható a diákok önszerveződésére is, ugyanis a köznevelési törvény 46. § (6) bekezdés f) pontja szerint a tanuló joga, hogy részt vegyen a diákkörök munkájában, és kezdeményezze azok létrehozását. A fent említett kezdeményezések, illetve azok megvalósulása mind aktivitási kérdés. (OJBH/258/2023)

Egy szülő beadványa szerint a gyermekét tanító pedagógus több esetben is sérelmesen járt el gyermekével szemben egy általános iskolában. Kifogásolta, hogy a javított dolgozatokat a pedagógus nem adta ki részére. Sérelmezte továbbá, hogy a tanulási nehézséggel küzdő tanuló számára nem biztosított több időt a számonkérések alkalmával. Panasszal élt azzal kapcsolatban, hogy az érintett pedagógus nem rögzíti előre a Kréta felületen a dolgozatok időpontját, illetve hosszabb tartamú mulasztást követően a hiányzás alatt sorra került tananyagból számonkéri a tanulót, anélkül, hogy a pótlásban segítséget nyújtana számára. A panasz szerint az érintett pedagógus rendszeresen üvöltött a diákkal, továbbá „lelülyezte”, nyilvánosan megalázta őt.

A szülő beadványához csatolta a tankerületi központ vizsgálatát lezáró tájékoztatást. Ebben megállapításra került, hogy az érintett pedagógus a megírt és ellenőrzött dolgozatokat eljuttatta a szülőnek. A szakértői véleményben javasolt hosszabb felkészülési időt az intézmény biztosította, azonban sok esetben az érintett tanuló saját elhatározásából nem élt ezen lehetőséggel. Jelezték továbbá, hogy a dolgozatok megírásának időpontjáról szóló előzetes tájékoztatás nyújtása az elektronikus naplóban egy plusz lehetőségként merül fel, erre vonatkozó kötelezettsége nincs a pedagógusnak. A fenntartói megállapítások között szerepel továbbá, hogy a szülő nem jelent meg a fogadóórán, személyesen sem kereste meg a szaktanárt. A tanulóval kapcsolatban rögzítették, hogy sokat hiányzik sportversenyek és betegség miatt, és visszatérése után sok lemaradással rendelkezik több tantárgy vonatkozásában is. Végül

a negatív diszkriminációnak nevezett jelenséggel kapcsolatban tájékoztatták a szülőt, hogy a vizsgálat erre semmilyen bizonyítékot nem talált. A fenntartói levél kitér arra is, hogy a vizsgálatuk lezárását követően az intézményvezető felhívta a pedagógus figyelmét a kommunikációs csatornák megfelelő alkalmazására és korszerűbb kihasználására.

A szülő a tankerületi központ tájékoztatására az alábbi észrevételeket tette. Nem jelent meg a fogadóórán, azonban telefonos megkeresés alkalmával nem kapott időpontot. Hiányolta a vizsgálat teljességét a dolgozatírással kapcsolatos több idő biztosítása körében. A negatív diszkrimináció vizsgálata körében sérelmezte, hogy tanúk meghallgatása nem történt. Kérdésként vetette fel, hogy ha a gyermeke hiányzik, honnan értesüljön a témazáró számonkérésről, amennyiben erről nincs Kréta bejegyzés. Jelezte, hogy gyermeke élsportoló, minden anyagot pótol és különórákra jár. A dolgozatokkal kapcsolatban előadta, hogy felkereste az intézményvezetőt, és az ő segítségével sikerült megtekinteni azokat, azonban a december előtti dolgozatok esetén továbbra sem valósult meg a betekintés.

A szülő egy hivatalunkhoz benyújtott újabb beadványában jelezte, hogy az érintett pedagógus ismételten többször „lehülyézte” gyermekét, és a kiabálás és üvöltözés már minden tanórán jelen van. A többszöri jelzés ellenére sem biztosították a tanuló számára a plusz időt, az ülésrendet úgy változtatta meg a pedagógus, hogy a tanuló a sarokban ül egyedül. A pedagógus „nyíltan megfenyegette” a diákokat, hogy a „hatalom nála van”. A tanár továbbá a diák uzsonnáját is kidobta, annak ellenére, hogy a fia tájékoztatta, hogy az a mai „rágcsálnivalója”, amire reggel az édesanyjától kért pénzt. Ezt a pedagógus szó nélkül hagyta, és kidobta a szemetesbe az uzsonnát. A Krétán keresztüli megkereséseire a pedagógustól nem kap választ, és továbbra sem kapta meg az eddig nem látott dolgozatokat.

A szülő előadása szerint kérték az iskolapszichológus bevonását, mert gyermekének magyar óra előtt már fáj a hasa, feszült lesz és ideges. Nem tudja, hogy azon a napon vajon mi fog vele történni, nem szeretne bemenni az órára.

A hivatal feladatairól és működésének szabályairól szóló 40/1999. (X. 8.) OM rendeletben biztosított hatáskörrel élve vizsgálatot indítottunk az ügyben. Vizsgálatunk során megkerestük a panasszal érintett általános iskola intézményvezetőjét, és nyilatkozattételre kértük fel.

Az igazgató válaszlevelében leírta, hogy a megkeresésünkben foglalt szülői panaszok főbb részei ismertek és kivizsgáltak, illetve kivizsgálás alatt állnak. A panaszok vizsgálatára a tankerületi központ megkeresése alapján 2022-ben sor került, az erről szóló dokumentumot mellékeltek. Tájékoztattott továbbá arról, hogy 2023 márciusában sor került egy személyes egyeztetésre az érintett felek közt, amelyről a készült feljegyzést szintén mellékelte.

A dolgozatok bejelentésének módjával kapcsolatban az igazgató előadta, hogy szak módszertani anyagok tartalmazzák a vonatkozó rendelkezéseket, alapvető mód a szóbeli közlés. Hozzátette, hogy lehetőség van egyéb módszerek alkalmazására is, azonban kötelezően csak a kellő időben történő bejelentés ténye az előírás. Módja az adott pedagógus szakmai kulturáltságának lehet függvénye.

Az intézményi vizsgálat során az érintett pedagógus elmondása alapján kiderült, hogy a „hülye” szó elhangzott az egyik tanítási órán, nem az érintett tanulóknak címezve, hanem általánosító kijelentésként („...teljesen hülyék vagytok?”). E szó használatának helytelenségét megállapították.

A panaszolt uzsonna elvétel megtörtént, az étellel a tanuló többször körbeparkázta társait és ezt a cselekedetét többszöri figyelmeztetés után sem hagyta abba. Az igazgató állítása szerint ez igen zavarólag hatott az oktató-nevelő munka menetére. Ezt követően történt a zacskó tanulói asztalról történő elvétele. Az intézményvezető válaszában kitért arra, hogy ismeretei szerint a megíratott és kijavított dolgozatok minden esetben elérhetőek, megtekinthetőek, lefényképezhetőek, amikor erre szükség van. Összegezve

jelezte, hogy az iskolai környezetben az érintett tanuló életkori sajátosságainak megfelelő fiúgyermekként viselkedik, idegességre, stresszhelyzetre utaló magatartásformákat nem mutat, nem látható. Osztálytársaival jó a kapcsolata. Hozzátette továbbá, hogy a szakértői véleményben foglaltak megvalósulnak a tanítási órákon, a mindenkorai lehetőségek adta körülmények között. Kitért arra, hogy az iskolapszichológus minden szakmai kérdésben rendelkezésre áll a feszültségek enyhítésére.

A szülő által megfogalmazott panaszt, valamint az intézményvezető válaszlevelében, továbbá mellékleteiben foglaltakat összevetettük a vonatkozó jogszabályi rendelkezésekkel, és ennek nyomán az alábbi álláspontot alakítottuk ki.

A rendelkezésünkre bocsátott dokumentáció alapján pozitív fejleménynek minősíthető az érintett felek részvételével történt személyes egyeztetés.

A jelzett panaszokra tekintettel az igazgató rögzítette, hogy a megírt dolgozatok hozzáférhetősége biztosított, akár le is fényképezhető. Álláspontunk szerint az oktatási szereplők jogainak garanciái közül kiemelkedő jelentőségű a tájékoztatáshoz való jog. Ez a jog biztosítja ugyanis, hogy az oktatási szereplők egyéb jogai is érvényesülni tudjanak. A vonatkozó jogszabályok szerint a tájékoztatáshoz való jog általános jelleggel megilleti a tanulókat, illetve szüleiket. A tájékoztatáshoz való jog egyúttal az intézmény oldalán tájékoztatási kötelezettségként jelenik meg.

A köznevelési törvény 46. § (6) bekezdés e) és g) pontjai egyértelműen rögzítik a tanuló azon jogait, hogy hozzájusson a jogai gyakorlásához szükséges információkhoz, tájékoztassák a jogai gyakorlásához szükséges eljárásokról, továbbá tájékoztatást kapjon személyét és tanulmányait érintő kérdésekről.

A szülő kiemelt joga a köznevelési törvény 72. § (5) bekezdés b) pontja alapján, hogy gyermeke fejlődéséről, magaviseletéről, tanulmányi előmeneteléről rendszeresen részletes és érdemi tájékoztatást, neveléséhez tanácsokat, segítséget kapjon.

Az igazgató által a fentiekben kifejtettek szerint a dolgozatok hozzáférhetősége biztosított.

A számonkérések bejelentésével kapcsolatban megállapítható, hogy a kellő időben történő bejelentés alapvető fontosságú a sikeres felkészülés és eredményes teljesítés szempontjából. A kommunikációs csatornák ideális használata az érintettek számára mindenképpen javasolt a gördülékeny tájékoztatás megvalósulásához.

A 2023 márciusi iskolai személyes egyeztetés során az érintett pedagógus előadta, hogy számonkérések alkalmával nem veszi el a dolgozatát, biztosítja a tanuló számára a feladatok befejezését. A köznevelési törvény irányadó rendelkezései alapján a különleges bánásmódnak megfelelő ellátást a szakértői bizottság szakértői véleményében foglaltak szerint kell biztosítani.

A pedagógus által használt „hülye” kifejezés kapcsán az előadott beszámolók alapján nem állapítható meg egyértelműen, hogy azt csak az érintett tanulóra, vagy az egész osztályra nézve fogalmazta meg a pedagógus, azonban a vezetőség általi vizsgálat során e kifejezés használatának helytelenítése megtörtént, mellyel hivatalunk egyetértett. A köznevelési törvény 46. § (2) bekezdése szerint a gyermek, a tanuló személyiségét, emberi méltóságát és jogait tiszteletben kell tartani. Ennek alapján a tanulót sértő kifejezések használata a nevelés-oktatás során nem megengedett.

Az uzsonna elvételével kapcsolatban az álláspontok nem egyértelműek arra vonatkozóan, hogy a tanóra menetét zavaró étel tanulótól történő elvétele, avagy kidobása történt meg. Az esettel kapcsolatban fontos kiemelni, hogy a köznevelési törvény 46. § (1) bekezdés b), g) és h) pontjai szerint a tanuló kötelessége, hogy eleget tegyen – rendszeres munkával és fegyelmezett magatartással, képességeinek megfelelően – tanulmányi kötelezettségének, továbbá az iskola pedagógusai, alkalmazottai, tanulóitársai emberi méltóságát és jogait tiszteletben tartsa, tiszteletet tanúsítson irántuk és megtartsa az iskolai, kollégiumi

SZMSZ-ben, továbbá a házirendben foglaltakat. Fontos továbbá, hogy a tulajdonhoz fűződő alkotmányos alapjog az Alaptörvényben rögzített. Eszerint mindenkinek joga van a tulajdonhoz és az örökléshez. Amennyiben a tanuló az iskolában magánál tart egy tárgyat, akkor tulajdonjogából eredő egyik részjogosítványát gyakorolja. A tanuló által elkövetett kötelességszegés alapos gyanúja sem függesztheti fel a jogokat.

Álláspontunk szerint a panaszolt pedagógusi bánásmód kapcsán kialakult helyzetek megfelelő kezelése érdekében a jövőben a kommunikáció minél teljesebb körű kihasználtsága indokolt az érintettek között. A sérelmes helyzetek kezelésében a köznevelési törvényben rögzített, szülői-intézményi együttműködés megvalósulása elengedhetetlen. A megfelelő kommunikáció, továbbá az érintett szereplők együttműködése üdvöztetőnek látszik.

Az igazgató-helyettes személyes egyeztetés során közölt javaslata szintén eredményességre vezethet, hiszen a többszöri óralátogatással az esetlegesen felmerülő sérelmes helyzetek megelőzhetőek. Ezen intézményi eljárást kifejezetten támogattuk.

A személyes egyeztetés zárásával rögzítésre került, hogy az érintett tanuló bármely sérelem esetén azonnal keresse fel az intézményvezetőt, vagy helyettesét. A kommunikáció azonnali megvalósulása, a kérdéses helyzetek jelzése és rögtönzi kezelése a tanév hátralevő részében bizonyára pozitív eredményt hozhat, ezen jelzési mód támogatandó.

Az intézmény pedagógiai programjában foglaltak szerint javasoltuk az intézményi, szülői, és tanulói oldal jövőbeni együttműködését: „A gyermeki személyiség harmonikus fejlesztésének elengedhetetlen feltétele a szülői ház és pedagógus közösségünk koordinált, aktív együttműködése, kölcsönös támogatása. Ezen együttműködés alapja a gyermek iránt érzett közös nevelési felelősség, feltétele pedig a kölcsönös bizalom és tájékoztatás.”

A fentiekre tekintettel az ügyet az intézmény részére történő kezdeményezés megfogalmazása nélkül lezártuk. (OJBH/35/2023)

A sajátos nevelési igényű, valamint a beilleszkedési, tanulási és magatartási nehézséggel küzdő tanulók jogainak érvényesülése

A köznevelési törvény szerint a kiemelt figyelmet igénylő gyermek, tanuló fogalmán belül különleges bánásmódot igénylőnek minősül mind a sajátos nevelési igényű, mind a beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő gyermek, tanuló, valamint a kiemelten tehetséges gyermek, tanuló.

A különleges bánásmódot igénylő gyermekek, tanulók jogaival összefüggésben ebben az évben is sok beadvány érkezett hivatalunkhoz. Kiemelten fontosnak tartjuk a fokozott odafigyelést mindazok részéről, akik a köznevelésben ezekkel a gyermekekkel, tanulókkal kapcsolatos feladatot látják el. A megkeresések tapasztalatai alapján az látszik ugyanis, hogy az érintett gyermekek, tanulók és szüleik könnyen kerülnek kiszolgáltatott helyzetbe, amelyben nem tudnak megfelelően élni az őket megillető jogokkal. Ennek hátterében sok esetben az információk, a jogi tájékozottság hiánya áll, mivel előfordul, hogy sem a gyermekek, tanulók

vagy szüleik, sem pedig a velük kapcsolatos feladatokat ellátó személyek és szervek nem rendelkeznek kellő jogi tájékozottsággal.

Hivatalunkhoz érkezett olyan beadvány, melyben autizmussal élő gyermekek számára kis létszámú – szatellit – osztályokat kívántak létrehozni, és ennek megvalósulása érdekében, a fenntartó tankerületi központtal való egyeztetéshez kértek segítséget. Egy másik ügyben azt panaszolták, hogy egy középsúlyos autista tanulónak az igazgató megtiltotta, hogy délben hazamenjen, holott eddig ez engedélyezve volt számára. A beadványban egyúttal jelezték, hogy fenntartói úton megoldódni látszott a sérelem. Egy következő panasz szerint egy 11 éves sajátos nevelési igényű tanulót fegyelmi eljárás alá vontak, és sérelmezték a nem megfelelő bánásmódot. Előfordult olyan eset is, amikor egy osztálytársa bántotta a sajátos nevelési igényű tanulót. A hozzánk forduló beadványozókat hivatalunk eljárási feltételeiről tájékoztattuk. (OJBH/175/2023, OJBH/506/2023, OJBH/286/2023, OJBH/495/2023)

A köznevelés kiemelt feladata többek között a sajátos nevelési igényű és a beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő gyermekek, tanulók speciális igényeinek figyelembevétele, egyéni képességeikhez igazodó, legeredményesebb fejlődésük elősegítése, a minél teljesebb társadalmi beilleszkedés lehetőségeinek megteremtése.

A különleges bánásmódot igénylő gyermek, tanuló kategóriájába tartozó előbb hivatkozott két köznevelési státusz fogalmi elhatárolását a köznevelési törvény értelmező rendelkezései rögzítik a következők szerint.

Sajátos nevelési igényű gyermek, tanuló az a különleges bánásmódot igénylő gyermek, tanuló, aki a szakértői bizottság szakértői véleménye alapján mozgásszervi, érzékszervi (látási, hallási), értelmi vagy beszéd fogyatékos, több fogyatékoság együttes előfordulása esetén halmozottan fogyatékos, autizmus spektrum zavarral vagy egyéb pszichés fejlődési zavarral (súlyos tanulási, figyelem- vagy magatartásszabályozási zavarral) küzd.

Beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő gyermek, tanuló: az a különleges bánásmódot igénylő gyermek, tanuló, aki a szakértői bizottság szakértői véleménye alapján az életkorához viszonyítottan jelentősen alulteljesít, társas kapcsolati problémákkal, tanulási, magatartásszabályozási hiányosságokkal küzd, közösségbe való beilleszkedése, továbbá személyiségfejlődése nehezített vagy sajátos tendenciákat mutat, de nem minősül sajátos nevelési igényűnek.

A köznevelési törvény a két kategória tekintetében eltérő fejlesztési kötelezettséget határoz meg. A sajátos nevelési igényű tanulók részére egészségügyi és pedagógiai célú rehabilitációs, rehabilitációs tanórai foglalkozásokat kell szervezni a gyógypedagógiai nevelésben-oktatásban részt vevő nevelési-oktatási intézményben. Amennyiben a szakértői vizsgálat beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséget állapít meg, az érintett gyermek, tanuló fejlesztő pedagógiai ellátásra jogosult, ez a gyermek, tanuló tantárgyi felzárkóztatására és készségfejlesztésére irányuló kötelező foglalkozás. A fejlesztő pedagógiai ellátás a nevelési tanácsadás, az óvodai

nevelés, az iskolai nevelés és oktatás, a kollégiumi nevelés és oktatás keretében valósítható meg.

Több beadvány is érkezett hivatalunkhoz, melyben a szülők kifogásolják, hogy az iskola a fejlesztést nem rögtön a tanítási órák után biztosítja a 11. évfolyamos SNI státuszú tanulók részére, hanem egy későbbi időpontban. Így a tanulóknak olyan, több mint egy órás „üres” időintervallumuk lesz, mely nem alkalmas sem pihenésre, sem tanulásra, és el is fáradnak addigra a korai iskolakezdés miatt. A beadványozókat jogorvoslati útra irányítottuk. (OJBH/34/2023, OJBH/427/2023)

Egy gyógypedagógus azzal kapcsolatban kért tájékoztatást, hogy a sajátos nevelési igényű tanulók számára kötelező-e a részvétel a szakértői véleményben előírt fejlesztéseken. Tájékoztatást kért arról továbbá, hogy amennyiben a tanuló rendszeresen nem jelenik meg a foglalkozáson és nem igazolja a távolmaradását, az milyen következményekkel járhat.

A beadványozót a vonatkozó jogszabályi rendelkezésekről tájékoztattuk. A következményekre vonatkozóan jeleztük a szabálysértési felelősség körét, továbbá azt, hogy a szakértői véleményben foglaltak a szülő részére is kötelezettséget jelentenek, azok mellőzésével gyermeke fejlődését veszélyeztetheti. A gyermekvédelem szabályrendszere szerint a köznevelési intézmények kötelesek jelzéssel élni a gyermek veszélyeztetettsége esetén a gyermekjóléti szolgáltatást nyújtó szolgáltatónál. (OJBH/6/2023)

A köznevelési törvény 47. § (1) bekezdése rögzíti, hogy a különleges bánásmódnak megfelelő ellátást mindkét érintett csoportba tartozó gyermek, tanuló kapcsán a szakértői bizottság által kiállított szakértői véleményében foglaltak szerint kell biztosítani. A különleges bánásmódnak megfelelő ellátás kezdete az érintett gyermek, tanuló igényjogosultságának megállapítása. Ennek megfelelően tehát az intézmény a tanuló státuszának megállapítását követően kezdheti meg az érintett tanuló fejlesztését. Eltérő fejlődés észlelése esetén kiemelt fontosságú a gyermek, tanuló állapotának vizsgálata a pedagógiai szakszolgálat szakértői által, az állapotot rögzítő diagnózis, valamint az ahhoz illeszkedő fejlesztési javaslatok, nevelési-oktatási feladatok meghatározása.

Hivatalunkhoz több beadvány is érkezett azzal kapcsolatban, hogy a tanuló nem töltheti iskolában a teljes napot. Egy ügyben arra kötelezték az autista, ADHD-vel diagnosztizált tanuló szülőjét, hogy a tanulót dél körül vigye haza. Más esetben egy kilenc éves sajátos nevelési igényű tanuló nem járhatott napközibe. (OJBH/171/2023, OJBH/40/2023)

Érkezett panasz azzal kapcsolatban is, hogy egy sajátos nevelési igényű óvodást kiemelték az óvodai csoportjából. Egy másik beadványban a tanulótársak, pedagógusok általi bántásokat, illetve azt sérelmezték, hogy nem biztosították a különleges bánásmódot, továbbá kirekesztést, méltóságsértést tapasztaltak. A fenti ügyekben a panaszosok nem merítették ki a jogorvoslati lehetőségüket, mely minden esetben hivatalunk eljárásának alapját képezi. (OJBH/191/2023, OJBH/110/2023)

Egy szülő autista gyermekét ért sérelem miatt fordult hivatalunkhoz. Előadta, hogy az óvodavezető csak heti kétszer másfél órát engedélyez az óvodában tartózkodásra, miközben a szakértői véleményben az

szerepel, hogy hetente tizenegy órát tölthet a gyermek a kijelölt óvodában. A beadvány szerint az intézményvezető kijelentette, hogy őt nem érdekli a szakvélemény, ennél többet nem mehet a gyermek óvodába.

A szülőt hivatalunk eljárásának feltételeiről, jogorvoslati lehetőségéről tájékoztattuk. (OJBH/491/2023)

A hivatalunkhoz érkezett ügyek sajátos csoportját képezi, amikor az intézményi közösségben nehezen kezelhető, beilleszkedési nehézséget mutató gyermek, tanuló problémáját jelzik az oktatási szereplők. Ezekben a helyzetekben mindig kiemelten fontos a kirívó tanulói magatartás okainak – akár külső segítség bevonásával történő – feltárása és megfelelő kezelése is. Az ilyen konfliktus rendezése minden részt vevő félre nagy terhet ró, ezért kiemelten fontos az ilyen szituációk körültekintő, valamennyi érintett jogainak, kötelezettségének figyelembevételével történő intézése. (OJBH/65/2023)

Egy általános iskola hetedik osztályos tanulóinak szülői közösségétől érkezett panasz szerint 2019-ben az említett osztályba járt egy tanuló, akinek súlyos magatartásproblémája, agresszív viselkedése ellehetlenítette az osztályközösség biztonságos közegben történő nevelését-oktatását. Ez a tanuló végül szakértői bizottsági kijelölés nyomán átvételre került egy másik intézménybe.

A szülők panasza szerint 2022 szeptember elején szembesültek azzal, hogy ez a problémás tanuló visszakerült az iskolájukba, pontosan a korábbi osztályközösségébe lett besorolva. A korábbi történések, negatív események miatt a szülők sérelmezték ezt a döntést, és az ezzel kapcsolatos tájékoztatás hiányát. Elmondásuk szerint a gyermekek az iskolában tudták meg ezt lényeges változást, amire ilyen módon a szülőknek nem volt lehetőségük felkészíteni a tanulókat. Az előzmények – tájékoztatásuk szerint – traumatizálták a gyermekeket, mivel hosszú időn keresztül félelemben, rettegésben töltötték a mindennapokat az iskolában. A panasszal érintett tanuló a korábbiakban testi-lelki sérüléseket okozott, és most ugyanabba az osztályba került vissza. A szülők úgy érzik, az osztályban lévő további 20 tanuló helyzetével, jogaival senki nem törődik.

Tájékoztatásuk szerint a helyzet rendezése érdekében a szülők megkeresték a panasszal érintett iskola vezetőjét, valamint az illetékes tankerületi központ képviselőjét, a Klebelsberg Központ elnökét, a pedagógiai szakszolgálatot, továbbá a jegyzőt. A szülők részére nyújtott későbbi tájékoztatás szerint az érintett tanuló kapcsán a felülvizsgálatot végző szakértői bizottság ez évben együttnevelésről rendelkezett a tanuló esetében, és az intézményi kijelölést is módosította, így került a tanuló vissza korábbi iskolájába. A szülői közösség levelében konkrét szituációk, események részletes leírásával tájékoztatta hivatalunkat a szeptembertől induló tanévben a panaszolt tanuló által az osztályközösségben megvalósított, kötelezettségzegésekről, veszélyeztető magatartásról.

Ezen beszámolók szerint a panaszolt fiú előfordult, hogy megrugdosta osztálytársát, több alkalommal kést és boxert vitt magával az intézménybe, ezeket a tárgyakat mutogatta társainak, majd a tanárnak történő jelzést követően veréssel fenyegetőzött, és azt mondta a másik tanulónak, hogy „kicsinálja”. A tanuló rendszeresen zavarta a tanórákat, társát ceruzával dobálta, egyik másik tanulót fülön és arcon ütött, rendszeresen lökdösődött a folyosón. Egy másik alkalommal lány osztálytársát rúgta meg, miközben hangosan kacagott. Előfordult, hogy az ügyeletes kártyát az egyik lány arcába dobta, szerencsére nem sérült meg a tanuló szeme. Az iskolába csavarhúzó és csiszológépet vitt be, ezeket a tárgyakat mutogatta társainak. A tanórákat magatartásával zavarta, ellenszegült a tanári utasításnak, beszélgetett, mobiltelefonált és e-cigizett.

A rendelkezésre álló információk szerint az intézményvezető a Klebelsberg Központ megkeresésére arról tájékoztatta az állami intézményfenntartó képviselőjét, hogy a tanuló órai magatartása nem tér el az osztálytársai viselkedésétől, nem rosszabb és nem is jobb az átlagnál. A szülői közösség nem ért egyet ezzel az állítással, panaszuk szerint a tanuló intézménybeli magatartása ellehetetleníti az oktatást, ami a továbbtanulás előtt álló gyermekeknél különösen sérelmes. A szülők beszámolója szerint sok gyermek átlaga leromlott, pszichoszomatikus tünetek jelentek meg náluk, félnek iskolába menni. A rendelkezésre álló információk szerint 2 párhuzamos osztály van az adott évfolyamon, így lehetőség lenne a panaszolt tanuló másik osztályba történő besorolására, azonban ez a kezdeményezés nem kapott támogatást az iskola vezetése részéről. A fenti helyzet miatt a szülők összetörtek és rettegnék, hogy amikor gyermekük az iskolában van, nehogy valami tragédia történjen.

A hivatal feladatairól és működésének szabályairól szóló 40/1999. (X. 8.) OM rendeletben biztosított hatáskörrel élve vizsgálatot indítottunk az ügyben. Ennek keretében a fentiekre tekintettel kerestük meg a panasszal érintett intézmény igazgatóját, és tájékoztatását kértük az ügyvel kapcsolatos álláspontjáról, korábbi vizsgálatáról, annak megállapításairól és intézkedéseiről.

Megkeresésünkre küldött nyilatkozatában az intézményvezető arról tájékoztatta hivatalunkat, hogy a panasszal érintett tanuló sorsáról szóló történeti leírás főbb vonalaiban megfelel az ismert tényeknek. Tájékoztatása szerint nem tartották helyesnek a gyermek kapcsán az iskola visszaváltását, de ezt a kérdést a szakértői bizottsági kollégák másként ítélték meg.

Előadta, hogy az iskolába történő visszakerülése után – megítélésük szerint – a tanuló elfogadta, és megértette új helyzetét és feladatait. A pedagógus kollégáktól rendszeresen kapott információk alapján az igazgató úgy ítélte meg, hogy nincs több és nagyobb magatartási probléma a panasszal érintett gyerekekkel, mint bármely hasonló életkorú és adottságokkal rendelkező tanuló esetében. Nyilatkozata szerint azzal kapcsolatban nincs hitelt érdemlő bizonyíték, hogy a tanuló olyan tárgyakat vitt az iskolába, ami nem tartozik az iskolai munkához, vagy előzetesen nem egyeztette valamelyik szaktanárral.

A tanuló tanulmányaival kapcsolatban az igazgató úgy nyilatkozott, hogy a gyermek tanulmányi előrehaladása nehézkes, sok problémával jár, de meglátásuk szerint segíthető a szakértői véleményben leírtak alapján. A tanuló autizmus specifikus fejlesztésben – szakemberhiány miatt – nem részesült jelenlegi iskolájában. A tanuló a tanulmányi munkájában, fejlesztő foglalkozásokon együttműködő, teljesítménye ugyanakkor fluktuáló, tárgyi ismereti hézagok. Tantárgyi felzárkóztatása lassan, nehézkesen halad. Az igazgató a gyermekkel kapcsolatban pozitívként emlíndta továbbá, hogy kezűgyessége, munkaszeretete példaértékű. Úgy tapasztalták nála, hogy ténylegesen szeret fizikai munkafeladatokat elvégezni. E területen sikerei vannak, dicséretet kapott érte, amely motiváló erejűnek bizonyult.

Az intézményvezető nyilatkozatához mellékelve megküldte továbbá a tanuló ügyével kapcsolatos dokumentumokat. Ezekből megállapítható, hogy a tanuló heti 2 alkalommal, csoportos formában részesül utazó gyógypedagógus általi komplex gyógypedagógiai fejlesztésben. A szakértői véleményben foglalt fejlesztésekből az autizmus specifikus fejlesztés szakemberhiány miatt nem teljesült. Csatolta továbbá az osztály szülői közössége által az igazgatóhoz írt év eleji feljegyzést, valamint a szülőknek küldött válaszlevelet. Ezen levélben az igazgató részletesen reagált a szülői felvetésekre, közvetítve azt a pedagógusi álláspontot, miszerint szakmai véleményük alapján a tanév első hónapjaiban a tanuló viselkedésében nem láttak olyan problémát, ami a korosztályos viselkedésformáktól lényegesen eltért volna. A barkács gép használata kapcsán levelében az igazgató tisztázta, hogy a famegmunkálás a technika óra tananyaga körében zajlott, tanári felügyelet, ellenőrzés mellett. A tanuló ennek során végzett

munkájáért dicséretet kapott. A szülői jelzésekre, miszerint a tanulónál az iskolában meg nem engedett eszközök voltak, az igazgató azt a tájékoztatást adta, hogy az elvégzett ellenőrzések során a gyermeknél nem találtak szúró-vágó eszközt, amivel saját maga vagy társai testi épségét veszélyeztethetné. E körben a leírt történések előtt, közben és után sem történt baleset, sérülés vagy bármilyen erőszakosnak mondható cselekedet, az ügyben folytatott vizsgálatáról – e levél tanúsága szerint – a szülőket részletesen tájékoztatta. A csatolt dokumentumok tartalmazzák továbbá a tanulóval kapcsolatos pedagógusi véleményeket.

A szülői közösség panaszát, az intézményvezető nyilatkozatában foglaltakat és a hivatalunk rendelkezésére bocsátott egyéb dokumentumokat összevetettük a vonatkozó jogszabályi rendelkezésekkel, és az alábbi állásfoglalást alakítottuk ki.

A dokumentáció alapján megállapított tényállás szerint a panaszos tanuló sajátos nevelési igényű. A szakértői bizottság által kiállított szakértői vélemény alapján a tanuló számára az állapotának megfelelő iskola a jelenlegi iskolája. Ezen intézményi kijelölés alapján került vissza a gyermek a mostani intézménybe, a szakértői vélemény alapján a tanuló tankötelezettségét együttnevelésben teljesíti. Nyilatkozatában az igazgató tájékoztatta hivatalunkat a tanuló számára előírt fejlesztések megvalósulásáról, a tanuló tanulmányi előmeneteléről.

Eljárásunk során megállapítottuk, hogy az igazgatói vizsgálat kapcsán a pedagógus kollégák visszajelzései nem erősítették meg a tanulóval kapcsolatos órai problémákat. A tanulóval foglalkozó pedagógusok szakmai megítélése szerint a tanuló magatartása a korosztályos sajátosságoktól és a hasonló adottságú tanulóktól nem tér el. A szülői jelzések nyomán több körben ellenőrizték a tanulót, a gyermeknél nem találtak szúró-vágó eszközt. Az iskolai további eszközök (barkács gép) használatára egyértelműen a technika órák anyagához kapcsolódóan, tanári felügyelet, ellenőrzés mellett került sor. Ezen helyzetekhez kapcsolódóan – az igazgatói tájékoztató szerint – sem baleset, sérülés, bármilyen erőszakosnak mondható cselekedet nem történt. Az intézményvezető további intézkedést nem tartott szükségesnek az ügyben.

Vizsgálatunk nyomán megállapítottuk, hogy az érintett iskola igazgatója megtette a szükséges intézkedéseket a szülői közösség panaszával összefüggésben. A megállapított tényállás alapján – álláspontunk szerint – a szülők által panaszolt helyzetben nem áll fenn a jogsérelem közvetlen veszélye, további intézkedést nem tartottunk indokoltnak az ügyben.

A tanulóval kapcsolatos nevelési-oktatási feladatokat a szülő-iskola-szakemberek hármásának szoros együttműködésében, a jogszabályi kereteken belül lehet és kell megvalósítani, annak érdekében, hogy az érintett tanuló valóban megkapja az állapotának megfelelő különleges bánásmódra való jogosultság szerinti ellátást, ugyanakkor a tanulói közösség többi résztvevője számára is biztosított legyen a zavartalan nevelés-oktatás. Ezen keretek fenntartása, a hatékony együttműködés kialakítása közös érdek, ehhez minden résztvevő oldaláról türelem, kölcsönös bizalom és szoros együttműködés szükséges, amiben kiemelten fontos, hogy az intézményvezető a továbbiakban is segítse az érintett szülői közösséget. A fentiekre tekintettel az ügyet – kezdeményezés megfogalmazása nélkül – lezártuk. (OJBH/129/2023)

A szakértői bizottsági tevékenységre vonatkozó hatályos részletszabályokat a pedagógiai szakszolgálati intézmények működéséről szóló 15/2013. (II. 26.) EMMI rendelet (a továbbiakban: 15/2013. (II. 26.) EMMI rendelet) tartalmazza. A szakértői bizottságok a vonatkozó eljárási szabályok betartásával jogi hatással és kötelező erővel bíró szakértői véleményt bocsáthatnak ki. A szakértői bizottság a szakértői véleményében tesz javaslatot a

gyermek, tanuló különleges gondozás keretében történő ellátására, az ellátás módjára, formájára és helyére, az ellátáshoz kapcsolódó pedagógiai szakszolgálatra, a szükséges szakemberre és annak feladataira.

Annak érdekében, hogy a különleges bánásmódot igénylő gyermek, tanuló megkapja az állapotának megfelelő segítséget, elengedhetetlenül szükséges a szakértői vizsgálaton való megjelenés, továbbá, hogy a gyermek, tanuló esetében a szakértői bizottság vizsgálata alapján tett szakértői javaslatok megvalósuljanak.

A köznevelés rendszerében ezen pedagógiai szakszolgálat által – az irányadó szabályok betartásával – kiállított szakértői vélemény jogi hatással és kötelező erővel bír, mind a gyermek, tanuló, mind pedig a nevelést, oktatást megvalósító intézmény (a sajátos nevelési igényű gyermekek, tanulók esetében: kijelölt intézmény) tekintetében.

A hivatkozott 15/2013. (II. 26.) EMMI rendelet 17. § (1) bekezdése rögzíti a szakértői vélemény kötelező tartalmi elemeit. A szakértői bizottság a tanuló vizsgálata alapján kiállított szakértői véleményében rendelkezik többek között a tanuló tankötelezettségéről, annak teljesítési módjáról, a sajátos nevelési igényének megfelelő intézmény kijelöléséről, a gyermek, tanuló nevelésével, oktatásával kapcsolatos sajátos követelményekről, fejlesztési feladatokról, a fejlesztési feladatok ellátásának javasolt időkeretéről, továbbá az egyes tantárgyakból, tantárgyrészekből az értékelés és minősítés alóli mentesítésről, valamint a szükséges szakemberre vonatkozó javaslatról.

E körben olyan kérdés érkezett hivatalunkhoz, hogy egy kilencedik osztályos, sajátos nevelési igényű, ADHD-vel diagnosztizált tanulót milyen módon lehetne felmenteni matematika tantárgyból. A hozzánk fordulót az irányadó rendelkezések alapján telefonon tájékoztattuk. (OJBH/214/2023)

A fentiek alapján tehát a gyermek, tanuló fogyatékoságának megfelelő intézmény kijelöléséről is a szakértői bizottság rendelkezik. A 15/2013. (II. 26.) EMMI rendelet 16. § (2) bekezdés szerint a szakértői bizottság intézményjegyzék alapján tájékoztatja a szülőt azokról a lehetőségekről, amelyek alapján sajátos nevelési igényű gyermeke a korai fejlesztésben és gondozásban, az óvodai nevelésben, a fejlesztő nevelésben-oktatásban részt vehet, tankötelezettségének eleget tehet. A köznevelési, illetve szakképző intézményt a szülő választja ki a szakértői bizottság által javasolt intézmények közül.

A szakértői bizottság nem jelölhet ki olyan intézményt, amely helyhiány miatt nem tudná felvenni a gyermeket, tanulót. A sajátos nevelési igényű gyermek, tanuló továbbá kizárólag abba az intézménybe vehető fel, amely rendelkezik a köznevelési törvény 47. § (4) bekezdésében meghatározott, a speciális neveléshez, oktatáshoz szükséges feltételekkel.

A megfelelő intézmény kijelölése kapcsán mind írásban, mind telefonon több megkeresés is érkezett hivatalunkhoz. A kérdések érintették halmozottan fogyatékos tanuló esetén a

középiskolai felvételit, sajátos nevelési igényű tanuló iskolaváltását, korábbi intézmény nem megfelelő ellátása miatti új intézmény kijelölését. A panaszosokat a vonatkozó jogszabályi rendelkezésekről tájékoztattuk. (OJBH/179/2023, OJBH/164/2023, OJBH/146/2023, OJBH/85/2023)

Egy óvodavezető panaszában számolt be az intézményét érintő nehézségekről. Tájékoztatása szerint óvodájukban összesen 2 fő dolgozik, miközben ezek a feltételek nem elegendőek a körzetesség, valamint a szakértői bizottság által az óvodájukba irányított gyermekek megfelelő ellátásához. Elmondása szerint a fenntartó mindent megtesz annak érdekében, hogy az óvoda fennmaradjon, ugyanakkor a rá és kollégájára háruló feladat miatt a nem különleges bánásmódra jogosult gyermekek ellátása szenved csorbát, ami azzal fenyeget, hogy ezen gyermekeket más intézménybe viszik el a szülők, ez pedig az óvoda fennmaradását veszélyezteti. Az óvodavezető kérdéseket fogalmazott meg a kijelölés, továbbá a szakértői felülvizsgálattal összefüggésben.

A panaszost a vonatkozó jogszabályi rendelkezésekről tájékoztattuk. Jeleztük, hogy a szakértői bizottság általi intézményi kijelölés, valamint intézményi oldalról a befogadó nyilatkozat kiállítása kizárólag a jogszabályok által meghatározott keretrendszerben történhet. Abban az esetben, amennyiben a munkája során a feltételrendszer hiányossága miatt nehézségekbe ütközik, a fenntartója segítségét, támogatását tudja kérni, hiszen a köznevelési intézmény működéséhez szükséges feltételek biztosítása a fenntartó felelőssége.

A köznevelési intézmények szakmai tekintetben önállóak. Ugyanakkor a működés kapcsán tapasztalt jelzett nehézségekkel nem kell egyedül maradni, a fent részletezettek szerint a kérdéses helyzetek hatékony rendezése érdekében – akár a fenntartóval közösen – egyeztetést kezdeményezhet a megjelölt fórumokkal, ilyen módon alakíthatják ki a mindenki számára megnyugtató megoldást. (OJBH/49/2023)

Egy szülő sajátos nevelési igényű gyermeke óvodai kijelölését érintően kérte segítségünket. A beadvány szerint az érintett gyermek óvodaköteles korára tekintettel a gyermeket vizsgáló megyei pedagógiai szakszolgálat megyei szakértői bizottsága (a továbbiakban: szakértői bizottság) speciális óvodai ellátást javasolt részére, a 2022/2023-as nevelési évtől kezdődően. Az említett szakértői bizottság, az általa 2022 májusában kiállított szakértői véleményben azonban nem tudott kijelölni a lakóhelyükhöz közeli speciális óvodát, hanem a jegyző intézkedését kérte a gyermek intézményi elhelyezésében.

A szülő szerint a jegyző semmi megoldást nem nyújtott, megkeresésére az óvoda alóli felmentést javasolták, mivel tájékoztatásuk értelmében a gyermek számára megfelelő intézmény nem áll rendelkezésre. A szülő tájékoztatása szerint gyermeke rendszeres és számára specifikus fejlesztés mellett jól fejleszthető, jelenleg azonban a fennálló helyzet miatt nem jár óvodába, az intézménykijelölés hiányában fejlesztést sem kap. Egy normál óvodai csoportba nem integrálható, a szakértői vélemény alapján esetében speciális óvodai nevelés biztosítása szükséges.

A sérelmezett helyzetre tekintettel a gyermek kapcsán eljáró szakértői bizottság tájékoztatását kértük. A rendelkezésre bocsátott információk szerint a gyermek ügyében a jegyzői kört követően a szakértői bizottság megkereste az illetékes tankerületi központot. A kapott információk szerint a tankerületi központtal a nyár folyamán folyamatos egyeztetések zajlottak annak érdekében, hogy megoldást találjanak az ügyre, amiben egyébként több, a tankerületi központ illetékességébe tartozó gyermek (különböző életkor, diagnózis szerint összesen 5 fő) érintett. A tankerületi központ részéről a végső visszajelzés már a nevelési év kezdetén történt, amiben megerősítették azt a szakértői bizottság felé, hogy

a következő nevelési év (2023/2024.) kezdetére lesz megoldás a helyzetre, mivel a jelenleg működő EGYMI-t kell bővíteni óvodai nevelési résszel. Az érintett gyermek ügyében a szakértői bizottság általi eljárást még nem zárták le, mivel intézmény hiányában nem tudták a kijelölést megtenni, ennek következtében a gyermek szeptember óta ellátatlan.

A hivatal feladatairól és működésének szabályairól szóló 40/1999. (X. 8.) OM rendeletben biztosított hatáskörrel élve vizsgálatot indítottunk az ügyben. A beadvány alapján az illetékes szakértői bizottság mellett megkerestük a speciális intézmény kijelölésére jogosult illetékes tankerületi központot, továbbá a Klebelsberg Központ elnökét, közreműködésüket kérve a helyzet mielőbbi hatékony és megnyugtató rendezése érdekében. A tankerületi igazgató tájékoztatását kértük továbbá – a tudomásunkra jutott információk tükrében – a tankerületi központ illetékességébe tartozó további érintett gyermekekről, a pontos létszámukról, továbbá arról, hogy milyen megoldást lát a sérelmezett helyzet kapcsán a megfelelő intézményi ellátásra, azért, hogy ezen sajátos nevelésű igényű gyermekek mielőbb megkapják az őket megillető ellátást és fejlesztést.

A tankerületi igazgató az előzmények kapcsán levelében megerősítette, hogy a megyei pedagógiai szakszolgálattól értesült a fennálló helyzetről az ellátás gondjairól, illetve az intézménykijelölés nehézségeiről. A tankerületi központ ezt követően felvette a kapcsolatot a szakértői bizottsággal a megoldás érdekében, a gyermekek mielőbbi ellátásának biztosítása céljából, elfogadva a szakszolgálat javaslatát, miszerint a tankerületi központ fenntartásában működő EGYMI, Általános Iskola és Kollégium intézményében szervezzen, hozzon létre speciális óvodai csoportot. Ennek megvalósítása intézményátstrukturálással jár. A tankerületi igazgató levelében kitért az átszervezéssel kapcsolatos jogszabályi rendelkezésekre, ezen jogszabályok által biztosított keretekre, a nevelési, tanítási évre vonatkozó, ezzel kapcsolatos jogszabályi korlátokra.

Az ügygel kapcsolatban a tankerületi vezető arról tájékoztatta hivatalunkat, hogy a korábbi években nem volt igény speciális óvodai csoport létrehozására a tankerületi központ illetékességi területén, azonban, amint tudomást szereztek a fennálló helyzetről, a törvényi lehetőségeknek megfelelően igyekeztek mindent megtenni, hogy a gyermekek megfelelő ellátása megvalósuljon. Mivel a problémáról közvetlenül a tanév kezdete előtt értesültek, a jogszabályok adta lehetőségek keretein belül próbáltak megoldást keresni, ugyanakkor az ellátási problémák okán világossá vált, hogy csak az azonnali intézményátstrukturálás, mint fenntartói döntés lehet a megoldás. Így az irányító szerv felé kezdeményezték az intézmény átszervezését, és speciális óvodai csoport létrehozását tanítási (nevelési) év közbeni, azonnali intézményátstrukturálással. Az azonnali átszervezési kérelem szaktárca általi pozitív elbírálását követően a tankerületi központ a gyermekek ellátását teljes körűen biztosítani tudja. A speciális óvodai csoport létrehozásához szükséges erőforrások biztosítására a szükséges intézkedéseket megtették.

A Klebelsberg Központ elnöke megerősítette, hogy a tankerületi központ által vázolt megoldásnak megfelelően a tankerületi központ jelezte a rendkívüli átszervezési igényét. Tájékoztatása szerint a Klebelsberg Központ elnöke a rendkívüli átszervezési igényt – a vonatkozó jogszabályi rendelkezésekre figyelemmel – felterjesztette a köznevelésért felelős miniszter részére azzal, hogy a rendkívüli átszervezési igényt szakmailag indokoltnak tartja, és ugyan igazgatási szempontból a támogató döntések meghozatalának időzítése kockázatos, azonban a kialakult körülményekre tekintettel támogatja a döntést. A Belügyminisztérium Köznevelésért Felelős Államtitkára a rendkívüli átszervezési igényt jóváhagyta. Ezen döntés alapján a tankerületi központ a jövőben biztosítani tudja az érintett gyermekek speciális óvodai ellátását. A Klebelsberg Központ elnöke bizalmát fejezte ki abban, hogy a döntésnek megfelelően a helyzet megnyugtató módon rendeződik.

A szülői panaszt, a nyilatkozatokban foglaltakat és a hivatalunk rendelkezésére bocsátott egyéb dokumentumokat összevetettük a vonatkozó jogszabályi rendelkezésekkel, és az alábbi állásfoglalást alakítottuk ki.

A jelen ügyben érintett panaszos gyermek esetében az illetékes szakértői bizottság speciális óvodai nevelésben való részvételről rendelkezett, a rendelkezésre álló információk szerint a panaszos gyermek normál óvodai csoportba nem integrálható, nem együttnevelhető. Az információk alapján a sérelmezett helyzet kapcsán érintett további gyermekek (4 fő) esetében a szakértői bizottság szintén speciális óvodai részvételről döntött.

Az intézménykijelölés során a szakértői bizottság kizárólag olyan intézményt jelölhet ki, amelynek szerepel az alapító okiratában, szakmai alapidokumentumában, hogy sajátos nevelési igényű gyermekeket, tanulókat lát el, és rendelkezik a szükséges személyi és tárgyi feltételekkel, vagyis az érintett gyermekek sajátos nevelési igényének megfelelő ellátást nyújtani tudja.

A szakértői bizottság azonban az intézményi kijelölést nem tudta megtenni, mivel a tankerület illetékességi területén speciális óvodai csoport nem működik.

Abban az esetben, ha nincs kijelölhető intézmény, a 15/2013. (II. 26.) EMMI rendelet 20. § (1)-(2) bekezdései határozzák meg a szakértői bizottság által teendő intézkedéseket a megfelelő intézmény megtalálására és kijelölésére.

A vizsgálatunk alapján megállapítottuk, hogy a helyzet rendezése érdekében a szakértői bizottság a települési önkormányzatot és az illetékes tankerületi központot is megkereste. Jelen helyzetben, tekintettel arra, hogy az érintett gyermekek esetében a gyógypedagógiai intézményben történő nevelés biztosítása szükséges, ezért az eljárás tekintetében a fent hivatkozott § (2) bekezdése az irányadó, mivel az együtt nem nevelhető gyermekek óvodai ellátásának biztosítása az állami intézményfenntartó feladata. A kijelölhető intézmény hiányában azonban a tankerületi központ sem tudta megtenni a kijelölést, ennek következtében az érintett sajátos nevelési igényű gyermek, gyermekek számára a különleges bánásmódra való jogosultság alapján őket megillető ellátás és fejlesztés nem volt biztosított.

A kapott nyilatkozatok alapján megállapítottuk ugyanakkor, hogy a helyzet megoldása érdekében folytatott egyeztetések nyomán a szakértői bizottság és a tankerületi központ megoldási javaslatot fogalmazott meg, miszerint a gyermekek mielőbbi ellátásának biztosítása céljából a tankerületi központ a fenntartásában működő intézményt szervezze át, és ezen intézményen belül hozzon létre speciális óvodai csoportot. A Klebelsberg Központ ezt a rendkívüli átszervezési igényt felterjesztette a köznevelésért felelős miniszter részére, megerősítve annak szakmai indoklását. A rendkívüli átszervezési igényt a Belügyminisztérium Köznevelésért Felelős Államtitkára jóváhagyta.

A fentiekre tekintettel megállapítottuk, hogy jelen ügyben mind az illetékes tankerületi központ igazgatója, mind a Klebelsberg Központ elnöke saját hatáskörben eljárva megtette a szükséges intézkedéseket a jogsérelmes helyzet rendezésére, orvoslására, az annak megvalósításához szükséges döntést a szakterületi irányító jóváhagyta. Ezen döntés alapján a tankerületi központ a jogszabályi kötelezettségének eleget téve a jövőben biztosítani tudja az érintett gyermekek speciális óvodai ellátását, így az ügyben további intézkedést nem láttunk indokoltnak. Az óvodai csoport elindulásával és az intézményi kijelölés megtörténtével a panaszos gyermeke számára a különleges bánásmódra való jogosultság szerinti ellátás biztosított.

Mindezek alapján az ügyet – kezdeményezés megfogalmazása nélkül – lezártuk. (OJBH/16/2023)

A különleges bánásmódra való jogosultság, mint védendő jog érvényesülése érdekében a sajátos nevelési igényű gyermek iskolaváltása esetére is speciális rendelkezést ír elő a jogszabály. A 15/2013. (II. 26.) EMMI rendelet 20. § (3) bekezdése rögzíti, hogy ha a sajátos nevelési igényű tanuló iskolát kíván változtatni, szándékáról a tanuló szülőjének írásban tájékoztatnia kell a szakértői bizottságot. A szakértői bizottság, amennyiben az az iskola, amelybe a tanuló az átvételét, felvételét kéri, az adott sajátos nevelési igényre tekintettel szerepel az intézményi jegyzékben, a bejelentést tizenöt napon belül írásban tudomásul veszi, és szakértői véleményének az iskola kijelölésére és az iskolába történő beiratkozásra vonatkozó rendelkezéseit módosítja. Ha az iskola nem vagy nem az adott fogyatékosagra tekintettel szerepel az intézményi jegyzékben, a szakértői bizottság a tanuló – szükség szerinti – vizsgálata után új szakértői véleményt készít. A tanuló vizsgálata mellőzhető, ha a meglévő vizsgálati eredmények kiegészítésére nincs szükség. E rendelkezéseket alkalmazni kell az óvoda, a kollégium, a szakképző intézmény, a korai fejlesztés és gondozás, továbbá a fejlesztő nevelés-oktatás feladataiban közreműködő intézmény változásakor is. Az e bekezdésben meghatározott intézkedéseket, ha a gyermek, tanuló vizsgálatára nincs szükség, a szakértői bizottság vezetője vagy az általa kijelölt szakértői bizottsági tag hajtja végre.

A szülő, a nevelési-oktatási intézmény és a pedagógiai szakszolgálatok együttműködése hatékonyan segíti, segítheti a tanuló fejlődését és felzárkózását, a nevelési-oktatási intézmény gyermekkel, tanulóval kapcsolatos feladatainak ellátását.

A köznevelési törvény 18. § (2) bekezdése szerint a pedagógiai szakszolgálat körében ellátandó feladatok a következők: a gyógypedagógiai tanácsadás, korai fejlesztés és gondozás, a szakértői bizottsági tevékenység, a nevelési tanácsadás, a logopédiai ellátás, a továbbtanulási, pályaválasztási tanácsadás, a konduktív pedagógiai ellátás, a gyógytestnevelés, az iskolapszichológiai, óvodapszichológiai ellátás, a kiemelten tehetséges gyermekek, tanulók gondozása.

A 15/2013. (II. 26.) EMMI rendelet 18. §-a rögzíti, hogy a gyermek, tanuló ellátására a szakértői véleményben foglaltak szerint akkor kerül sor, ha az abban foglaltakkal a szülő egyetért. Amennyiben a szakértői véleményben foglaltakkal a szülő nem ért egyet, a szakértői bizottság köteles erről a tényről a gyermek lakóhelye, ennek hiányában tartózkodási helye szerint illetékes tankerületi központot tájékoztatni. A szülő közvetlenül is eljárást indíthat a gyermek, tanuló lakóhelye, ennek hiányában tartózkodási helye szerint illetékes tankerületi központnál a szakértői vélemény felülvizsgálatát kezdeményezve. A szülőnek a szakértői véleményben foglaltakkal kapcsolatos egyetértését vagy egyet nem értését írásban kell közölnie. A szülőnek – a szakértői vélemény kézhezvételétől számítva – tizenöt nap áll rendelkezésre a szakértői vélemény felülvizsgálatának kezdeményezésére. Amennyiben a szülő a szakértői vélemény kézhezvételétől számított tizenöt napon belül nem tesz nyilatkozatot és nem indítja meg az eljárást, az egyetértését megadottnak kell tekinteni.

Egy szülő hét éves gyermeke ügyében kérte hivatalunk segítségét, mivel tájékoztatása szerint fél információk alapján kerültek most bele a pedagógiai szakszolgálati eljárásba, a szülő azonban nem

szeretné, ha gyermeke esetében sajátos nevelési igényű státusz kerülne megállapításra, mivel ez álláspontja szerint negatív irányba meghatározná a gyermek jövőjét, iskolaválasztási lehetőségét. Levelében beszámolt továbbá arról, hogy gyermeke megkésett beszédfejlődésű, ami kapcsán kezdetektől magánúton oldják meg a fejlesztést. A beadványban jelezte, hogy a vármegyei szakértői vizsgálat jelenleg még folyamatban van, de a kiállított véleményt a fentiek miatt biztosan nem szeretné elfogadni.

A szülőt a vonatkozó jogszabályi rendelkezésekről tájékoztattuk. Kitértünk arra is, hogy a hatósági eljárás során született határozattal szemben, bírósági eljárás, közigazgatási per indítható. A határozat alapját képező szakértői vélemény is e határozattal szembeni jogorvoslattal támadható meg. Ennek hiányában azonban a döntés mind a szülő, mind pedig az érintett nevelési-oktatási intézmény irányába kötelezővé és végrehajthatóvá válik.

Tájékoztattuk, hogy a szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről szóló 2012. évi II. törvény 248. § (2) bekezdése szerint, aki a pedagógiai szakszolgálatra vonatkozó rendelkezéseknek megfelelően készített szakvéleményben foglaltakat szándékosan figyelmen kívül hagyja szabálysértést követ el. (OJBH/71/2023)

Sok esetben a hozzánk forduló szülők azért éltek panasszal, mert az iskola, illetve a pedagógusok nem vették figyelembe a szakértői véleményben foglalt javaslatokat, és így az előírt fejlesztések mellett a nevelési-oktatási javaslatok, a kedvezmények sem voltak biztosítottak a tanulók számára.

Panasz érkezett azzal kapcsolatban, hogy egy rossz evő, enyhe értelmi fogyatékos, epilepsziás tanulóra nem figyeltek oda a pedagógusok. „Ki-mit-tud” vetélkedőre agresszívan, türelmetlenül gyakoroltatták, kiabáltak, modortalanul viselkedtek a tanulóval. A szülő a tapasztaltak miatt iskolaváltáson gondolkodott, ezután rosszindulatúak lettek a tanárok. Egy másik esetben sajátos nevelési igényű, magatartászavaros tanulót a gyógypedagógus és pszichológus nem látta el az iskolában. Egy szülő azt sérelmezte, hogy megtagadták a hallássérült gyermeke fejlesztését, mert nem hordta a hallókészülékét. Hivatalunkhoz arról is érkezett panasz, hogy egy gyermekkori autizmussal diagnosztizált óvodás nem kapta meg a szakértői véleményben előírt óraszámban a fejlesztéseket. A panaszosokat jogorvoslati lehetőségeikről tájékoztattuk, ugyanis sérelmeikkel az illetékes fenntartói képviselőt nem keresték fel. (OJBH/195/2023, OJBH/503/2023, OJBH/113/2023, OJBH/47/2023)

A hozzánk fordulók többször sérelmezték azt, hogy az oktatás során a pedagógusok nem veszik figyelembe az értékelés és minősítés alóli mentesítésre irányuló javaslatot. E kérdéskör jogi szabályozását az érintett csoportok tekintetében a következő rendelkezések rögzítik. (OJBH/140/2023)

A köznevelési törvény 56. § (1) bekezdése szerint a sajátos nevelési igényű tanulót, ha egyéni adottsága, fejlettsége szükségessé teszi, a szakértői bizottság szakértői véleménye alapján az igazgató mentesíti

- a) az érdemjegyekkel és osztályzatokkal történő értékelés és minősítés alól, és ehelyett szöveges értékelés és minősítés alkalmazását írja elő,
- b) egyes tantárgyakból, tantárgyrészekből az értékelés és a minősítés alól.

Az érettségi vizsgán az (1) bekezdés b) pont szerinti tantárgyak helyett a tanuló – a vizsgaszabályzatban meghatározottak szerint – másik tantárgyat választhat.

A beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő gyermekek, tanulók a szakértői bizottság szakértői véleménye alapján fejlesztő pedagógiai ellátásban és a köznevelési törvényben, továbbá jogszabályban meghatározott kedvezményekben részesülnek.

Az érettségi vizsgára vonatkozó kapcsolódó részletszabályokat az érettségi vizsga vizsgaszabályzatának kiadásáról szóló 100/1997. (VI. 13.) Korm. rendelet rendezi.

Az egyéb többletkedvezmények kapcsán a köznevelési törvény 51. § (5) bekezdése rögzíti, hogy a sajátos nevelési igényű és a beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő tanuló részére a felvételi vizsgán indokolt esetben biztosítani kell a hosszabb felkészülési időt, az írásbeli vagy szóbeli felmérésen biztosítani kell az iskolai tanulmányai során általa használt, megszokott eszközöket, a vizsga szervezésével alkalmazkodni kell az adottságaihoz. A 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet 26-45/A. §-a határozza meg a középfokú iskolákba történő jelentkezés rendjét és a felvételi eljárás és beiratkozás szabályait, ezen belül a kedvezmények érvényesítésére vonatkozó rendelkezéseket. A tanulmányok alatti vizsgákkal kapcsolatos részletszabályokat ugyanezen rendelet 64-72. §-ai rendezik.

Ahhoz azonban, hogy a tanuló ezeket a speciális lehetőségeket igénybe vehesse, a szakértői vélemény, illetve ezirányú szakértői javaslat nélkülözhetetlen. Amennyiben a szakértői vélemény a tanuló vonatkozásában értékelés és minősítés alóli mentesítésre, illetve egyéb kedvezményekre tesz javaslatot, ezeket a tanuló számára biztosítani kell. A tanulóval kapcsolatos döntések meghozatalakor az igazgatónak a szakértői vélemény javaslati részében foglaltakra figyelemmel kell lenni, ezzel összefüggésben mérlegelési jogköre nincs.

Hivatalunkat megkeresték azzal kapcsolatban is, hogy egy második osztályos, beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő tanuló nem kapott méltányosabb értékelést, nem biztosítottak segédeszköz használatot számára, továbbá fejlesztő pedagógus nem foglalkozott a gyermekekkel, mondván nincs elérhető fejlesztő pedagógus az intézményben. Érkezett olyan beadvány is, mely szerint több kedvezmény (dolgozatoknál több idő, kevesebb feladat, szóbeli számonkérés) megilletett volna egy kilencedik osztályos tanulót, de egész évben nem kapta meg azokat. Fejlesztést sem kapott. A panaszosoknak jogorvoslati tájékoztatást nyújtottunk. (OJBH/264/2023, OJBH/198/2023)

Az oktatási jogszabályok a sajátos nevelési igényű gyermekek, tanulók kapcsán több kérdésben, így például az iskolaérettség, tankötelezettség, az egyéni munkarend, vagy a felnőttoktatásban/szakképzésben való részvétel kérdésével kapcsolatban is eltérő rendelkezéseket állapítanak meg. A szülő döntési joga számos kérdésben korlátozott, mivel ezeknek a tanulóknak a nevelése-oktatása, fejlesztése kizárólag a szakértői véleményben foglaltaknak megfelelően történhet.

Egy szülő beadványában azt sérelmezte, hogy első osztályos, sajátos nevelési igényű státuszú gyermekét évisméltésre kötelezte az intézmény, így a tanuló nem folytathatja tanulmányait a második évfolyamon. A szülő jelezte, hogy az évisméltéshez nem járult hozzá.

A szülőt tájékoztattuk, hogy a köznevelési törvény 57. § (1) bekezdése szerint a tanuló az iskola magasabb évfolyamába akkor léphet, ha – az e bekezdésben foglalt kivétellel – az előírt tanulmányi követelményeket sikeresen teljesítette.

A köznevelésre vonatkozó jogszabály alapján a szülői hozzájárulás nem feltétele az évisméltésről szóló intézményvezetői döntésnek. Ahhoz, hogy az érintett tanuló ismételt első évfolyamon teljesítse tanulmányi kötelezettségét, nem szükséges szülői hozzájárulás.

Beadványában kifogásolta továbbá, hogy gyermeke fejlesztését későn kezdték el. A szülő által csatolt dokumentum alapján megállapítható volt, hogy a szakértői vélemény 2023 májusában készült el. A szülőt tájékoztattuk a köznevelési törvény vonatkozó rendelkezéséről, melynek megfelelően az intézmény a tanuló státuszának megállapítását követően kezdhette meg a fejlesztést.

A szülőt tájékoztattuk továbbá a sajátos nevelési igényű tanulók törvényi definíciójáról, oktatásáról, a szakértői véleményben foglaltaknak megfelelően biztosított ellátásról, a szülő döntési jogának korlátozottságáról, továbbá a megfelelő személyi és tárgyi feltételek biztosítottóságáról.

Fontosnak tartottuk kiemelni, hogy a szülő, a nevelési-oktatási intézmény és a pedagógiai szakszolgálatok együttműködése hatékonyan segíti, segítheti a tanuló fejlődését és felzárkózását, a nevelési-oktatási intézmény gyermekkel, tanulóval kapcsolatos feladatainak ellátását. (OJBH/302/2023)

Amennyiben az érintett gyermek, tanuló esetében valamely körülmény, akár állapotváltozás indokolná a szakértői vélemény felülvizsgálatát, ez esetben a következő rendelkezések az irányadóak. A szakértői véleményben foglaltak felülvizsgálatával kapcsolatban a 15/2013. (II. 26.) EMMI rendelet 23. § (1) bekezdése rögzíti, hogy a szülő a felülvizsgálati eljárást bármikor kezdeményezheti azzal a megköttéssel, hogy a szakértői bizottság a szülő kérelmére akkor köteles lefolytatni a felülvizsgálati eljárást, ha a hivatalból történő felülvizsgálat óta több mint hat hónap telt el, és a soron következő, hivatalból történő felülvizsgálat időpontjáig több mint hat hónap van hátra. Ugyanezen § (3) bekezdés c) pontja szerint a szülő kérésére indított eljárásban teljes körű vizsgálati eljárást kell lefolytatni, feltéve, hogy az utolsó teljes körű vizsgálat óta több mint két év telt el.

Egy szülőktől érkezett panasz szerint általános iskolás gyermeküket 2022 december elejétől nem fogadta tanítónője. Az intézmény vezetője közölte velük, hogy kiveszik az osztályból a tanulót, és egyénileg foglalkoznak vele.

Az illetékes pedagógiai szakszolgálat 2022 márciusi szakértői véleményében a gyermek sajátos nevelési igényét állapította meg, együttnevelésére tettek javaslatot, és a tanuló számára a szülő szabad intézményválasztása és az intézménnyel történt egyeztetés alapján a panasszal érintett általános iskolát jelölték ki.

A szülők panaszukkal 2022 december elején az intézmény alapítványi fenntartójának képviselőjéhez fordultak. A kuratóriumi elnökekének válaszát a szülők továbbították hivatalunk részére. A válaszlevél szerint a kuratóriumi elnök vizsgálatot folytatott le, amelyben megállapította, hogy az intézmény nem tudja a gyermek számára sikeresen biztosítani az együttnevelést, ezért 2022 december elejétől a tanulót átmenetileg egyénileg látják el, azonban ez az ellátási forma hosszú távon sem a tanuló, sem az intézmény

szempontjából nem tartható. Az intézmény a tanuló ellátási formájának módosításához az érintett szakértői bizottság felé rendkívüli felülvizsgálati kérelem benyújtását kezdeményezi.

A hivatal feladatairól és működésének szabályairól szóló 40/1999. (X. 8.) OM rendeletben biztosított hatáskörrel élve vizsgálatot indítottunk az ügyben. A szülői beadványból, továbbá a fenntartói válaszból az körvonalazódott, hogy a gyermek legfőbb érdeke, hogy a szakértői bizottság rendkívüli felülvizsgálata mielőbb megtörténjen. Az integrált oktatás kérdését a felek nem tudják eldönteni, a fenntartói képviselő válasza szerint az intézmény részéről sikertelen volt az együttnevelés, ez vezetett oda, hogy a felülvizsgálatot kezdeményezték. Jelenleg az a tény, hogy a gyermek integráltan oktatható-e, nem jogi, hanem szakkérdés, amelynek eldöntésére kizárólag az érintett szakértői bizottságnak van hatásköre. A felek közötti konfliktust tehát a szakértői bizottság szakértői vizsgálata tudja feloldani.

A fenntartói képviselő hivatalunkat arról tájékoztatta, hogy 2023 januárjában megkereste az egyik tankerület vezetőjét, hogy a sajátos nevelési igényű tanulóval kapcsolatos hatósági jogkörében segítse elő a gyermek felülvizsgálatát. A tankerületi igazgató az ügyet a tanuló lakcíme szerinti tankerületi központhoz tette át.

Hivatalunk az ügyben azzal kívánt a felek segítségére lenni, hogy kértük a tankerületi központot, hogy szíveskedjen megtenni a szükséges lépéseket, hogy a tanuló érdekében a rendkívüli felülvizsgálatra mielőbb sor kerüljön.

A tankerületi központ – mellékelt dokumentumokkal alátámasztva – arról tájékoztatta hivatalunkat, hogy mindent megtett annak érdekében, hogy a rendkívüli felülvizsgálaton mielőbb megjelenhessen a tanuló.

Az ügyet erre tekintettel lezártuk. (OJBH/19/2023)

A fentiekben túl a sajátos nevelési igényű gyermekek kapcsán több, különböző témájú beadvány is érkezett hivatalunkhoz. A panaszosok kifogásolták többek között azt is, hogy gyermekük állapotára hivatkozva nem vitték el társaikkal együtt őket az óvodai, iskolai kirándulásra. Egy esetben ez azért is volt különösen sérelmes a panaszosnak, mert egyedül neveli gyermekét, a munkahelyén próbaidőn volt, legközelebbi rokonai és barátai 100 km távolságban voltak. Egy másik panasz szerint egy sajátos nevelési igényű tanulónak az általános iskolában az étkeztetési díj 50%-át kellett befizetnie, a jelenlegi technikum pedig, ahol tanulmányait folytatja a tanuló, teljes árat kért a szülőtől. Mindezek túl érkezett olyan jelzés is, amelyben óvodai pedagógiai szakvéleménnyel nem értett egyet a szülő. (OJBH/405/2023, OJBH/438/2023, OJBH/445/2023, OJBH/120/2023)

A fenti esetekben a panaszosokat az érintett intézmény fenntartói képviselőjéhez irányítottuk. Fontosnak tartjuk, hogy egy-egy intézményben megjelenő sérelmes helyzetről a fenntartói képviselők értesüljenek, és azok megoldásában közreműködjenek, tekintettel a köznevelési törvényben is rögzített, másodfokú döntéshozatalra vonatkozó hatáskörükre is.